

Uhrihaastatteluista poliitikkojen kovisteluun

Tutkimus Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien tv-uutisoinnin
kerrontatavoista

Eevi Johanna Hannula

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Viestintä

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2011

Sisältö

1.	Johdanto	3
1.1.	Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset	4
1.2.	Työn rakenne	5
2.	Teoreettinen viitekehys	6
2.1.	Keskeiset käsitteet.....	6
2.2.	Uutiset tuottavat draamaa.....	12
2.3.	Katastrofiuutisoinnin tarinallistuminen.....	14
2.4.	Mediatapahtuma julkisuuden moottorina.....	23
3.	Aiempi tutkimus Suomen koulusurmien uutisoinnista	25
3.1.	Toisiaan muistuttavat veriteot.....	25
3.2.	Toimijat koulusurmien uutisoinnissa	26
3.3.	Painetun uutisoinnin kerrontatavat.....	29
3.4.	Mitä jo tiedämme koulusurmien tv-uutisoinnista?.....	30
4.	Tutkimusaineisto ja -menetelmät	31
4.1.	Toimittajat rakentavat uutiskerronnan	32
4.2.	Representaatioanalyysi tutkimusmetodina.....	33
4.3.	Aineistona tv-uutislähetykset.....	34
4.4.	Tutkimuskysymysten operationalisointi	36
4.5.	Analyysimallin testaus pilottiuutispäivänä	39
5.	Tulokset.....	40
5.1.	Tv-uutisten kerrontatavat Jokelan koulusurmien uutisoinnissa	40
5.2.	Tv-uutisten kerrontatavat Kauhajoen koulusurmien uutisoinnissa	59
5.3.	Jokelan ja Kauhajoen tv-uutiskerronnan erot.....	94
5.4.	Uutiskanavien kerronnan erot	96
6.	Johtopäätökset.....	99
6.1.	Miten koulusurmat esitetään televisiossa?	99
6.2.	Mitkä toimijat korostuvat tv-uutisoinnin eri kerrontatavoissa?	103
7.	Pohdinta	107
7.1.	Mitkä tekijät voivat vaikuttaa siihen, että Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisoinnissa oli eroavaisuuksia?	108
7.2.	Tutkimuksen luotettavuus	112
	Lähteet	115

1. Johdanto

Jokelan koulusurmat marraskuussa 2007 ja kymmenen kuukautta myöhemmin tapahtunut Kauhajoen tragedia ovat jääneet suomalaisten mieliin useina kuvina ja ajatuksina. Joukkomurhat suomalaisissa kouluissa ovat järkyttäneet sekä suomalaisia että ihmisiä maamme rajojen ulkopuolella. Koulusurmat ovat herättäneet keskustelua paitsi Suomen aselaista ja nuorten hyvinvoinnista, myös median toimintatavoista. Jokelan tapahtumista ja toimittajien aggressiivisuudesta hämmentyneet nuoret jokelalaiset allekirjoittivat adressin parempien journalististen tapojen puolesta.

Medialla on valta päättää, miten väkivallasta kerrotaan, ja miten kriisit esitetään. Median kerrontatavoilla on suuri vaikutus siihen, miten katastrofi näyttäytyy tavalliselle kansalaiselle. Media voi myös vaikuttaa siihen, tekeekö se ampujasta mediatapahtuman tärkeimmän pääroolin esittäjän, korostaako se uhrinäkökulmaa ampujan jäädessä vähemmän tärkeäksi toimijaksi vai hallitseeko kaikkea kerrontaa kriittisyys yhteiskunnan rakenteita kohtaan.

Kiinnostuin katastrofiuutisoinnista viestinnän laitoksen kriisiviestintäkurssilla keväällä 2008. Samana keväänä hakeuduin tutoriksi Kriisit ja viestintä - tutkimushankkeeseen. Keräsin tutorina kevään ajan aineistoa Jokelan tapahtumiin liittyvää tutkimusta varten ja sain seurata läheltä tutkimusryhmän työtä hankkeessa. Saman vuoden syksyllä Jokelan tapahtumat toistivat itseään Kauhajoella ja seurasin uutisointia tarkkaan sekä viestinnän näkökulmasta että tavallisena kansalaisena. Minulle tarjoutui myöhemmin mahdollisuus tehdä myös oma pro gradu -tutkielmani koulusurmiin liittyen ja sain hyödyntää siinä Viestinnän tutkimuskeskus CRC:n Kriisit ja viestintä -tutkimushankkeeseen kerättyä tv-uutisaineistoa.

Keskityn tutkielmassani siihen, millaisia kerrontatapoja Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien tv-uutisointiin on rakennettu. Näiden kerrontatapojen selvittäminen kertoo toimitustyöstä ja toimituksessa tehtävistä valinnoista. Kerrontatavoissa ilmenevät keskeisimmät toimijat kertovat osaltaan yhteiskunnastamme.

Tutkielmani on osa Helsingin yliopiston viestinnän laitoksen viestinnän tutkimuskeskus CRC:n kaksivuotista Kriisit ja viestintä -tutkimushanketta. Hankkeessa on tutkittu viimeaikojen suurimpia kriisejä Suomessa, kuten tsunamia (Hakala & Seeck 2009; Hakala & Pedak 2009), Nokian vesikriisiä (Seeck, Lavento & Hakala 2008; Lavento 2009) sekä Jokelan ja Kauhajoen koulusurmia (Hakala 2008; Hakala 2009a; Hakala 2009b; Hakala & Sumiala 2009; Sumiala 2010; Sumiala & Tikka 2009; Pedak 2009; Sumiala & Hakala & Tikka 2010).

Kun pyritään hahmottamaan mediakatastrofia kommunikatiivisena tapahtumana, on huomioitava monia eri näkökulmia, ja etsittävä synteisiä näiden näkökulmien väliltä. Vasta sitten on mahdollista muodostaa kokonaisnäkemys, miten mediakatastrofi koulusurmissa rakentui. (Sumiala & Tikka 2009, 8.) Oma lähestymistapani täydentää Kriisit ja viestintä -hankkeessa jo tehtyä kattavaa tutkimusta liittyen koulusurmiin viestinnällisenä ilmiönä.

1.1. Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset

Pyrin pro gradu -tutkielmassani selvittämään, miten tv-uutiset kertovat Jokelan ja Kauhajoen tapahtumista. Selvitän, mitä eroja ja yhtäläisyyksiä uutiskerronnassa oli kahden koulusurmatapauksen välillä sekä eri tv-kanavien välillä. Tarkastelen myös, mitkä toimijat korostuvat uutisten eri kerrontatavoissa. Lisäksi pohdin tutkielmassani syitä Jokelan ja Kauhajoen uutiskerronnan eroavaisuuksille.

Ensimmäinen tutkimuskysymys alakysymyksineen perustuu alun perin Gert Z. Nordströmin (1996) ja sittemmin Hakalan ja Huhtalan (2007) kehittämään malliin uutisoinnin kerrontatavoista. Vastaan kysymyksiin empiirisen aineiston analyysin kautta.

1. Miten koulusurmat esitetään televisiossa?

- a. Millaiset ovat tv-uutisten kerrontatavat Jokelan koulusurmien uutisoinnissa?
- b. Millaiset ovat tv-uutisten kerrontatavat Kauhajoen koulusurmien uutisoinnissa?
- c. Miten tv-uutisten kerrontatavat eroavat Jokelan ja Kauhajoen tapahtumien osalta?

d. Eroavatko tv-uutisten kerrontatavat eri kanavien välillä? Jos eroavat, niin miten?

Toisessa tutkimuskysymyksessä keskityn tv-uutisoinnin toimijoihin. Selvitän, mitkä toimijuudet nousevat muita enemmän näkyviin kunkin kerrontatavan yhteydessä. Samalla vertailen eroja Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisoinnin välillä. Myös tähän kysymykseen vastaus saadaan empiirisen aineiston perusteella.

2. Mitkä toimijat korostuvat tv-uutisoinnin eri kerrontatavoissa?

a. Mitä eroja toimijoiden esittämisessä on Jokelan ja Kauhajoen tapahtumien välillä?

Kolmanteen ja viimeiseen tutkimuskysymykseen vastaamalla pyrin pohtimaan eri tekijöitä, jotka vaikuttavat taustalla siihen, että Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisoinnin välillä on eroja. Pohdin muun muassa sitä, mitä löydetty erot kertovat yhteiskunnastamme. Vastaan viimeiseen kysymykseeni tutkielmani pohdintaluvussa, koska vastaus edellyttää laajempaa pohdintaa, eikä suoraan välity empiirisen aineiston kautta.

3. Mitkä tekijät voivat vaikuttaa siihen, että Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisoinnissa oli eroavaisuuksia?

1.2. Työn rakenne

Tutkielmani teoreettisessa viitekehyksessä esittelen muutamia keskeisiä käsitteitä. Lisäksi käsittelen katastrofiuutisoinnin tyypillisiä piirteitä sekä uutiskerronnan dramatiikkaa. Esittelen aiempaa tutkimusta kriisiuutisoinnista sekä teorioita median tavasta kertoa kriiseistä. Ennen metodologista ja empiiristä osuutta kerron myös, mitä Jokelan ja Kauhajoen uutisoinnista on saatu selville jo tehdyn tutkimuksen perusteella.

Seuraavassa luvussa esittelen tutkimusaineiston sekä analyysissä käyttämäni menetelmät. Pyrin operationalisoimaan tutkimuskysymykseni läpinäkyvästi. Sijoitan tutkimukseni myös laajemmin tieteenfilosofiseen viitekehykseen. Testaan myös valittua analyysimenetelmää yhteen uutispäivään ennen koko aineiston laajaa analyysiä.

Tulos-luvussa käsittelen ensin Jokelan, sitten Kauhajoen tapahtumien jälkeisen tv-uutisoinnin aikajärjestyksessä uutisjuttu kerrallaan. Havainnollistan kerrontatapojen

esiintymistä kaavioiden avulla sekä suorilla lainauksilla uutislähetyksistä. Esittelen lyhyesti tulokset myös kerrontatapojen eroista kanavien välillä sekä yleisesti Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisoinnin välillä.

Johtopäätöksissä erittelen tarkemmin tv-uutiskerronnan rakennetta Jokelan ja Kauhajoen tapahtumien välillä. Teen vertailua paitsi tapahtumien, myös uutiskanavien välillä. Lisäksi johtopäätös-osiossa erittelen, mitkä toimijat nousevat kussakin kerrontatavassa keskeisimmiksi. Vertailen tuloksia Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisoinnin välillä.

Pohdinnassa tarkastelen tutkimuksen luotettavuutta. Samalla tuon esiin mahdolliset jatkotutkimuksen aiheet. Tutkimuksen lopuksi pyrin kokoavasti vastaamaan viimeiseen tutkimuskysymykseen, jonka tarkoitus on vetää yhteen syitä Jokelan ja Kauhajoen uutiskerronnan eroavaisuuksille. Tavoitteenani on eritellä syitä, miksi eroavaisuuksia esiintyi. Pohdin muun muassa sitä, mitä sellaista media ja yhteiskunta olivat oppineet Jokelan tapahtumista, jolla oli vaikutusta Kauhajoen uutiskerrontaan.

2. Teoreettinen viitekehys

Tutkielmani teoriaosuus alkaa käsitteiden tarkastelulla. Tarkastelen yleisesti katastrofiuutisointia ja tuon esiin tekijöitä, jotka aikaansaavat mediatapahtuman. Koska tutkin kerrontaa tv-uutisissa, käsittelen lyhyesti myös television luonnetta välineenä.

Teoriaosuus jatkuu journalistisen kentän, sen muutosten sekä journalismin tehtävien ja etiikan käsittelyllä. Sen jälkeen siirryn katastrofiuutisoinnin historian kautta yleisesti uutisen kerrontatapoihin ja siihen, miten median tapa kertoa katastrofeista toimii samalla myös julkisuuden moottorina. Pyrin ymmärtämään asiaa myös toimitusten näkökulmasta: miten kriisitilanne vaikuttaa työskentelyyn toimituksissa, ja mitä tapahtuu journalistisen työn ja työssä vaadittavan päätöksenteon ympärillä kriisitilanteen aikana.

2.1. Keskeiset käsitteet

Televisiokerronnalle on ominaista, että se on täynnä *visuaalisia järjestyksiä*. Visuaalinen järjestys on aina ihmisen itse toiminnallaan tuottamaa ja rakentamaa. Käsitteellä voidaan tarkoittaa elinympäristömme esinemaailmaa, myös kuvallisia

esityksiä, sekä niiden sisältämiä merkityksiä ja vakiintuneita piirteitä. Esimerkiksi videokuvaan liittyy paljon kulttuurisia merkityksiä. Sitä pidetään esimerkiksi piirroskuvaa totuudenmukaisempana. Visuaaliset järjestykset voivat liittyä myös esittämisen tapoihin, kuten siihen, millä tavoin vaikkapa katastrofin uhreja tai poliittisia vaikuttajia esitetään. Kaikkia visuaalisia järjestyksiä sekä tuotetaan että tulkitaan. Järjestyksiä tuotetaan luomalla uusia näkyviä objekteja, kuten kuvia ja esineitä. Näitä objekteja tulkitaan enemmän tai vähemmän tietoisesti liittämällä niitä osaksi omaa toimintaa ja tuttuja merkityksiä. (Seppänen 2002, 29–35.)

Visuaalisen järjestyksen käsite on hyvin laaja ja monitulkintainen. Ymmärrän Seppäsen kuvauksen perusteella visuaalisen järjestyksen kattokäsitteeksi, jonka alle mahtuu monenlaisia tarkentavia alakäsitteitä. Olennaista visuaalisen järjestyksen käsitteessä on se, että sen ymmärretään olevan aina ihmisen omalla toiminnallaan rakentamaa ja tuottamaa. Tutkielmani pohjautuu kautta linjan konstruktivistiselle näkemykselle, jota käsittelem tarkemmin tutkimusasetelmaa käsittelevässä luvussa.

2.1.1. Kerronta ja genre

Kerronta ja genre ovat käsitteitä, jotka liittyvät olennaisena osana journalismiin, myös tv-uutisointiin. Käsitteet sijoittuvat visuaalisen järjestyksen sateenvarjon alle, koska kerronta ja genre merkityksellistävät ääni- ja kuvavirtaa niin, että ymmärrämme sen olevan esimerkiksi osa tv-uutisista. Herkmanin mukaan audiovisuaaliset äänet ja kuvat eivät saa merkitystään yksittäisinä asioina, vaan ne liittyvät aina laajempaan kokonaisuuteen ja esittämisen perinteeseen. Kerronnan käsitteellä tarkoitetaan tapaa järjestää maailmaa kielellisesti. Genre puolestaan tarkoittaa lajityyppiä ja tapaa järjestää kertomuksia. Kertomusten avulla tehdään tolkkua monimutkaisesta maailmasta. Genrejen avulla erilaisia kertomuksia voidaan suhteuttaa toisiinsa. (Herkman 2001, 85.) Genre myös määrittää erilaisia tuotanto- ja vastaanottokäytäntöjä (Pietilä 1998, 11).

Yksinkertaisimmillaan kertomuksen voi määritellä muutoksen kuvaukseksi tai toisiinsa liittyvien tapahtumien jatkumon kuvaukseksi (Herkman 2001, 87). Kaikenlaisten kertomusten peruselementtejä ovat a) tapahtumat, b) niissä esiintyvät henkilöhahmot, c) tapahtumien pohjalta rakentuva juoni sekä d) juonen sijoittuminen tietylle aika-akselille (Stam ym. 1992, 69). Kertomuksessa on oltava jotain tuttua, sillä tulkinta edellyttää tuttujen elementtien tunnistamista. Kertomuksen muuttuminen kiehtovaksi edellyttää kuitenkin myös joitain outoja mielenkiinnon

herättäviä elementtejä. (Herkman 2001, 87). Esimerkki kerronnasta omassa tv-aineistossa on raportointi koulusurmapaikalta. Kerrontaan liittyy esimerkiksi yleistä kuvaa tapahtumapaikalta, kuten paikalle ajavia ambulansseja. Samaan aikaan kertojaani saattaa raportoida tiedossa olevat faktat tapahtumista. Lisäksi saatetaan haastatella ohikulkijoita, omaisia, asiantuntijoita tai muita keskeisiä toimijoita.

Genre siis erottelee eri kerronnan tapoja toisistaan. Myös tv-uutiset ovat oma lajityyppinsä. Lajityyppinä tv-uutista on määrittänyt ratkaisevasti informaation välitys (Pietilä 1998, 11). Uutisia katsotaan, jotta saadaan tietoa. Uutisten lajityyppi tuntuu äkkiseltään itsestään selvältä. Tiedän, milloin katson uutisia, ja milloin viihdeohjelmia. Hieman myöhemmin tässä tutkielmassa käsittelen tv-uutisten moninaista roolia. Esimerkiksi uutisoinnin viihteellistyminen saattaa hämärtää lajityyppirajoja ja muuttaa hiljalleen koko genren erilaiseksi.

2.1.2. Representaatio

Representaation käsitteen määrittely on tämän tutkielman kannalta olennaista, sillä sen avulla on mahdollista pohtia, millä tavoin mediat rakentavat ja esittävät todellisuutta, kenen näkökulmasta ja millaisin välinein. Representaation käsitteen avulla on mahdollista analysoida tieteellisesti erilaisia mediaesityksiä.

Representaatiolle ei ole olemassa suomen kielessä vastinetta. Käsitteen suora käänös englannista suomeen on esittää, edustaa. Se siis esittää ja edustaa jotain olemassa olevaa, joka saa merkityksensä representaatioiden kautta. Lisäksi representaatiot ovat kytköksissä aina muihin representaatioihin. (Ojajärvi 1998, 173.) Seppäsen siteeraama Raymond Williamsin määritelmä on mielestäni ytimekäs, ja se selittää sekä esittämisen että edustamisen: Representaatiolla on kaksi tehtävää. Ensinnäkin ne tekevät jonkin asian läsnä olevaksi silmälle ja mielelle. Toiseksi ne edustavat jotakin, joka ei ole läsnä. (Seppänen 2005, 82.) Myös Hall esittää, että luomme käsitteitä paitsi näkyvistä ja käsin kosketeltavista esineistä, myös abstrakteista asioista. Olemme luoneet tietyn mielikuvan esimerkiksi jumalasta tai helvetistä, vaikkamme ole koskaan nähneet niitä. Representaatioiden avulla ympärillä olevat asiat ja ihmiset näyttäytyvät järkevinä ja ymmärrettävinä kokonaisuuksina, koska yksittäiset asiat on järjestetty mielessämme luokkiin ja niiden välillä ymmärretään olevan erilaisia suhteita. (Hall 1997, 16–17.)

Representaatiot siis tuottavat, jäsentävät ja merkityksellistävät todellisuutta, eli sitä mitä pidämme todellisuutena (Koivunen & Liljeström 1996, 51–54). Representaatio

on merkityksen tuottamista mielessämme olevien käsitteiden avulla (Hall 1997, 17). Representaation syntymiseen vaikuttavat paitsi omat subjektiiviset käsityksemme aiheesta, myös kulttuurisidonnaiset asiat (Seppänen 2005, 82).

Representaatiolla ei viitata mihinkään yksittäiseen tulkittavaan kuvaan tai filminpätkään, vaan se on nimi koko tulkinnalliselle prosessille. Representaation käsitettä selventää vielä sen toiminnallinen luonne. Ensinnäkin joku *tuottaa* representaatiot. Televisiouutiset ja mainokset ovat kaikki usean henkilön yhteistyön tuloksia. Toiseksi representaatioita *käytetään ja kulutetaan*. Uutisia katsellaan kotisohvalta ja luetaan aamiaispöydässä, ja toisaalta niitä voidaan käyttää pohjana uusia uutisia tehtäessä. Kolmanneksi representaatioita *tulkitaan*, kun ihmisen mielikuvat ja aistien välittämä esinemaailma ja konkreettiset ärsykkeet kohtaavat. (Seppänen 2005, 84.)

Tv-uutiset ja myös muu arkinen kuvallisuus näyttäytyy lukijoille ja katsojille eri tavoin riippuen siitä, pidämmekö representaatiota todellisuuden heijastumana vai ymmärrämmekö sen enemmänkin todellisuuden rakentajana. (Seppänen 2005, 77–78.) Tässä työssä suhtaudun representaatioon todellisuuden rakentajana, sillä en katso toimittajien kuvaavan todellisuutta absoluuttisena asiana. Yleisön luottamus uutisinstituutioon saattaa vähentää kriittistä ajattelua todellisten tapahtumien ja median esittämien kertomusten suhteesta. Toimittaja näyttää kuvaa tapahtumapaikalta, ja myöhemmissä uutislähetyksissä samaa kuvaa toistetaan yhä uudelleen useita kertoja. Tähän representaatioon vaikuttavat välillisesti aina jotkin intressit, esimerkiksi aiheiden rajausten sekä haastateltavien ja kuvitusten valinnan kautta. Tiettyjen asetelmien valintaan on syynsä. Ihmisen tuottamaan journalistiseen sisältöön vaikuttavat aina myös subjektiiviset kokemukset.

Tämän tutkielman kannalta olennaista on käsitellä myös symbolisen representaation käsitettä. Symbolisessa representaatiossa erityistä on, että siinä representoidaan yhteiskunnasta ja todellisuudesta jotakin ei välittömästi aistihavainnolle avautuvaa asiaa, joka jostain syystä koetaan merkitykselliseksi. (Pekonen 1991, 15.) Symbolinen ei koskaan täysin ole yhteydessä aistihavaintoon. Se on enemmänkin käsite kuin konkreettinen asia. Symbolinen representaatio puhuttelee aina mielikuvitusta, kokemusta ja tunteita. Symbolin tulkintaan vaikuttavat esimerkiksi yhteiskunnallinen rakenne ja tulkitsijan oma maailma. (Pekonen 1991, 13.) Median tuottamissa kerrontatavoissa symbolit ovat vahvasti läsnä, esimerkiksi uskonnollisten

rituaalien esittämisen kautta lyyrisessä kerronnassa. Pалаan rituaaleihin ja kerrontatapoihin tarkemmin myöhemmin teoriaosuudessa.

2.1.3. Kulttuurimme kuvallistanut televisio

Aiemmassa katastrofiuutisointiin liittyvässä tutkimuksessa television roolia ja merkitystä on alleviivattu (ks. mm. Raittila ym. 1996). Koulusurmien yhteydessä katastrofiuutisoinnin päänäyttämö oli kuitenkin internet keskustelupastoinen ja YouTube-videoineen. (Sumiala & Tikka 2009, 6.) Tässä tutkielmassa keskitytään kuitenkin tv-uutisiin. Siksi käsittelen lyhyesti myös television luonteen mediana.

Televisioon liittyvä tärkeä ilmiö on ollut sen vallan laajeneminen monelle kulttuurituotannon osa-alueelle, tieteen ja taiteen tuotanto mukaan lukien. (Bourdieu 1999, 54.) Suuri syy television laajaan valtaan lieneekin visuaalisuudessa. Kuneliuksen mukaan televisiolla on ollut hyvin keskeinen rooli kulttuurin kuvallistajana ennen digitaalista aikaa. Television yleistymisen myötä arkemme on täyttynyt koko ajan virtaavista kuvista. Kuvallisuuden kasvusta tekee mielenkiintoisen se, että kuviin usein liitetään tietynlainen realismi. Valokuviiin liittyy edelleen spontaani ajatus niiden ja todellisuuden vastaavuudesta. Valokuva on palvellut sähköisellä aikakaudella usein nimenomaan todisteena. (Kunelius 2003, 44–45). Kuvalla on yhä edelleen vahva todistusvoima ja realismin leima. Digitaalisuus on kuitenkin vähentänyt tätä leimaa ja opettanut yleisöä arvioimaan kuvallisuutta aiempaa kriittisemmin. Tavallisilla ihmisillä on nykyisin taitoa muokata kuvia, ja mediassa on tullut esiin tapauksia, joissa tavallinen lukija on huomannut kansainvälisen uutiskuvan olevan muokattu. Joka tapauksessa kuultuun sanaan ja nähtyyn kuvaan liittyy aina enemmän tulkinnallisuutta ja assosiatiivisuutta kuin painettuun tekstiin (Kunelius 2003, 45).

Radion ja TV:n luoma aikaperspektiivi korostaa paitsi nyt-hetkeä, myös tulevaa. Journalismi kertoo entistä enemmän siitä, mikä meitä uhkaa, ja mitä on tulossa. Sähköinen viestintä korostaa myös reaaliaikaisuuden vaikutelmaa. Katsojalle tulee tunne, että tiedän kaiken saman kuin tv-toimittajakin. (Kunelius 2003, 47.) Digitaalisuuden myötä reaaliaikaisuuden vaikutelma asettaa haasteita tv-uutisoinnille. Ajan merkitys on korostunut entisestään, kun yleisö voi löytää samat tiedot verkosta jo ennen kuin uutinen saadaan tuotettua. Monimedioituminen ja digitaalisuus muuttaa väistämättä myös toimittajien työtä. Mm. teknologian kehityksen myötä toimittajan työn luonne on muuttunut yhä enemmän tiedon

välittämisestä kohderyhmien kysyntään perustuvaksi palvelutuotannoksi. Siirtyminen edellyttää juuri uusien jakelukanavien hyödyntämistä ja niiden erityispiirteiden opettelemista. Toimittajan on kyettävä opettelemaan uusia tapoja omaan luomistyöhönsä. (Pietilä 2007, 317–321.)

2.1.4. Mediatapahtuma, mediakatastrofi ja katastrofiuutisointi

Mediatapahtuma (*media event*) rikkoo uutistoimitusten normaalit arkirutiinit. Suuri osa resursseista saatetaan käyttää yhden asian ympärille. Mediatapahtumalle on ominaista, että sitä näytetään monilla kanavilla aiemmin suunnitellun ohjelmavirran asemesta. Jokelan ja Kauhajoen tapauksissa tämä on nähtävissä esimerkiksi ylimääräisten uutislähetysten suurena määränä. Mediatapahtumista tarjotaan yleisölle usein reaaliaikaista kuvamateriaalia. (Dyan & Katz 1992: 5–7; ks. myös Sumiala & Tikka 2009.) Jokelan kouluammuskelutapauksessa monet kameraryhmät olivat paikalla koululla pian toimitusten saatua tiedon ammuskelusta. Jokela sijaitsee maantieteellisesti lähellä Helsinkiä ja tv-toimituksia. Kauhajoella reaaliaikaisen kuvamateriaalin saaminen kesti sen sijaan kauemmin myös maantieteellisistä syistä johtuen (Hakala 2009; Hakala & Pedak 2009; Raittila ym. 2009). Tyypillistä mediatapahtumille on päivärutiinien uudelleen järjestyminen myös yleisössä, sillä monet irrottautuvat rutiineistaan seuraamaan tapahtumia esimerkiksi juuri television välityksellä. Usein ihmiset kokoontuvat yhteen seuraamaan tapahtumien kulkua. Toisaalta televisio tarjoaa mahdollisuuden kokea yhteisöllisyyden tunnetta, vaikkei konkreettisesti seuraisikaan tapahtumia ryhmässä. Uutisoinnin kautta välittyy rituaaleja ja symboleja, joiden kautta yhteisöllisyyden tunne syntyy. (Jacobs 1996: 387.)

Mediatapahtumat ovat joko ennakoitavia tai yllättäviä (Pantti & Sumiala 2009, 122). Olympialaiset tai kuninkaalliset häät ovat esimerkkejä ennakoitavista mediatapahtumista. Sen sijaan erilaiset onnettomuudet eivät koskaan ole ennakoitavissa, ja siten niihin ei myöskään toimituksissa ole osattu varautua. Katz ja Liebes ovat jakaneet mediatapahtumat joko seremoniaalisiin tai traumaattisiin (2007, 157–158). Suuret kriisit ja katastrofaaliset onnettomuudet ovat esimerkkejä traumaattisista mediatapahtumista, joita ei ole voitu toimituksissa etukäteen suunnitella. (ks. Jacobs 1996, 387; Pantti & Sumiala 2009, 124.)

Uutistoimituksessa saatetaan käyttää kaikki mahdolliset resurssit mediatapahtuman vuoksi. Toimitukseen saatetaan hälyttää lisää työntekijöitä töihin, ja siellä jo olevia

työntekijöitä voidaan pyytää jäämään töihin ylityökorvauksella. Tv-kanava saattaa osoittaa kriisin vakavuuden jättämällä kanavalta pois mainoskatkot kokonaan. Kaikki tämä kertoo tavalliselle työntekijälle, että kyseessä ei ole tavallinen uutispäivä. Työympäristön lisäksi mediatapahtuma voi saada aikaan sen, että rajat toimittajan identiteetin ja tavallisen kiinnostuneen kansalaisen identiteetin välillä hämärtyvät. Toimittajan on vaikeaa erottaa työtä ja yksityiselämäänsä toisistaan. Jacobs totesi tutkimuksessaan, että mediatapahtuman aikana toimittajien oli normaalia hankalampaa tehdä eroa työn käytännön asettamien vaatimusten ja omien henkilökohtaisten mielenkiinnon kohteiden välille. (Jacobs 1996, 389–390.) Suuren amerikkalaisen tv-yhtiön CBS:n kokenut ankkuri Dan Rather puhkesi lähetyksessään kahdesti kyyneliin muutama päivä WTC:n terrori-iskujen jälkeen. Lähetyksen jälkeen hän oli pahoillaan ja sanoi: ”Minulle maksetaan siitä, etten näytä tunteitani”. (Perko 2001, 4.) Kyynelehtiminen tyypillisen raportoivan uutiskerronnan sijaan viestii katsojalle tapahtuman vakavuudesta. Joskus toimittajan tunteellisuus voi olla myös osa suunnitelmallista tarinankerrontaa ja draaman tuottamista uutisointiin.

Mediayhteiskunnan katastrofeja voidaan kutsua *mediakatastrofeiksi*. Termillä viitataan medioidun kommunikaation keskeiseen merkitykseen ja rooliin traagisten tapahtumien välittäjänä ja muokkaajana. Juuri media nimittäin sekä kommunikaation muotona ja välittäjänä että myös kommunikatiivisena tilana ja paikkana rakentaa tapahtumasta katastrofin. Mediakatastrofi kutsuu katsojan ja lukijan television ja nettipäätteiden ääreen seuraamaan katastrofimaratonia. (Ks. Sumiala & Tikka 2009, 6; Liebes 1998; Liebes & Blondheim 2005; Katz & Liebes 2007; Hoskins & O’Loughlin 2007.)

Tässä tutkielmassa puhutaan *katastrofiuutisoinnista*, eikä esimerkiksi tragediauutisoinnista. Tragedia on surunäytelmä katastrofista, eli oikeastaan katastrofiuutisointi on tragedian esittämistä. Jotta tragediasta tulee mediatapahtuma, uhrien määrän tulee olla tarpeeksi korkea, tai uhreilla on erityinen symbolinen merkitys yhteisölle. Esimerkiksi nuorten ihmisten kuolemia ritualisoidaan muita enemmän, koska ne ovat modernissa yhteiskunnassa aina yllättäviä. (Pantti & Sumiala 2009, 124.)

2.2. Uutiset tuottavat draamaa

Televisiotoimittajien työtä sääntelevät Journalistiliiton ylläpitämät Journalistiset ohjeet. Ohjeisiin on kiteytetty journalistien ja julkaisijoiden näkemys siitä, millaisten

eettisten periaatteiden mukaan suomalaisen joukkoviestinnän halutaan toimivan. (Suomen Journalistiliitto, 2009.) Työtä ohjaavan eettisen ohjeiston lisäksi journalismi pyrkii olemaan mm. ajankohtaista, faktapohjaista ja itsenäistä. Kuten jo aiemmin on tullut esiin, teknologian kehittyminen on korostanut journalismin pyrkimystä ajankohtaisuuteen. Faktapohjaisuuden tavoite sen sijaan on ongelmallinen. Kirjallisuudessa onkin vallinnut jo vuosikymmeniä keskeisenä uutistutkimuksen suuntana nk. kulttuurinen lähestymistapa, jonka mukaan informaation välitys on vain jäävuoren huippu uutisista. (ks. esim. Pietilä 1998, 9; Kunelius 2003, 21–23.) Esimerkiksi juttutyypit tai journalistien kaavoittuneet rutiinit representaatioiden tuottamisessa ohjaavat koko uutistuotantoa, mikä vaikuttaa juttujen objektiivisuuteen ja faktapohjaisuuteen (Kunelius 2003, 22). Itsenäistä journalismi on nykyisin siinä mielessä, että se ei ole enää sidoksissa esimerkiksi poliittisiin aatteisiin. Tilalle ovat tulleet nykymaailman kaupalliset tavoitteet, jotka horjuttavat journalismin perinteistä pyrkimystä itsenäisyyteen ja riippumattomuuteen (Pietilä 2007, 22).

Journalistien oma käsitys työstään heijastelee realistista tietoteoriaa. Tapahtumat todellisuudessa ovat ensin, minkä jälkeen journalismi raportoi ne. (Kunelius 2003, 21.) Perinteisen käsityksen mukaan toimittajia pidetäänkin informaation välittäjinä. (Ks. Pietilä 1998, 9–10.) Uutisella on status ”toden tekstinä”, mihin koko uutisinstituution uskottavuus perustuu. Pietilä tuo esiin, että uutisjuttujen pinnanalaisia merkityksiä selittää toimittajan tietoisten valintojen sijaan kaiken toiminnan takana vaikuttava kulttuuri. (Pietilä 1998, 2007.) Mediatutkimuksen kentällä median rooli nähdään siis usein monisäikeisempänä kuin pelkästään informaation välittäjänä (Pantti & Sumiala 2009, 120). Media ei vain raportoi, vaan vaikuttaa myös kollektiivisten rituaalien syntymiseen (Cottle 2006). Rituaaleilla tarkoitetaan esimerkiksi katastrofiuutisoinnin yhteydessä esiin tulevia yhteisöllisiä, median välittämiä, sururituaaleja (Pantti & Sumiala 2009, 119).

Nykymaailmassa uutisen statusta ei pidetä ”toden tekstinä”. Todellisuuden kuvaaminen absoluuttisesti, sellaisena kuin se on, on jo pyrkimyksenä mahdoton. Nykypäivän monimedioituneessa todellisuudessa sellaista ei edes odoteta. Pietilän mukaan monimutkaistuvassa maailmassa jonkun on tarjottava yksinkertaistuksia ja kärjistyksiä, jotka paketoidaan draaman keinoin kiinnostavaan muotoon. Esimerkiksi television onnettomuus uutisoinnista on tehty show’ta, jossa kriisit paketoidaan

sähköästä säävihteen ja loppukevennyksen kanssa. Vastuu sisällön laadusta, median mielikuvien tasapainoisuudesta ja uskottavuudesta on siirtynyt yhä enemmän yleisölle. (Pietilä 2007, 10.) Kaupallistuneessa yhteiskunnassa kysyntää viihteelle on, ja toimittajien on markkinoiden lakien myötä vastattava tarjontaan. Toimittajan ammatti-identiteettiä koetellaan draaman ja viihteen vaatimuksilla, jotka sotivat vastaan pyrkimystä objektiivisuuteen ja ”toden tekstin” tuottamiseen. (Pietilä 2007, 12; ks. myös Sumiala 2010).

2.3. Katastrofiuutisoinnin tarinallistuminen

Olen tuonut aiemmin esiin tekijöitä, jotka ovat muokanneet journalismin kenttää nykyisenlaiseksi. Toimitustyön luonne ja sitä myötä tapa uutisoida katastrofeista on muuttunut paljon vuosikymmenten saatossa. Kari Koljosen ja Pentti Raittilan tutkimuksen mukaan journalistinen ilmaisu on tarinallistunut, ja tarinankerronnasta on tullut jopa yksi journalismin tehtävistä. Journalistit itse kokevat, että viranomaistiedotuksen ohien tarvitaan silminnäkijätietoja, jotta tapahtuneesta saadaan luotua mahdollisimman yksityiskohtainen kuvaus yleisölle. (Raittila & Koljonen 2009, 56–59.) Tuchman (1978) ja Zelizer (1993) näkevät tarinat vielä kokonaisvaltaisemmin: toimittajat eivät ainoastaan kerro tarinoita, vaan jäsentävät maailmaa narratiivien kautta. Toimittajilla on myös mahdollisuus käyttää valtaa dramatisoidessaan tarinoita, liittäessään tarinoihin symboliikkaa ja rakentaessaan tarinoille merkityksiä (Pantti & Sumiala 2009, 123).

Katastrofiuutisointia määrittää myös toimittajien itsereflektio ja journalistietiikka – millainen uutistoimitus on hyvän tavan mukaista? Koljosen ja Raittilan mukaan nimenomaan käsitys ”hyvästä tavasta” on muuttunut ajan saatossa, ja sen muutoksesta voi suomalaisen uutishistorian katastrofiuutisoinnin puitteissa erottaa kolme vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa, vuosina 1929–1961, toiminta oli suoraviivaista. Tiedonvälitykseen keskittyvässä journalismissa kuolonuhrien kuvia julkaistiin ja nimiä raportoitiin sitä mukaa, kun niitä saatiin. Pelastuneista silminnäkijöistä kaikki tarjolla olleet jututettiin. Eettinen pohdiskelu oli vähäistä. Ensimmäisessä vaiheessa uutisoitiin ainakin Kuru-laivan uppoamisesta, Vallisaaren räjähdyksestä, Kuurilan junaturmasta ja Koivulahden lento-onnettomuudesta. Toisessa vaiheessa, vuosina 1976–1994, toimituksissa elettiin muutoksen ja itsetutkiskelun aikaa. Journalistisen työn ammatillistuminen näkyi juttumuotojen kehityksenä, visuaalisuutena ja ammatillisena itsereflektiona. Samalla, kun tehtiin yksilöllisiä silminnäkijätarinoita ja kuvattiin tunteisiin vetoavia surun kasvoja,

tasapainoiltiin jatkuvasti totuusvelvoitteen ja hienotunteisuuden välillä. 2000-luku merkitsi katastrofiuutisointiin liittyvän professionalismin ja etiikan kehityksessä kolmatta vaihetta. Voimakas toimintaympäristön muutos kaupalliseksi ja kilpailulliseksi on pakottanut monet mediayritykset online-uutisointiin. Internetissä yleisöistä kilpailevat myös monet muut julkaisutahot. Toimittajan työtä määrittää nykyisin sisäisen eettisen keskustelun lisäksi myös viranomaiset ja kriittinen yleisö. (Koljonen & Raittila 2009 62–63.)

2.3.1. Katastrofiuutisoinnin kerrontatavat – Nordströmin malli

Visuaalisia järjestyksiä ja kerronnan tapoja rakennetaan jatkuvasti kaikessa tekemisessä. Mediaa ohjaavat erilaiset toimijat ja intressit ja se rakentaa omat kertomuksensa tapahtumista (Huhtala & Hakala 2007, 36). Erilaiset katastrofit, kuten tässä yhteydessä koulusurmat, korostavat median roolia, ja media onkin saavuttanut hallitsevan aseman yhteisöllisesti jaettavien sururituaalien esittämisessä (Bell 1992, 116).

Gert Z. Nordströmin mukaan media rakentaa tietoisesti oman kertomuksensa katastrofista käyttäen erilaisia esitystapoja. *Faktion* käsite viittaa siihen, että esimerkiksi onnettomuuksista uutisoitaessa tosiasiat esitetään fiktion keinoin. (Nordström 1996, 23–38.) Television genrejako on aiemmin tehty faktan ja fiktion erottelulla, kun televisioyhtiöiden tuotanto on jaettu yleensä asia- ja viihdetoimituksiin. Onnettomuus uutisoinnin lisäksi faktan ja fiktion rajat hämärtyvät myös muussa tv-tuotannossa. Esimerkiksi reality-tv:ssä autenttisen oloisesta videomateriaalista rakennetaan viihteellinen draamakertomus niin, ettei se lopulta juuri eroa fiktiivisten tarinoiden kaavasta. (Herkman 2001, 137–139.)

Media rakentaa mistä tahansa kriisistä tai suuronnettomuudesta oman draamansa, joka pitää sisällään inhimillisiä kokemuksia, tunteita, tulkintaa, taustoja, tutkimuksia seurauksia ja kritiikkiä (Perko 2001, 5). Kerrontatapojen ja dramaturgian käsitettä tai tyyllilajeihin ja juttutyyppeihin liittyvää ohjeistusta ei välttämättä käytetä toimituksissa. Jutun tyyllilajin ja kerrontatavan valinta lähtee usein käytännön tilanteesta ja käsillä olevasta aineistosta. (Pulkinen 2008, 168.) Kerrontatapojen luokitusrunkoja on aikojen saatossa mallinnettu useita. Jo Aristoteles esitteli runousopissaan dramaattisen, lyyrisen ja didaktisen kerrontatavan (Huhtala & Hakala 2007, 36). Tässä tutkielmassa perehdyn lähemmin alun perin Gert Z. Nordströmin luokitteluun, jonka pohjana on Aristoteleen muotoilema luokitus. Nordström jakaa

median kerrontatavat *dramaattiseen, eeppiseen, lyyriseen ja didaktiseen* kerrontaan. Nämä kerrontatavat esiintyvät harvoin puhtaana, mutta niiden avulla voidaan hahmottaa erilaisia tapoja rakentaa journalistisia esityksiä. (1996, 23–28). Nordström on kasvatustieteilijä ja kuvapedagogi, ja hänen laatima luokitus on tehty visuaalisten kokonaisuuksien analyysiin Estonia-laivan uppoamisen uutisoinnissa. Hannele Huhtala ja Salli Hakala ovat soveltaneet Nordströmin luokittelun mediatekstien analyysiin. Tämän tutkielman myötä selviää, miten näillä mediatekstien analyysiin sovelletuilla kerrontatavoilla onnistuu television katastrofiuutisoinnin jäsentäminen.

2.3.1.1. *Eepinen kerrontatapa*

Eepinen kerronta on raportoivaa uutiskerrontaa, jossa toimittaja kertoo, mitä on tapahtunut (Nordström 1996, 24). Toimittaja referoi näkemäänsä ja kuulemaansa onnettomuuspaikalta objektiivisen oloisesti, eikä itse ole osallisena tapahtumassa. Kertojan etäisyyden ansiosta uutiskerronta vaikuttaa luotettavalta ja objektiiviselta. Tosiasiassa toimittaja kuitenkin rakentaa uutistarinan haluamallaan tavalla esimerkiksi poimimalla kerrontaan tiettyjä haastateltavia kuvittamaan rakentamaansa eepistä tarinaa. Eepisen kerronnan tehtävä on vastata lukijoiden ja katsojien kysymykseen, miksi onnettomuus pääsi tapahtumaan. (Huhtala & Hakala 2007, 36.) Eepiset esitykset rakentavat uutisesta tarinaa, josta voidaan nostaa esiin sankareita, syntipukkeja tai muulla tavoin erityisiä henkilöitä (Pulkinen 2008, 165–168).

Median rakentama kertomus perustuu valikoituihin ja satunnaisiin tietoihin ja niiden pohjalta rakennettuun todellisuuskuvaan. Eepiseen kerrontaan liittyvät myös havainnolliset esitykset tapahtumien kulusta. Nämä havainnollistukset voivat olla graafeja ja karttakuvia ampujan etenemisestä rakennuksessa tai tsunamiuutisoinnin yhteydessä aallon vyörymisestä mantereella. Tsunamiuutisoinnissa kerronta oli eepistä esimerkiksi silloin, kun media esitti maanjäristyksen aiheuttaman aallon etenemistä vedessä ja maan päällä, kertoi tuhojen asteittaisesta lisääntymisestä ja uhrilukujen kasvusta sitä mukaa, kun lisää tietoa oli saatavilla. (Huhtala & Hakala 2007, 37.) Estonian uutisointi oli eepistä, kun media kuvasi esimerkiksi tuulen nopeutta ja aallokon korkeutta tapahtumien vaiheissa. Media rakensi pelastustarinoita, joissa fakta ja fiktio alkoivat sekoittua. Ruotsalaispariskunnan, Saran ja Kentin, tarina lienee niistä tunnetuimpia. Heidän haastatteluiden kuvitus ohi lipuvine laivoineen muistutti Ruotsissa samaan aikaan näytetyn televisiosarjan kuvamaailmaa. (Nordström 1996, 25.)

2.3.1.2. Dramaattinen kerrontatapa

Onnettomuusutisoinnin alussa käytetään usein dramaattista kerrontatapaa. Klassisiin uutiskysymyksiin pyritään vastaamaan heti: mitä on tapahtunut, missä, milloin, miten ja kuka? Toimittajan persoona on läsnä katastrofissa. (Nordström 1996, 24.) Toimittaja on tapahtuma-areenalla yhdessä uhrien kanssa kutsuen katsojia jakamaan surua ja myötätuntoa. Dramaattiseen kerrontaan kuuluvat tuoreet kuvat, ja otsikkoina ja kuvateksteinä on usein sitaatteja. Ne luovat vaikutelmaa, että kaikki tapahtuu tässä ja nyt. Kuvat ilmaisevat liikettä ja toimintaa sekä vastakohtaisuutta ja dialogia. Tila täytetään toiminnalla ja painetussa mediassa mustilla otsikoilla. (Huhtala & Hakala 2007, 37–38.) Dramaattisissa esityksissä korostuvat usein tapahtuman poikkeuksellisuus ja yllättävyys (Pulkinen 2008, 165–168).

Myös koulusurmautisoinnissa dramaattista kerrontatapaa painetussa mediassa kuvaavat vahvat ja mustat otsikot. Kuvissa ilmennetään usein liikettä, esimerkiksi juoksevia pelastustyöntekijöitä tai koulurakennuksesta pakenevia oppilaita. Tsunamiutisoinnissa medialla oli käytettävissään turistien ottamia video- ja valokuvia, joilla se pystyi osoittamaan hyökyaallon voimakkuuden sen iskeytyessä rantaan. Kymmenmetrisen vesimassan alta pakoon yrittäneet ihmiset näkyivät onnettomuuskuvina kaikkialla maailmassa. Länsimaisten turistien ottamien kuvien ansiosta tsunamista oli tarjolla enemmän kuvamateriaalia kuin mistään aiemmasta katastrofista. (Huhtala & Hakala 2007, 38.) Estoniasta saatiin sen sijaan vain yhden matkustajan satunnainen kuvasarja, jonka hän oli räpsinyt valomerkeiksi pelastajille laivan kölin päältä (Nordström 1996, 38). Nämä kuvat kelpasivat kaikkien lehtien palstoille autenttisina uutiskuvina ennen Estonian uppoamista (Huhtala & Hakala 2007, 38).

2.3.1.3. Lyyrinen kerrontatapa

Lyyrinen kerronta on keskeinen erityisesti tunteiden kuvaamisen kannalta (Pulkinen 2008, 166), sillä se vastaa lukijoille ja katsojille kysymykseen: miltä tuntuu? Kun dramaattisessa kerronnassa painetun median tila täyttyi mustasta väristä, suuresta fonttikoosta ja toiminnasta, lyyrisessä kerronnassa on paljon tilaa. Lehtijutussa tunteille jätetään konkreettisesti enemmän tilaa taivuttamalla aukeamat väljästi. Otsikoissa käytetään paljon kursiiivia, runollisia säkeitä ja viimeisiä sanoja. Kuvat ja tekstit ovat keskenään harmoniassa. (Huhtala & Hakala 2007, 38.) Lyyrinen kerronta ilmaisee hiljaisuutta, yksinäisyyttä ja loukkaamattomuutta (Nordström 1996, 24).

Menetystä voivat ilmaista kuvat kynttilämeristä, kukista, maahan lyyhistyneistä ihmisistä ja alas painuvista kasvoista. Dramaattisen kerronnan tapaan toimittaja on läsnä tapahtumissa ja seuraa niitä läheltä (Huhtala & Hakala 2006, 38).

Koulusurmauutisoinnissa valtavat kynttilämeret koulurakennuksen edessä ja kynttilöiden luona toisiaan lohduttavat kyläläiset tulivat kuvatuiksi monissa medioissa. Estonia-uutisoinnissakin lyyristä kerrontaa edustaa Utön saarelle uhrien muistoksi sytytettyjen 950 kynttilän kuvaaminen ja se, kuinka pappi kumartui kalliolle rukoilemaan (Huhtala & Hakala 2007, 38). Media kuvaa tunteita tekemällä valintoja, jotta uutiskuva kertoisi mitä sen halutaan kertovan. Estonian tapahtumien jälkeen prinsessa Viktoria näytti miettelialt ja poissaolevalta, sillä hänet oli kuvattu niin, että hän katsoi lukijasta poispäin. Tsunamiuutisoinnissa lyyristä kerrontaa edustaa esimerkiksi vuoden 2004 uutiskuvaksi valittu kuva uhrista, joka nostetaan rannalta valkoiseen arkkun. (Huhtala & Hakala 2007, 39.)

2.3.1.4. Didaktinen kerrontatapa

Didaktinen uutiskerronta vastaa kysymykseen: mitä voimme oppia tästä? Toimittaja on ensisijaisesti opettaja, joka kertoo lukijalle, eli oppilaalle, kuinka kaikki oikein tapahtui. Lukijan tehtävä on hyväksyä hänelle esitetyt väitteet, osallistua pohdintaan ja miettiä katastrofin syitä. (Huhtala & Hakala 2007, 39.) Didaktinen kerrontatapa muistuttaa eepistä uutiskerrontaa, sillä näyttämö ja kertoja on jälleen erotettu toisistaan selvästi. Toimittaja tarkastelee tapahtumia etäältä, eikä itse ole osallisena tapahtumissa. (Nordström 1996, 33–34.) Didaktinen kerronta korostaa faktoja ja logiikkaa, ja sitä käytetään usein kuvaamaan tapahtuman teknisiä yksityiskohtia (Pulkkinen 2008, 165–168). Näkemykseni mukaan didaktisessa kerronnassa käytetään usein myös asiantuntijoiden arvioita tapahtumista, ja pyydetään heitä pohtimaan, miten tällaiselta voidaan tulevaisuudessa välttyä.

Koulusurmien yhteydessä didaktista kerrontaa edustivat esimerkiksi faktalaatikot lehtiartikkeleiden yhteydessä. Lukijan oli mahdollista katsoa näistä laatikoista esimerkiksi tiivis esitys Suomen aselaista. (Hakala 2009, 88.) Estonia-uutisoinnissa didaktinen kerronta näkyi teknisistä yksityiskohdista kertomisena: miten laiva on rakennettu, miten visiiri irtosi, ja kuinka laiva pääsi lopulta kaatumaan. Tsunamiuutisoinnissa lukijalle havainnollistettiin graafisin esityksin, kuinka aalto syöksyi 200 kilometrin tuntivauhdilla veden alla järistyksen voimasta. Tsunamista varoittavaa järjestelmää kuvattiin yksityiskohtaisesti, ja kerrottiin, millainen

järjestelmä olisi pelastanut valtiot tsunamin aiheuttamalta katastrofilta. (Huhtala & Hakala 2007, 39.)

Median eri kerrontatavat limittyvät toisiinsa, mutta niiden käytössä toistuu kuitenkin usein sama kaava. Ensimmäiset uutiset, lähinnä varoittavat uutiset, ovat usein eepistä kerrontaa, jossa käytetään asiantuntijoiden arvailuja tapahtumien syistä. Dramaattisen kerronnan vuoro on usein seuraavaksi, kun tapahtuma on koskettanut toimittajaa henkilökohtaisesti. Toimittaja antautuu tunteillaan samalle tasolle autettavien kanssa ja ehkä matkustaa katastrofialueelle kuvaamaan tunnelmaa lähellä uhreja. Sen jälkeen alkaa lyyrinen kerronta. Samanaikaisesti toisilla sivuilla tai toisissa uutisissa on käynnissä muu kerrontatapa. Didaktisen kerrontatavan aika on usein viimeisenä, jolloin toimittajat ovat ehtineet perehtyä onnettomuuden syihin. (Huhtala & Hakala 2007, 40.)

Tv-uutisissa kerrontatapaan vaikuttavat myös tuotantotekniset asiat, kuten kuvakulma ja leikkaukset. Esimerkiksi lyyrisessä kerrontatavassa leikkaus jätetään rauhallisemmaksi kuin esimerkiksi dramaattisessa kerrontatavassa, jossa nopea kuvien vaihtuminen on luonnollisempaa. Kerrontatapojen yksi tarkoitus saattaa olla uutistoimitustyön helpottaminen, kun toimittaja voi valitun kerrontatavan perusteella tehdä toimituksellisia ja jopa dramaturgisia ratkaisuja. Selkeä kerrontatapa helpottaa myös uutisankkurin työtä, kun hän osaa ”eläytyä oikein” lukemaansa uutiseen. (Jacobs 1996, 383–384.) Koulusurmiin liittyvien uutisten luku ei liene vaatinut toimittajilta ja ankkureilta tulkintaa kerrontatavasta oikean eläytymisen saavuttamiseksi. Eri kanavien välillä on kuitenkin havaittavissa eroja uutisankkurien eläytymisen suhteen: Nelosella eläytyminen on oman ilman tarkempaa tutkimusta muodostamani näkemykseni mukaan kautta linjan muita kanavia voimakkaampaa, mikä on todennäköisesti myös kanavan sisällä yhteisesti sovittu tyyli ja linjaus.

	Eeppinen	Dramaattinen	Lyyrinen	Didaktinen
Toimittajan suhde tapahtuma-näyttämöön	Näyttämö ja toimittaja on erotettu toisistaan.	Toimittaja on tapahtuma-näyttämöllä ja persoonallaan läsnä	Toimittaja on tapahtuma-näyttämöllä ja eläytyy siellä vallitsevaan tunnelmaan	Näyttämö ja toimittaja on erotettu toisistaan.
Kuvitus	Graafiset kuvat, kartat ja kaaviot tapahtumista	Tuoreet kuvat, jotka ilmaisevat toimintaa, liikettä, vastakohtaisuutta ja dialogia	Kuvat ilmaisevat hiljaisuutta, yksinäisyyttä ja loukkaamattomuutta	Graafiset esitykset ja kaaviot syistä ja seurauksista
Vastaa lukijan kysymykseen	Miksi katastrofi pääsi tapahtumaan?	Mitä on tapahtunut, missä, milloin, miten ja kuka?	Miltä tuntuu?	Mitä opimme tästä?
Kerronnalle ominaista	Vaiheittaista uutiskerrontaa, uusia asioita tulee vaihteittain	Uutisoinnin alussa mustat, boldatut otsikot, televisiossa toimintakuvat. Ylimääräiset uutislähetykset, jatkuva uutisvirta.	Väljä taitto printtimediassa. TV:ssä leikkaus jättää tilaa tunteille. Rauhallinen kuvaus, runoja ja viimeisiä sanoja.	Toimittaja, asiantuntija tai haastateltava on opettaja, katsoja on oppilas

Taulukko 2.1: Katastrofiuutisoinnin kerrontatavat tiivistetysti (mukaillen: Nordström 1996; Huhtala & Hakala 2007.)

2.3.2. *Sururituaalit katastrofiuutisoinnissa*

- *Jos tilanne on siellä paikan päällä suru ja kaaos, niin se pitää kuvata*

Tampereen yliopiston tutkimusryhmä on tutkinut mm. surun esityksiä koulusurmauutisoinnissa. Yllä oleva lainaus on erään toimituspäällikön, jota ryhmä haastatteli tutkimustaan varten. Tutkimusryhmän mukaan tiedonvälitystehtävän rinnalle on lanseerattu ajatus journalismista yhteisen surun näyttäjänä ja surutyön tukijana, koska yksittäisten ihmisten tunteita on vaikea rinnastaa yhteiskunnallisesti merkittävään tietoon. Samassa yhteydessä on puhuttu myös siitä, että median pitää kertoa tarinoita ihmisten kohtaloista. Tutkimuksen mukaan toimituksissa on luja usko siihen, että kertomuksiin nojaava, yhteistä surua luova, journalismi toteuttaa parhaiten journalismin ”sielunhoidollista” tehtävää. Surusta raportointi auttaa kansalaisia ymmärtämään, että kyse ei ole mistään videopelistä, jossa ihmisiä voi tappaa ilman seurauksia. Sen vuoksi tarina on kerrottava loppuun asti. (Raittila et al. 2008, 150.) Surujutut paitsi kertovat surusta, myös kokoavat ihmiset ja yleisöt suremaan yhdessä. (Raittila et al. 2008, 153.) Surun esittämisessä on vaara, että yksittäinen ihminen joutuu kollektiivisen surun välikappaleeksi. Esimerkiksi kuvajournalismissa tätä voidaan välttää käyttämällä enemmän symbolisia surutyön välineitä. Esimerkiksi kynttilää kuvattaessa kukaan yksittäinen ihminen ei kärsi,

mutta lyyrinen sanoma välittyy katsojalle. (Raittila et al. 2008, 160.) Seuraavissa kappaleissa käsittelen tarkemmin symboleja ja sururitualeja, joita erityisesti lyyrisessä kerronnassa usein käytetään.

Sururituaalit liittyvät mielestäni oleellisesti katastrofiuutisoinnin kerrontatapoihin. Ne ovat yksi tekijä, millä tavoin tietty uutisjuttu voidaan tunnistaa esimerkiksi lyyriseksi. Omassa tv-aineistossani on paljon erilaisia symboleja ja rituaaleja. Esimerkiksi useissa Kauhajoen tapahtumiin liittyvissä uutisjutuissa toistuu kuva puolitangossa riippuvasta suomenlipusta. Uutisjutun videokerronta monesti sekä alkaa siitä ja myös päättyy tähän riippuvaan suomenlippuun. Tämä hiljaa yksinäisyydessä roikkuva lippu symboloi suomalaisten ihmishenkien menetystä. Vaikka uutisjuttu muilta osin olisikin tyypillistä eepistä uutiskerrontaa esimerkiksi eduskunnan kyselytunnilta, uutisjuttuun voidaan lisätä lyyrisiä piirteitä symboliikan avulla. Samalla muistutetaan, että olemme juuri menettäneet suomalaisia ihmishenkiä, ja kaikki tässä uutisessa keskeisenä oleva eduskuntakeskuselu käydään tämän traagisen tapahtuman ympärillä.

Medialla on siis paljon valtaa siinä, miten rituaaleja näytetään ja käytetään. Media voi vaikuttaa paitsi siihen, miten rituaali esitetään, myös siihen, miten katsojat sen kokevat (Bell 1997, 242). Journalisteilla on paljon valtaa, kun he dramatisoivat tapahtumia, esittävät tapahtuman syitä ja keskittyvät tiettyyn toimintaan ja tiettyihin toimijoihin uutisoidessaan tapahtumasta (Turnock 2000, 70). Tässä tutkielmassa mediaan suhtaudutaan nimenomaan yhteisyyttä rakentavana sen sijaan, että se olisi ainoastaan informaation välittäjä. Simon Cottle (2006) puhuu medioituneista rituaaleista, millä hän haluaa painottaa sitä, että media ei ainoastaan raportoi rituaaleja, vaan ennemminkin tuottaa niitä. Katastrofit ja tragediat myös korostavat median roolia sururituaalien ensisijaisena tuottajana, ja siten korostavat median merkityksellisyyttä (Bell 1992, 116), sillä rituaalisessa viestinnässä on kyse yhteisyyden tuottamisesta, jakamisesta ja ylläpitämisestä. Tämän tutkielman kannalta sururituaalien ja mediatapahtumien käsittely on erityisen olennaista, koska mediatapahtuman on usein nähty kiteytyvän reaaliaikaiseen uutisointiin televisiossa tai muussa audiovisuaalisessa mediassa (Couldry 2003, 90). Koulusurmat mediatapahtumana korostivat televisiota enemmän internetin roolia tiedonvälittäjänä ja yhteisöllisyyden tuottajana (Sumiala & Tikka 2009, 6), mutta televisiolla on silti oma vahva osuutensa mediatapahtuman muodostumisessa. Erityisesti painettuun

mediaan verrattuna television on todettu välittävän enemmän yhteisöllisiä tunnekokemuksia (Cho et al. 2003).

Pantti ja Sumiala (2009) ovat jakaneet rituaalit kolmeen eri luokkaan: uskonnollisiin rituaaleihin, kansalaisrituaaleihin ja kansallisiin rituaaleihin. Uskonnolliset rituaalit ovat luonteeltaan muodollisia, ja niitä esitetään uskonnollisten symbolien ja käytäntöjen kautta. Uskonnollisilla rituaaleilla on erityinen merkitys sitoa katsojia ja yleisöä traagisen tapahtuman läpikäyneeseen yhteisöön. Lyyrisessä kerrontatavassa käytetään paljon uskonnollisia symboleja. Koulusurmien tv-uutisoinnissa näytettiin paljon kuvia koulun eteen asetetuista hautakynntilöistä, joiden äärellä ihmiset hiljentyivät. Nämä kynntilät ovat omiaan symboloimaan uskonnollisuutta, ne ovat kuin savuna taivaalle haihtuva rukous. Lyyristä kerrontaa korostettiin uskonnollisilla symboleilla myös esimerkiksi uutisoitaessa Suomen kouluissa järjestetyistä hiljentymistilaisuuksista, joissa pimeässä salissa valoa toivat vain kynntilät, ja taustalla soi suomalaisille tuttu hengellinen laulu, Suojelusenkeli.

Kansalaisrituaalit eroavat uskonnollisista rituaaleista niin, että ne esitetään tavallisen kansalaisen spontaanin toiminnan kautta kirkon tapaisen instituution sijaan (Pantti & Sumiala 2009, 127). Lyyrisessä kerronnassa esitetään paljon myös tämän kaltaisia rituaaleja. Esimerkiksi juuri nämä hautakynntilöiden luokse kokoontuvat ihmiset ovat spontaaneja toimijoita, jotka toiminnallaan ilmentävät rituaalia. Samalla tavalla media esitti tämän kaltaisia rituaaleja näyttämällä kuvaa surmakoulun pihalla tai kaupungin kadulla halailevista tai hiljaa seisovista ihmisistä.

Kolmas rituaalityyppi on kansalliset rituaalit. Tähän sururituualikuvastoon kuuluvat vahvat kansalliset symbolit, kuten suomen lippu ja yhteiseen suruun osallistuva valtion johto. Kansallisissa sururitualeissa poliittinen eliitti on vahvasti esillä. (Pantti & Sumiala 2009, 127.) Koulusurmauutisoinnissakin kansallisia sururitualeja esitetään voimakkaasti, usein lyyrisen kerronnan yhteydessä. Tästä esimerkkinä on presidentin osallistuminen kirkossa järjestettyyn muistotilaisuuteen. Esimerkki kansallisesta sururituualista on myös eduskunnan hiljaisen hetken uutisointi. Näille hiljaisille hetkille jätetään myös uutisvideon leikkauksessa tilaa, jolloin kuvakulmat vaihtuvat rauhallisesti. Katsoja saa mahdollisuuden osallistua hiljaiseen hetkeen katsomalla uutislähetystä.

Surun ja tunteiden esittäminen ei ole täysin ongelmaton, vaan se herättää usein keskustelua eettisyydestä (Raittila et al. 2008, 157). Esimerkiksi Jokelan jälkeinen

uhrikohtaloita lietsova journalismi herätti keskustelua median toimintatavoista ja sai aikaan jokelalaisten nuorten allekirjoittaman adressin parempien journalististen tapojen puolesta (ks. esim. Raittila et al. 2008, 166). Kyse ei ollut ainoastaan surun uutisoinnista, vaan Jokelan osalta ongelmia aiheutti toimittajien käyttäytyminen tapahtumapaikalla, kun he melko aggressiivisesti pyrkivät haastattelemaan koulusta paenneita uhreja (ks. esim. Raittila et al. 2008, 172; Hakala 2009). Kriisipsykologisen näkökulman mukaan on tärkeää, että suruja ja tunteita esitetään mediassa. Surujuttujen julkaisemista voidaan perustella kolmella tavalla. Ensinnäkin surusta ja muista tunteista on kerrottava sen vuoksi, että ne ovat olemassa ja ne tuovat esiin rikoksen tai muun tapahtuman seuraukset. Toiseksi voidaan ajatella, että kansalaiset pystyvät käsittelemään omia tunteitaan surujuttujen avulla, ja kolmanneksi puhuminen voi auttaa myös uhria itseään. (Raittila et al. 2008, 157–158.) Seuraavassa kappaleessa käsittelen tapahtuman seurauksena syntynyttä mediatapahtumaa. Surun uutisoinnin lisäksi media käsittelee tapahtumaa myös monelta muulta kannalta. Esimerkiksi Jokelan uutisoinnin yhteydessä on puhuttu ampujan ikonisoimisesta ja sankariksi tekemisestä. (Ks. esim. Hakala 2009.)

2.4. Mediatapahtuma julkisuuden moottorina

Median muodonmuutoksesta, faktan ja fiktion sekoittumisesta ja dramaattisuuden korostumisesta kertoo se, että reilut kymmenen vuotta sitten puhuttiin tiedotusvälineistä. Nyt puhutaan mediasta, joka kääntää ihmisten päät, päättää kuka on in ja out, ratkaisee vaalit ja kaataa diktaattorit. (Pietilä 2007, 10.) Medialla ei myöskään tarkoiteta enää lukematonta määrää sanomalehtiä, paikallisradioiden lähetyksiä, tv-ohjelmia tai internet-sivuja. Media on lähes sama asia, kuin julkisuus. Media ikään kuin pyörittää julkisuuden moottoria. Median tuottaman julkisuuden puitteissa käsitellään yhteisiä asioita. Media nostaa asioita otsikoihin, arvioi niitä ja tuottaa samalla mielikuvia todellisuudesta. (Pietilä 2007, 16–17.)

Mediatapahtuma saa siis alkunsa suuresta ennalta arvaamattomasta kriisistä tai suuronnettomuudesta tai ennalta tiedossa olevasta muun tyyppisestä tapahtumasta. Mediaa julkisuuden moottorina saatetaan käyttää myös hyödyksi. Esimerkiksi terroristit hyötyvät siitä, että terroriteko saa aikaan massiivisen mediatapahtuman. Onhan terrorismin joskus määritetty olevan väkivaltainen viestintästrategia. WTC:n iskujen takana olevat terroristit tiesivät saavansa aikaan mediatapahtuman tuhoamalla läntisen kulttuurin keskeiset symbolit. Näin tekemällä he ehkä pyrkivät

levittämään kauhusanomaa ja horjuttamaan läntisen maailman perusteita: vapautta ja fyysistä hyvinvointia. (Perko 2001, 4.) Koulusurmia voi tässä yhteydessä verrata terroritekoihin. Vaikka media ei ole syyllinen terroritekoihin tai koulusurmiin, niin se on osallinen valtavassa prosessissa (Perko 1996, 4). Koulusurmaajat iskivät suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan symboliseen ytimeen, koululaitokseen, edustukselliseen ja poliittiseen johtajuuteen, tietoyhteiskuntaan sekä kirkkoon aikaansaaden hyvin suuren medianäkyvyyden. Näiden toimijoiden haavoittuvuus oli yhtäkkiä median rakentamassa katastrofissa jokaisen nähtävillä. (Hakala 2009b, 19.) Yhteiskunta ei voi seisahtua järkyttyneenä median esittämän katastrofiuutisoinnin eteen (Borradori 2003; Kellner 2007), vaan tarvitaan katastrofin korvaavia tekoja, kuten turvallisuutta luovia symboleja. Katastrofin jälkeen tarvitaan myös henkistä, hengellistä ja poliittista johtajuutta, koska turvallisuuden tunne rakentuu luottamuksen varaan. Reaaliaikainen uutisointi suoraan katastrofipaikalta vaatii viranomaisia ja muita johtajia astumaan heti julkisuuteen. (Hakala 2009b, 20.) Medialla on suuri rooli katastrofispektaakkelin luomisessa, mutta tämän tutkielman kannalta olennaista on, että se voi korjata myös itse omaa toimintaansa tuomalla kerrontaan turvallisuutta luovia symboleja ja johtajuutta. Lyyrisessä kerronnassa johtajan kasvoina voidaan nähdä esimerkiksi kirkon muistotilaisuudessa puhunut piispa. Dramaattisessa kerronnassa voidaan haastatella esimerkiksi Keskusrikospoliisin tutkinnanjohtajaa, joka antaa viimeisimmät ja ajantasaiset tiedot tapahtumapaikalta. Didaktisessa kerronnassa voidaan haastatella eri asiantuntijoita, kuten kriisipsykologia, jotta ymmärtäisimme, mikä yhteiskuntamme todellinen tila on: onko syytä pelätä, vai onko kyse murheellisista yksittäistapauksista.

Erityisesti Jokelan tapahtumien jälkikeskusteluissa on tuotu esiin väite, että ampuja Pekka-Eric Auvisen julkisuusstrategia oli ainoa onnistunut (mm. Hakala 2008). Auvinen julkaisi manifestinsa ja videonsa internetin yhteisösivustoilla, mutta suurelle yleisölle ne tulivat tutuiksi arvostettujen mediatalojen verkkosivuilta, tv-lähetyksistä ja sanomalehdistä. Tässä yhteydessä on syytä kysyä, missä kulkee raja välttämättömän tiedonvälityksen ja mahdollisesti uusia väkivallantekoja lietsovan journalismin välillä? (Raittila et. al. 2008, 193.) Koulusurmia tutkinut mediakulttuurin professori Douglas Kellner puhui Helsingin yliopistossa marraskuussa 2009 järjestetyssä Violence and network -konferenssissa, että mediatapahtumat ovat yksi syy sille, miksi väkivaltaa esiintyy. Syitä on toki monia, kuten sosiaaliset ongelmat ja esimerkiksi aselaki, mutta media on osa ongelmaa.

Medialla on vastuu siitä, miten väkivaltaa esitetään, ja tehdäänkö väkivallantekijöistä sankareita. Ilmiö on monisuuntainen, ja sitä on tutkittava monesta näkökulmasta. On kuitenkin selvää, että medialla on osuutensa siinä. (Kellner, 2009.) Samassa konferenssissa puhunut, Saksan koulusurmia tutkinut, Mariam G. Müller toi esiin erityisesti tabloid- ja online-median taipumuksen ikonisoida väkivallantekijöistä sankareita, mikä on riski copycat-efektin syntymiseen, eli mallin ottamiseen ja siten ilmiön laajenemiseen. Müller on tutkinut erityisesti kuvajournalismia Saksassa, ja todennut väkivallantekijöitä esittävän visuaalisesti uhreja huomattavasti useammin. Se on ongelmallista esimerkiksi sen vuoksi, että kuvat rakentavat todellisuutta tekstejä tehokkaammin, ja vaikuttavat siten kollektiiviseen muistoon tapahtumista. (Müller, 2009.) Myös Suomessa pohdittiin Jokelan tapahtumien jälkeen, tuleeko ampujasta mediajulkisuuden myötä samastumiskohde mahdollisesti tuleville koulusurmaajille (Raittila et al. 2009, 49). Ampujasta mediassa luotu kuva muuttuu eri välineiden kierrätyksessä ja rakentuu koko ajan uudestaan internet-yhteisöissä. Tässä kierrätyksessä journalistisen median materiaali sekoittuu ampujan omaan materiaaliin ja saa koko ajan uusia muotoja. Näin ampujasta voi tulla uusia kouluampujia inspiroiva esikuva. (Sumiala & Tikka 2009, 14–15.)

3. Aiempi tutkimus Suomen koulusurmien uutisoinnista

Tässä luvussa esittelen aiempaa tutkimusta Kauhajoen ja Jokelan koulusurmien uutisointiin liittyen. Aihetta on tutkittu Helsingin ja Tampereen yliopistoissa. Aloitan esittelemällä lyhyesti Jokelan ja Kauhajoen tapahtumat.

3.1. Toisiaan muistuttavat veriteot

Keskiviikkona 7.11.2007 klo 11:28 Pekka-Eric Auvinen sulkee kotikoneensa, jolla on juuri lähettänyt viimeiset viestinsä verkkoon sekä muokannut perheelleen tekemää itsemurhaviestiä. Kymmenen minuutin polkupyörämatkan jälkeen Auvinen saapuu Jokelan koulukeskukseen. Kello 11:42 Auvinen ampuu ensimmäisen uhrinsa. Minuutin päästä Itä- ja Keski-Uusimaan hätäkeskus saa ensimmäisen puhelun ampumisista ja lähettää paikalle kaksi ambulanssia ja poliisipartion. Kello 11:45 rehtori kuuluttaa oppilaita pysymään luokissaan. Hätäkeskukseen tulee puhelu, jossa kerrotaan ampujan olevan Auvinen. Paikalle hälytetään pelastusyksikkö ja lääkärihelikopteri. Kello 11:55 saapuu ensimmäinen poliisipartio koulukeskukseen. Tuolloin paikalla on jo kaksi ambulanssia. Tästä kolmen minuutin kuluttua Auvinen

ampuu viimeisen uhrinsa. Kello 12:04 poliisi saa yhteyden ampujaan, joka yrittää ampua partiota kohden kahdesti, kuitenkin osumatta. Kello 12:05 poliisi meni koulun sisään ja kello 12:08 aloitti oppilaiden evakuoinnin (Hakala 2009, 148.) Auvisella oli mukanaan lähes 400 patruunaa, joista hän ampuu 69 kahdessakymmenessä minuutissa. Luodit tappavat viisi lukiolaistoveria, yhden aikuisopiskelijan, terveydenhoitajan ja rehtorin. Uhrin kuolivat päänsuonille ja ylävartaloon osuneisiin luoteihin, joita jokaisella uhrilla oli muutamasta kahteenkymmeneen. (Särkelä 2008, 17.) Kello 13:54 Auvinen löydetään alakerroksen WC:stä tiedottomana (Hakala 2009, 150).

Tiistaiamuna 23.8.2008 kello 10:13–10:15 Matti Saari lataa IRC-Galleriaan kolme kuvaa, jossa hän tähtää aseella kameraan sekä liittää IRC-Galleriaan linkin Rapidshare-palvelimella olevaan tiedostopakettiin. Noin kello 10:30 Saari saapuu Kauhajoen palvelualojen oppilaitokseen aseistautuneena ja kommandopipo päässään. Kello 10:40 hän alkaa ampua luokassa, jossa suoritetaan tenttiä. Osa oppilaista on jo ehtinyt poistua tenttitilaisuudesta. Kolme luokassa olijaa pääsee pakenemaan luokasta ja hälyttämään apua. (Hakala 2009, 154.) Kello 10:43 Pohjanmaan hätäkeskukseen soitetaan ensimmäinen hätäpuhelu, ja paikalle lähetetään poliisipartioita. Kello 10:45 ja 11 välisenä aikana ampuja sytyttää tulipalon luokassa ja juoksee pitkin koulun käytäviä edelleen ammuskellen. Ensimmäinen poliisipartio saapuu paikalle kello 10:54. Pelastushenkilöstöä on jo paikalla. Koulun ulko-ovelta ammutaan muutama laukaus kohti pelastushenkilöstöä. Poliisi ei avaa tulta. Kello 11:45 poliisi eristää rakennuksen ja tekee rynnäkönn sisään. Noin kello 12 ampuja ampuu itseään. (ks. Hakala 2009, liite 5). Noin klo 12:30 ampuja löydetään vakavasti haavoittuneena rakennuksesta ja lähetetään Tampereen yliopistolliseen sairaalaan tehohoitoon (ks. Hakala 2009, liite 5), jossa myöhemmin menehtyi. Saari ampui koeluokassa yhdeksän oppilasta ja opettajan, minkä jälkeen jätti luokan palamaan. (Särkelä 2008, 23.)

3.2. Toimijat koulusurmien uutisoinnissa

Tässä alaluvussa esittelen koulusurmauutisoinnin tärkeimmät toimijat. Toimijaluokkien esittely pohjustaa kerrontatapojen analyysiä, koska toimijat ovat olennainen osa kerrontaa ja myös kerrontatapojen muodostumista.

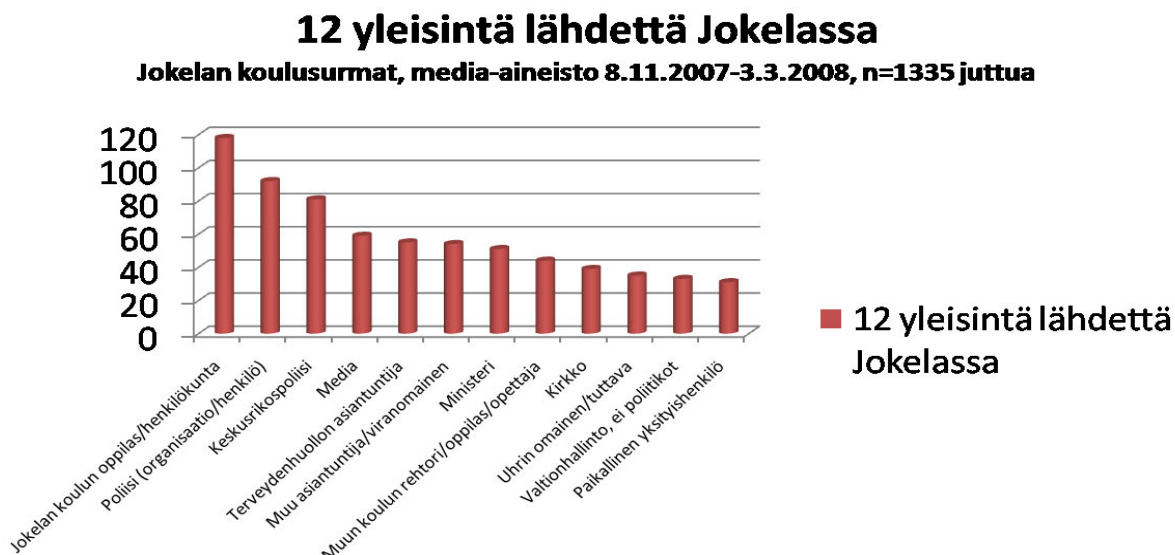
Toimijaluokkia on tutkittu painetun median osalta Koulusurmat verkostoyhteiskunnassa -tutkimuksessa (Hakala 2009). Jokelan painetussa uutisoinnissa ampuja oli siis selkeästi muihin toimijaluokkiin nähden eniten esillä.

Seuraavaksi suurin toimijaluokka oli uhrin, ja kolmanneksi eniten esillä oli poliisi. Jokelan nuorten tekemä adressi toimittajien työskentelystä oli todennäköisesti suuri syy sille, miksi neljänneksi eniten esillä ollut toimija oli media. Muita toimijoita Jokelan uutisoinnissa olivat lapset ja nuoret, koulusurmaaja tai uhkailija, koulu (joku muu kuin Jokela), kansallinen poliittinen johto, uhrin omainen tai tuttava, kirkko, muu toimija sekä muu yksityishenkilö.

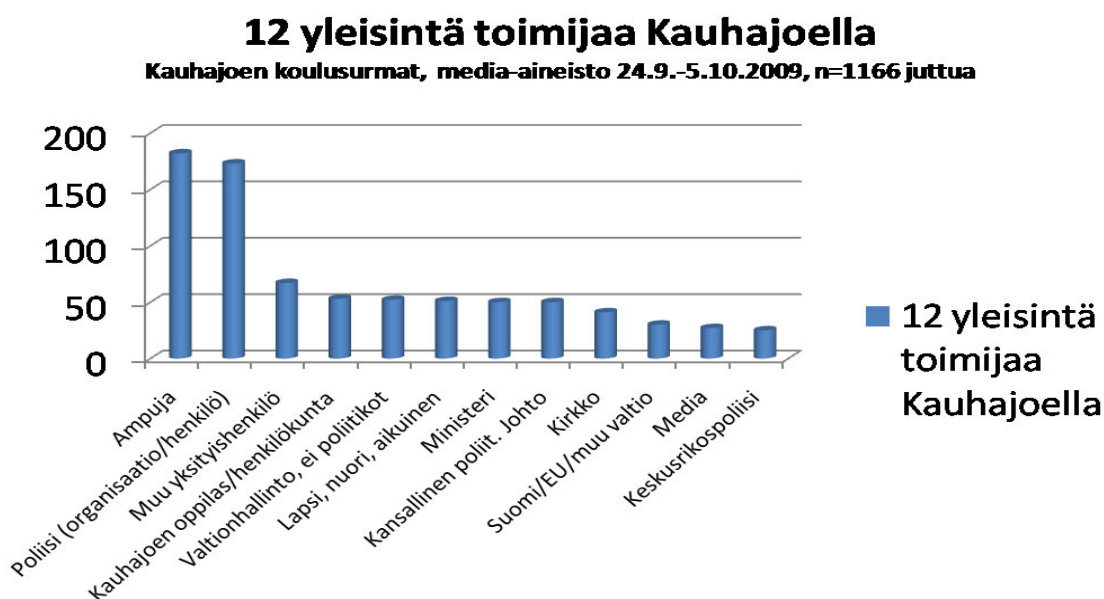
Kaavio 3.1: Jokelan media-aineiston yleisimmät toimijat (Hakala 2009, 72).

Tärkeimmät median käyttämät lähteet puolestaan Jokelan tapauksessa olivat uhrin, mikä saattaa kertoa syyn jokelalaisten nuorten adressille. Seuraavaksi eniten kuultiin poliisia, keskusrikospoliisia, mediaa terveydenhuollon asiantuntijaa ja muuta asiantuntijaa. Muita lähteitä olivat ministeri, kirkko, uhrin omainen tai tuttava, valtionhallinto (ei poliitikot) ja paikallinen yksityishenkilö. (Hakala 2009, 74–76.)

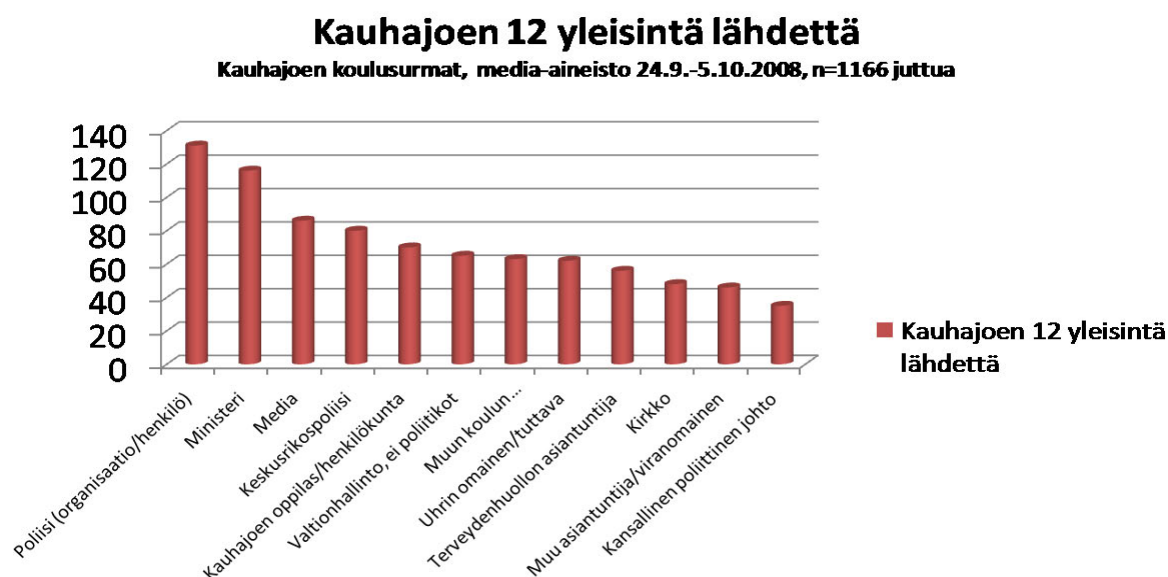
Kaavio 3.2: Jokelan media-aineistossa yleisimmin käytetyt lähteet, kun ampujaa ei lasketa mukaan (Hakala 2009, 76).

Myös Kauhajoen jälkeen mediajulkisuus näyttäytyi ampujan toimijuuden kautta. Poliisi oli altavastaajana, joskin poliisin toimijuus oli Jokelaan verrattuna enemmän esillä. Uhrit sen sijaan eivät olleet Kauhajoella enää pääosassa, vaan he olivat huomattavasti vähemmän esillä, kuin ampuja ja poliisi. Uhreja enemmän esillä oli muiden yksityishenkilöiden toimijaluokka. Uhreja vähemmän esillä oli valtionhallinto (ei poliitikot), lapsi/nuori/aikuinen, ministeri, kansallinen poliittinen johto, kirkko, Suomi/EU/muu valtio, media ja keskusrikospoliisi.

Kaavio 3.3: Kauhajoen media-aineiston yleisimmät toimijat (Hakala 2009, 75).

Kauhajoen mediajulkisuus lähteiden osalta poikkesi Jokelasta huomattavasti, sillä ampujan jälkeen eniten käytetty lähde on poliisi, lisäksi erikseen luokiteltu keskusrikospoliisi on päälähteenä seitsemänneksi eniten. Tämän selittää se, että Etelä-Pohjanmaan poliisilaitos organisoii ensimmäisen tiedotustilaisuuden jo reilun tunnin päästä tapahtumien alkamisesta. Iltapäivällä järjestettiin vielä kolme tiedotustilaisuutta, joihin Krp ehti vasta paikalle. (Hakala 2009, 74–76.)

Kaavio 3.4: Kauhajoen media-aineistossa yleisimmin käytetyt lähteet, kun ampujaa ei lasketa mukaan (Hakala 2009, 77).

Keskusrikospoliisi ei korostu lähteenä mediassa kriisin akuutissa vaiheessa, koska luonnollisesti tutkinnan vasta käynnistyessä median lähteenä toimii operatiivisessa vastuussa oleva taho. (Hakala 2009, 74–76.)

3.3. Painetun uutisoinnin kerrontatavat

Tässä kappaleessa perehdyn Gert Z. Nordströmin (1996) mallin pohjalta analysoituun painettuun media-aineistoon Jokelan ja Kauhajoen tapahtumien jälkeen.

Jokelan ja Kauhajoen painetun uutisoinnin kerronnat poikkesivat ampujan kertomusta lukuun ottamatta huomattavasti toisistaan. Dramaattinen kerronta liittyi Kauhajoella vain ampujaan, kun taas Jokelassa erityisesti uhrien pakenemiset koulusta, pelastustoiminta ja kriisikeskuksen luona tehdyt lukuisat uhrien ja muiden toimijoiden haastattelut edustivat dramaattista kerrontatapaa. Jokelasta etäämmällä olleet mediat ja toimittajat kirjoittivat tapauksesta jo alussa paikalla olleita valtakunnallisia medioita ja iltapäivälehtiä eepisempään sävyyn. Kauhajoella

dramaattista kerrontaa ei ollut paljon, koska oppilaat ehdittiin evakuoita ennen toimittajien paikalle pääsyä. Jokelassa dramaattisen kerronnan vaiheita oli monia. Alun pelastusvaiheen lisäksi niitä olivat muun muassa koulun käynnin aloittaminen jälleen väliaikaisissa tiloissa sekä omaan kouluun palaaminen.

Dramaattisen kerronnan lisäksi myös lyyrinen kerronta oli Jokelan uutisoinnissa Kauhajokea vahvempaa. Kauhajoen tapauksessa eeppinen kerronta oli yleisintä, ja opettava, didaktinen kerronta toiseksi yleisintä. Didaktisen kerronnan määrää nosti Kauhajoen tapauksessa lukuisat pääkirjoitukset, kolumnit ja yleisönosastokirjoitukset siitä, mitä poliisin, sisäministerin ja yhteiskunnan päättäjien olisi Jokelan koulusurmien jälkeen pitänyt tehdä, jotta toiselta tragedialta olisi välttytty. Yleisesti ottaen on syntynyt käsitys, että median kirjoittelu oli Kauhajoen tapahtumien jälkeen hillitympää ja vaisumpaa, kuin Jokelassa. Tämä mielikuva näyttää Hakalan mukaan syntyneen siitä, että uhreista kirjoitettiin ja heitä kuvattiin Kauhajoella Jokelaa vähemmän. Lyyristä kerrontaa esiintyi Kauhajoen printtiuutisissa lähinnä kynttiläkuvituksissa ja muutamissa kauhajokelaisten haastatteluissa. Media-aineistosta tuli esiin myös sellainen yksityiskohta, että Kauhajoen tapauksen jälkeen kirkko onnistui surunsanoittamisessaan paremmin, kuin Jokelan jälkeen. Kauhajoen kirkossa saarnannutta piispa Simo Peuraa siteerattiin paljon laajemmin lehdissä, kuin Jokelan muistojumalanpalveluksessa saarnannutta piispa Mikko Heikkaa. (Hakala 2009, 85.)

3.4. Mitä jo tiedämme koulusurmien tv-uutisoinnista?

Kaikki televisiokanavat reagoivat Jokelan tapahtumiin ylimääräisillä uutislähetyksillä. Ensimmäisistä ylimääräisistä lähetyksistä alkaen toimittajat raportoivat kotikatsomoihin suoraan tapahtumapaikalta.

Tapahtumapäivän uutisoinnissa oli kanavien välillä Tampereen yliopiston tutkimusryhmän mukaan selkeitä eroja. Ylen Jokela-uutisointi oli muita kanavia viranomaispainotteisempaa: ääneen pääsivät poliitikot ja viranomaiset muita kanavia enemmän. Pääpaino on tapahtuman käsittelyssä yleisellä tasolla. MTV3 hyödyntää uutisoinnissaan YLEä huomattavasti enemmän kadun ihmisten haastatteluita. Pääpaino uutisoinnissa on yksilön kokemuksilla ja tunteilla. Nelosen uutisointi sijoittuu YLEn ja MTV3:n välimaastoon. Toisaalta äänessä ovat viranomaislähteet, mutta yleissävyssä korostuvat tunteet. (Raittila et al. 2008, 114–117.)

Jokelan tapahtumat pysyvät kaikilla kanavina pääuutisten aiheena varsin pitkään. Aiheesta uutisoidaan Nelosella viiden, MTV3:lla kuuden ja YLEllä kahdeksan päivän ajan peräkkäin. Aiheet ovat kanavilla lähes samanlaisia, mutta eroja silti löytyy: YLE jatkaa virallista ja yhteiskuntapainotteista linjaa. Nelonen ja MTV3 keskittyvät enemmän tapahtumasta selviämiseen, ja yhteiskunnalliset teemat jäävät vähiin. (Raittila et al. 2008, 114–117.)

Kauhajoen tapahtumapäivän illalla television rooliksi muotoutui yhteiskunnallinen pohdiskelu, viranomaisten ja poliitikkojen tenttaaminen sekä heidän reaktioistaan uutisointi. Tämä selittyy sillä, että faktatietoa tapahtumasta ei illaksi enää riittänyt, vaan uutisointia oli laajennettava pelkästä tapahtumapaikalta tapahtuvasta raportoinnista. Toinen syy yhteiskunnallisen teeman lisääntymiseen on se, että kouluammuskelu oli lyhyen ajan sisään jo toinen, eikä ajatus yksittäistapauksesta enää pätenyt. Tällöin on luontevaa kysyä poliitikoilta ja asiantuntijoilta, onko yhteiskunnan rakenteissa vikaa. Kolmas syy liittyy television erityisluonteeseen välineenä. Kauhajoelta ei saatu samankaltaisia silminnäkijähaastatteluita ja kuvia kuin Jokelasta, joten dramaattista tarinaa ei saatu samaan tapaan kerrottua. (Raittila et al. 2009, 38.)

4. Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tämä tutkielman tavoitteena on kahden tapauksen valossa ymmärtää televisiouutisoinnille tyypillisiä kerronnan piirteitä katastrofin sattuessa. Televisiouutisointi on monimedioitumisen takia murroksessa, kun netti valtaa yhä enemmän alaa uutiskanavana. Erityisen kiinnostavaksi tämän tutkimuksen tekee vertailemisen mahdollisuus Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisointien välillä, sillä painetun median kerronnassa tapahtumien välillä oli eroja. Pentti Raittila ja Kari Koljonen pitävät mahdollisena, että koulusurmat ovat taitekohta journalistisessa työtavassa. Kun Jokelassa tunteet, dramatiikka ja tarinallisuus näkyivät vahvasti esimerkiksi lukuisten uhrihaastatteluiden muodossa, Kauhajoella omaisten haastattelut jäivät harvinaisiksi poikkeuksiksi. Jää nähtäväksi, muodostuuko Kauhajoen hienotunteisuutta korostavasta menettelystä uusi eettinen normi toimitustyössä, vai oliko kyseessä Jokelan ankaran kritiikin aiheuttama poikkeustapaus. (Raittila & Koljonen 2009.)

Tämän tutkielman tavoitteena on siis kartoittaa tv-uutiskerronnan piirteitä viikon ajalta sekä Jokelan että Kauhajoen tapahtumien jälkeen neljällä valtakunnallisella tv-kanavalla. Tutkimusotteeksi on valittu representaatioanalyysi, koska audiovisuaalisessa mediakerronnassa representaatio on jatkuvasti läsnä, ja erilaiset representoinnin tavat vaikuttavat siihen, millaista kerronnasta kokonaisuudessaan muodostuu.

Tässä luvussa esittelen lähtökohtia tutkimuksen tekoon ja kerron tarkemmin valitusta menetelmästä. Pyrin myös tuomaan esiin, miten operationalisoin tutkimuskysymykseni, ja miten aion muodostaa tulkintani uutislähetysten kerrontatavoista.

4.1. Toimittajat rakentavat uutiskerronnan

Televisiouutisoinnin kerrontatapojen analyysin kautta on mahdollista hahmottaa joitain katastrofiuutisoinnille tyypillisiä piirteitä. Kiinnostuin näistä ominaispiirteistä törmättyäni Gert Z. Nordströmin malliin neljästä katastrofiuutisoinnille tyypillisestä kerrontatavasta. Tämä malli on suunniteltu alun perin uutiskuvien analyysiin. Soveltaen mallia on käytetty esimerkiksi tsunamikatastrofin ja myös koulusurmien lehtiaineistojen analyysissä (Hakala & Huhtala 2007, Nordström 1996). Malli jäsentää mielestäni hyvin painetun uutisoinnin ominaispiirteitä, ja tässä tutkielmassa itse kerrontatapojen lisäksi minua kiinnostaa kokeilla, miten malli on sovellettavissa tv-aineiston analyysiin.

Tutkielma pohjautuu konstruktivistiselle tietoteorialle. Oletuksena on, että todellisuutemme on sosiaalisesti rakentunut, eli se on rakentunut merkitystulkintoista ja tulkintasäännöistä, joiden nojalla voimme muodostaa omia arkielämän käsityksiämme. (Alasuutari 1999, 60.) Jokapäiväistä elämismaaailmaa ei pidetä itsestään selvänä todellisuutena, vaan todellisuus tuotetaan ajattelulla ja toiminnalla (Berger & Luckmann 1994, 30). Salli Hakalan mukaan representaatioita, erityisesti kriiseissä, on hyvä tutkia nimenomaan konstruktivistisesti. Kriisi paljastaa median ja muiden tahojen toimintalogiikasta normaalitilanteita enemmän. (Hakala 2009, 5; Hakala 2009b, 20.) Tässä työssä suhtaudun uutisjuttuihin toimittajien rakentamina. Uutisjutut ovat toimittajien rakentamia kuvauksia todellisuudesta, ja ne katsojien mielissä muodostuvat todellisuudeksi jokaisen henkilökohtaisen tulkintaprosessin kautta. Maailma ei esiinny kenellekään sellaisenaan, vaan aina sen suhteen kautta, joka yksilöllä on maailmaamme (Alasuutari 1999, 60).

Konstruktivismi edustaa tietoteoreettista relativismia, jonka mukaan tietämiseen vaikuttaa aina aika, paikka ja tutkijan sosiaalinen asema. Objektiivisuuteen pyrkivän tietämisen sijaan on todettava, että tietäminen on myös tilannesidonnaista ja se tapahtuu aina jostain näkökulmasta. (Heikkinen 2000, 50–51). Tässä tutkielmassa en pyri objektiivisten ja yleistettävien totuuksien löytämiseen, vaan pyrin ymmärtämään katastrofiuutisoinnin piirteitä kahden esimerkkitaupauksen yhteydessä.

4.2. Representaatioanalyysi tutkimusmetodina

Tutkimusotteeni kerrontatapojen analyysiin on laadullinen, ja analyysintapaa voi kutsua teoriasidonnaiseksi. Teoriasidonnaisessa analyysissä teoria on apuna analyysin etenemisessä, ja aikaisempi tieto ohjaa ja auttaa analyysiyksiköiden valinnassa. Kaikkiaan analyysistä on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta tutkimuksen tarkoituksena ei ole testata olemassa olevaa teoriaa, vaan pyrkiä aukomaan uusia ajatusuria. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98.) Oman tutkielmani lähtökohtana on malli katastrofiuutisoinnin kerrontatavoista. Gert Z. Nordström on kehittänyt mallin alun perin kuva-analyysiä varten, ja vaikka sitä on myöhemmin sovellettu laajemmin mediatekstien analyysiin (Huhtala & Hakala 2007), ei ole näyttöä mallin soveltumisesta tv-uutisoinnin kerronnan analyysiin. Tässä tutkielmassa malli toimii kuitenkin käsitteellisenä työkaluna tv-uutisoinnin analyysissä. Tavoitteenani on saada kirjattua ylös malli, joka selittäisi koulusurmien tv-uutisoinnin kerrontatapoja, ja mahdollisesti malli voisi myös yleisellä tasolla paljastaa joitain piirteitä katastrofiuutisoinnista televisiossa. Nordströmin mallia sovellettaessa huomiota kiinnitetään valittuihin kuviin, fontteihin ja jopa taittoon. Koska mallia on myöhemmin laajennettu mediateksteihin yleisemmin, se on kokonaisvaltaisuudessaan hyvin sovellettavissa myös audiovisuaalisen aineiston analyysin pohjaksi, toisin kuin esimerkiksi pelkän tekstin analyysiin kehitetty malli.

Koska ajatteluprosessissani vaihtelevat aineistolähtöisyys ja jo olemassa oleva teorialla, määrittelen päättelyni logiikan abduktiiviseksi. Abduktiiviselle päättelylle ominaista on valmiiden mallien yhdisteleminen aineistosta nouseviin havaintoihin. Yhdistelyä voidaan tehdä luovasti tai vähemmän luovasti, ja välillä yhdistelyprosessi saattaa tuottaa jotain aivan uuttakin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98–99.)

Laadullisen tutkimusotteen piirissä metodologinen tutkimustapani on representaatioanalyysi. Kerrontaa yleensä voi tutkia esimerkiksi sisällön erittelyllä,

mutta koska aineistossani tekstin lisäksi on mukana liikkuvaa kuvaa, representaatioiden tutkiminen on mielestäni tässä tutkielmassa sopiva ratkaisu. Sanna Ojajärvi (1998, 177–178) on käyttänyt sukupuolen representaatiotutkimuksessaan metodologiaa, jota soveltamalla löysin sopivan tavan analysoida myös omaa aineistoani. Ojajärvi kehitti oman metodinsa yhdistämällä Fisksen koodiluokituksen Dan Steinbockin (1985, 36–37) esittelemään television ohjelmakielen analyysiin. Ojajärven kaavassa huomioitiin ensinnäkin ohjelman perusasetelma, kuten ohjelman nimi, tunnuskuva ja musiikki sekä esimerkiksi osallistuvien henkilöiden ikä, ulkonäkö, syntyperä jne. Toiseksi kaaviossa huomioitiin näyttämöllepano, kuten juontajien vaatteet, lavasteet ja leikkaus. Kolmanneksi kiinnitettiin huomiota juontajan puheen sisältöön, kuten toiminnan kuvauksiin ja nimittelyyn. Neljänneksi huomioitiin juontajan puhetyyli ja nonverbaali viestintä. (Ojajärvi 1998, 178.) Ojajärven laatima tarkastelukehikko tuntui olevan sovellettavissa myös tämän tutkielman laajan televisioaineiston analyysiin.

4.3. Aineistona tv-uutislähetykset

Tutkimusaineistoni koostuu television uutislähetyksistä seitsemän päivän ajalta sekä Jokelan että Kauhajoen tapahtumien jälkeen YLEllä (mukaan lukien TV1 ja TV2), MTV3:lla sekä Nelosella. Jokelan tapahtumien ensimmäinen uutispäivä on 7.11.2007, jolloin tapahtuma alkoi. Viimeinen analysoitava uutispäivä Jokelan tapahtumien jälkeen on 13.11.2007. Kauhajoen koulusurmat tapahtuivat 23.8.2008, ja tapahtumapäivä mukaan lukien aineistossa on seitsemän uutispäivää, joten viimeinen analysoitava uutispäivä on 29.8.2008.

Aineistosta on rajattu pois asiaohjelmat, paikalliset uutislähetykset sekä kansainväliset uutislähetykset, koska halusin keskittyä nimenomaan Suomen pääasiallisten tv-kanavien uutislähetysten kerrontatapoihin. Asiaohjelmien formaatilla saattaa olla vaikutusta kerrontatapaan, joten katsoin selkeäksi keskittyä vain uutislähetykseen. Asiaohjelmien tutkiminen ja Nordströmin mallin testaaminen niissä voisi olla kiinnostava jatkotutkimuksen aihe myöhemmässä vaiheessa.

Koko aineisto on poltettu dvd-levyille, ja kaikki uutislähetykset on litteroitu analyysin tueksi.

Tutkimusaineistoni Jokelan tapahtumien uutisoinnista on niukempi kuin Kauhajoen uutisoinnista. Koska katastrofi muokkaa usein television ohjelmakartat uusiksi,

kaikkia uutislähetystä on mahdotonta tietää ennalta. Sitä myötä myös niiden tallentaminen on haasteellista. Kaikkia lähetystä ei ole tallennettu myöskään tv-kanavien toimesta, mutta tallennetut lähetyst on saatu tv-yhtiöiltä jälkikäteen Kriisit ja Viestintä -tutkimusryhmän käyttöön. Kauhajoen uutisaineisto on kattava. Ensimmäisen uutispäivän tallenteet on kerätty osin internetistä, osin yksittäisten henkilöiden tallentamina. Osa aineistosta sekä Jokelan että Kauhajoen osalta on hankittu yhteistyössä Pentti Raittilan ja Salli Hakalan tutkimusryhmien kesken.

JOKELA	Yle	MTV3	Nelonen
1. Uutispäivä	11 lähetystä, 60 uutisjuttua	6 lähetystä, 22 uutisjuttua	8 lähetystä, 25 uutisjuttua
2.-7. Uutispäivä	6 lähetystä, 22 uutisjuttua	6 lähetystä, 16 uutisjuttua	4 lähetystä, 17 uutisjuttua

Taulukko 4.1: Jokelan koulusurmien tv-uutisaineisto. Uutislähetysten määrä sekä tapahtumiin liittyvien yksittäisten uutisjuttujen määrä.

KAUHAJOKI	Yle	MTV3	Nelonen
1. Uutispäivä	5 lähetystä, 34 uutisjuttua	7 lähetystä, 45 uutisjuttua	5 lähetystä, 23 uutisjuttua
2. Uutispäivä	6 lähetystä, 28 uutisjuttua	3 lähetystä, 17 uutisjuttua	3 lähetystä, 18 uutisjuttua
3. Uutispäivä	8 lähetystä, 27 uutisjuttua	3 lähetystä, 3 uutisjuttua	3 lähetystä, 8 uutisjuttua
4. Uutispäivä	7 lähetystä, 16 uutisjuttua	2 lähetystä, 5 uutisjuttua	3 lähetystä, 7 uutisjuttua
5. Uutispäivä	9 lähetystä, 15 uutisjuttua	2 lähetystä, 4 uutisjuttua	2 lähetystä, 3 uutisjuttua
6. Uutispäivä	7 lähetystä, 13 uutisjuttua	2 lähetystä, 4 uutisjuttua	1 lähetys, 1 uutisjuttu
7. Uutispäivä	5 lähetystä, 10 uutisjuttua	2 lähetystä, 3 uutisjuttua	3 lähetystä, 5 uutisjuttua

Taulukko 4.2: Kauhajoen koulusurmien tv-uutisaineisto. Uutislähetysten määrä sekä tapahtumiin liittyvien yksittäisten uutisjuttujen määrä.

Seuraavassa luvussa operationalisoin tutkimuskysymykseni ja esittelen analyysikehikkoni.

4.4. Tutkimuskysymysten operationalisointi

Tutkielmani on teoriasidonnainen, joten Gert Z. Nordströmin kehittämä ja Huhtalan ja Hakalan soveltama malli katastrofiuutisoinnin kerrontatavoista on määrittänyt tutkimusprosessini kulkua aina tutkimuskysymysten luomisesta saakka. Olen muotoillut myös analyysikehikkoni sen mukaan, että saan parhaiten selville mallin kussakin kerrontatavassa esiin nousevia ominaisuuksia. Selvitän seuraavaksi, miksi olen kirjannut tarkastelukaaviooni tietyt kysymykset, ja miten saatu vastaus voidaan linkittää tiettyyn kerrontatapaan. Seuraava taulukko havainnollistaa ajatuslogiikkaa, jonka kautta teen päätelmät kunkin yksittäisen uutisjutun kerrontatavasta. Uutisjutuksi on tässä määritelty yksittäinen uutisaihe, joka alkaa uutisankkurin introlla studiossa ja usein myös jatkuu videokuvalla, jossa kertojajäsenenä on joko ankkuri tai toimittaja, ja haastateltavina on usein yksi tai useampia henkilöitä. Yksi uutisjuttu jatkuu sinne saakka, kunnes videokuva palaa studioon, ja uutisankkurit siirtyvät seuraavaan aiheeseen. Yhdessä uutislähetyksessä näytetään siis aina useita uutisjuttuja. Uutisviikon alussa eri kanavien uutislähetykset täyttyivät koulusurmiin liittyvillä uutisjutuilla. Viikon edetessä koulusurmia koskevien uutisjuttujen määrä luonnollisesti laskee, ja muut uutisaiheet nousevat edelle.

Otsikot analyysikehikossa	Mitä saadaan selville?
Perusasetelma : uutisen aihe, studiossa/videokuvaa	Kokonaishahmottamista varten kirjataan ylös uutisaihe, koska jo se voi kertoa jotain kerronnasta. Esimerkiksi uutisjuttu muistotilaisuudesta ei todennäköisesti ole kerronnaltaan dramaattista. Myös se on merkitsevää, liittyykö uutisjuttuun video, ja kuka videolla on kertojaääninä, uutisankkuri vai toimittaja.
Näyttämölle pano: mitä/että kuvissa, leikkaus, mitä lukee ruudulla?	Määritetään denotatiivisella tasolla, mitä kuvassa näkyy. Juoksevat poliisit tai vastaavasti halailevat kyläläiset viestivät liikettä eri tavoin, ja siten kerronta on erilaista. Myös leikkauksella voidaan korostaa kerrontaa. Lyyrisessä kerronnassa leikkaus voidaan jättää väljäksi, dramaattisissa kuvat voivat vaihtua nopeaankin.
Toimittajan puheen sisältö, toiminnan kuvaukset, ilmaukset	Eeppisessä kerronnassa puhe ei usein sisällä kuvailevia ilmaisuja, vaan tyyli on tyypillistä neutraalia ja raportoivaa uutiskerrontaa. Dramaattisessa ja lyyrisessä kerronnassa toimittajan käyttämä kieli ja siinä esiin tulevat ilmaisut saattavat olla hyvinkin rikkaita.
Kuka puhuu, ketä haastatellaan?	Esimerkiksi didaktisessa kerronnassa haastatellaan usein asiantuntijoita. Lyyrisessä puolestaan usein uhreja tai kyläläisiä. Haastateltavien valinta kertoo jotain kerronnan lajista, johon halutaan pyrkiä.
Toimittajan etäisyys/läheisyys, puhetyyli ja nonverbaali viestintä	Kerrontatavat eroavat toisistaan siinä, onko toimittaja neutraali kertojaääni, vai persoonallaan läsnä tapahtumanäyttämöllä. Toimittajan nonverbaali viestintä kertoo tästä etäisyydestä tai läheisyydestä. Jos toimittaja on silminnähten liikuttunut, kerronta ei todennäköisesti ole eeppistä, tyypillistä uutiskerrontaa.
Kerrontatapa, yhteenveto	Edellisten kohtien perusteella tehdään johtopäätös, mihin kerrontatavan luokkaan kukin yksittäinen uutisjuttu sijoittuu. Kaikki tietyn kerrontatavan ominaisuudet eivät välttämättä toteudu yhdessä uutisjutussa, ja yhteenveto on lopuksi tehtävä kokonaisvaikutelman perusteella.

Taulukko 4.3: Sanna Ojajärven (1998, 178) kaavion pohjalta sovellettu tarkastelukaavio Gert Z. Nordströmin (1996) kehittämien kerrontatapojen analyysiin.

Tarkastelukaavion avulla kerään tutkimusdataa, jota yhteen vetämällä saan vastauksen ensimmäiseen ja toiseen tutkimuskysymykseeni alakysymyksineen. Jokainen uutisjuttu analysoidaan erikseen tämän kehikon avulla. Seuraavaan taulukkoon on tiivistetty, miten tutkimuskysymyksiin vastataan.

Tutkimuskysymys	Vastaus saadaan	Taustateoria / aiempi tutkimus
Miten koulusurmat esitetään televisiossa? a) Millaiset ovat tv- uutisten kerrontatavat Jokelan koulusurmien tv-uutisoinnissa? b) Millaiset ovat tv- uutisten kerrontatavat Kauhajoen koulusurmien tv-uutisoinnissa? c) Miten tv-uutisten kerrontatavat eroavat Jokelan ja Kauhajoen osalta? d) Eroavatko tv-uutisten kerrontatavat eri kanavien välillä, jos niin miten?	Yhdistelemällä ja vertaamalla tarkastelukaavion avulla kerättyä tutkimusdataa	Gert Z. Nordströmin malli katastrofiuutisoinnin kerrontatavoista
Mitkä toimijat korostuvat tv-uutisten eri kerrontatavoissa? a) Mitä eroja toimijoiden esittämisessä on Jokelan ja Kauhajoen välillä?	Yhdistelemällä ja vertaamalla tarkastelukaavion avulla kerättyä tutkimusdataa	Tutkimusraportti Koulusurmat verkostoyhteiskunnassa (Hakala 2009)
Mitkä tekijät voivat vaikuttaa siihen, että Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisoinnissa oli eroavaisuuksia?	Perehtymällä aiempaan tutkimukseen ja pohtimalla syitä omasta tutkimuksesta nouseville tuloksille	Helsingin yliopiston tutkimuskeskus CRC:n Kriisit ja viestintä –tutkimushankkeen tutkimukset sekä Tampereen yliopiston journalistiikan laitoksen tutkimusryhmän tutkimukset

Taulukko 4.4: Tutkimuskysymysten operationalisointi.

Käsittelen kunkin uutisjutun erikseen, ja tässä luvussa aiemmin esitellyn kaavion pohjalta teen ratkaisun, mihin kerrontatapaaluokkaan kukin uutisjuttu sijoittuu. Jotta voin myöhemmin vertailla Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisten sekä eri kanavien kerrontatapoja toisiinsa, lasken kerronnasta vertailun mahdollistamiseksi prosentuaalisia osuuksia. Koska kerrontatavat harvoin esiintyvät puhtaana, yhdessä uutisjutussa saattaa olla piirteitä useammasta eri kerrontatavasta. Tavoitteena on sijoittaa jokainen uutisjuttu vain yhteen kerrontatavan luokkaan. Aina tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, vaan sama uutisjuttu on sijoitettava kahteen luokkaan. Tutkielmani ei pyri tilastollisesti selittämään kerrontatavan vaihteluita, vaan tarkoituksena on suuntaa-antava kuvailu, jonka myötä on mahdollista ymmärtää tyypillisiä katastrofiuutisoinnin kerrontatapoja. Sen vuoksi sijoitan saman uutisjutun tarvittaessa esimerkiksi kahteen kerrontatavan luokkaan.

Toinen tutkimuskysymys koskee kerrontatapojen keskeisiä toimijoita. Keskeiset toimijat saan selville analyysikehikkoon kirjoittamistani tiedoista: kuka puhuu, ketä haastatellaan; ketä näkyy kuvissa sekä uutisen aihe. Etsin keskeisimmän toimijan näiden kysymysten perusteella jokaisesta yksittäisestä uutisjutusta, joka kuuluu tiettyyn kerronnan luokkaan. Lopuksi lasken yleisimmin esillä olleet toimijat kussakin kerrontatavassa sekä Kauhajoen että Jokelan uutisoinnissa.

Vastaan ensimmäiseen ja toiseen tutkimuskysymykseeni johtopäätöksissä, tutkielman kuudennessa luvussa. Kolmanteen kysymykseen vastaan tutkielman pohdinnassa, seitsemännessä luvussa.

4.5. Analyysimallin testaus pilottiuutispäivänä

Ennen oman aineistoni analyysiä testasin mallin pohjalta rakennettua tarkastelukaaviota Kauhajoen koulusurmien ensimmäisen päivän uutisoinnissa MTV3-kanavalla.

Pääosin malli näyttäisi toimivan tv-uutisten analysoinnissa, mutta muutamia haasteita tuli vastaan. Näistä yksi on toimittajan etäisyys suhteessa onnettomuusnäyttämöön joko aktiivisena osallistujana tai neutraalina kertojaäänenä. Hakalan ja Huhtalan (2007) edelleen kehittämässä mallissa toimittaja on aktiivisena persoonana läsnä tapahtumissa ikään kuin samalla näyttämöllä tapahtumien kanssa dramaattisessa ja lyysisessä kerronnassa. Eeppisessä ja didaktisessa kerronnassa toimittaja on puolestaan näyttämöstä erillään ja raportoi uutista objektiivisesti ja etäältä. Tv-uutisissa toimittajan sijaitseminen suhteessa onnettomuusnäyttämöön ei näyttäisi olevan yhtä selkeästi määriteltävissä. Jo tässä vaiheessa näyttää siltä, että se saattaa vaihdella riippumatta kerronnan tyypistä.

Katastrofiin taustoittavasti tai epäsuorasti liittyneiden uutisjuttujen luokittelu käytössä olevan mallin mukaan ei ollut yksinkertaista. MTV3:n ensimmäisen päivän uutisoinnissa tällaisiksi määrittelen esimerkiksi uutisoinnin hallituksen tiedotustilaisuudesta. Olen päättänyt luokitella tämän kaltaiset uutisjutut eeppisen kerronnan piiriin, sillä eeppinen kerronta määritellään tyypilliseksi uutiskerronnaksi, jossa toimittaja kertoo, raportoi ja referoi, mitä on tapahtunut (Nordström 1996, 24; Hakala & Huhtala 2007, 36).

MTV3-kanavan ensimmäisenä uutispäivänä nähtiin myös Matti Vanhasen studiohaastattelu, joka oli sävyltään jopa tulinen. Uutisankkurit kysyivät

pääministeriltä tiukkoja kysymyksiä hyvin kriittiseen sävyyn jopa kuulustelua muistuttaen. Kohtaus ei mielestäni sopinut käytössä olevaan luokitukseen. Oletan, että vastaavia kriittisiä uutisjuttuja tulee koulusurmien kerronnassa enemmän, joten päätän lisätä kerrontatapaaluokituksen rinnalle yhden lisäluokan lisää ja nimeän sen kriittiseksi kerrontatavaksi. Kriittiselle kerrontatavalle ominaista näyttää tässä vaiheessa olevan toimittajan läsnäolo aktiivisena toimijana. Toimittaja toteuttaa kriittisessä kerronnassa aktiivisesti rooliaan ”vallan vahtikoirana”. Analyysini edetessä syvennän kriittisen kerronnan ominaispiirteitä havaintojeni pohjalta. Tässä vaiheessa pidän tärkeänä kriittisen kerronnan erottamista omaksi luokakseen, koska kriittisen kaltaiset uutisjutut poikkeavat mielestäni huomattavasti kaikista muista uutiskerronnan tyypeistä. Parhaiten kriittisen kerronnan kaltaiset uutisjutut voisi sijoittaa didaktisen kerronnan piiriin, mutta mielestäni didaktinen luokka ei selitä tarpeeksi hyvin MTV3-kanavalla nähtyjen kriittisten uutisjuttujen ominaispiirteitä.

5. Tulokset

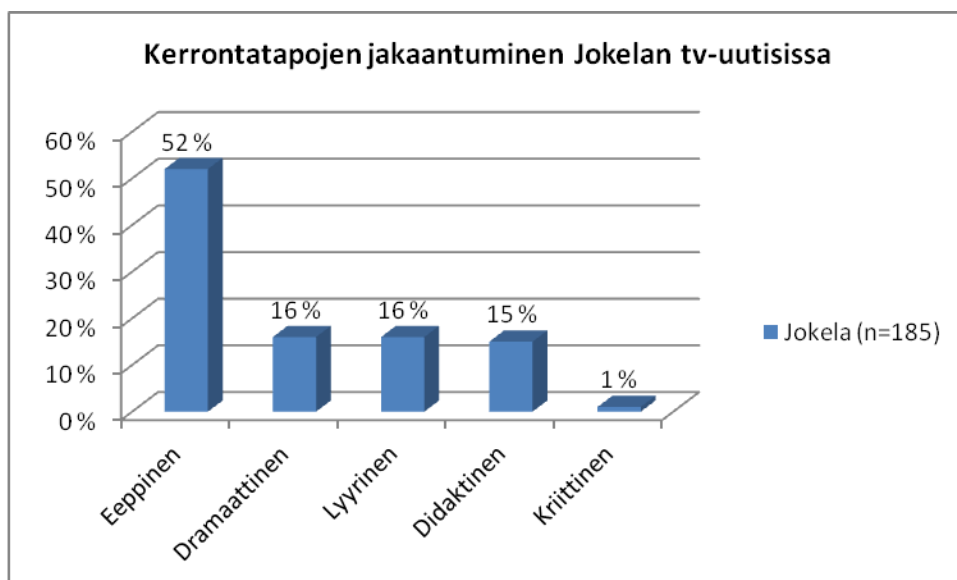
Tässä luvussa esittelen, miten kerrontatavat ilmenevät aluksi Jokelan, sitten Kauhajoen koulusurmien tv-uutisoinnissa. Esittelen tulokset myös kerrontatapojen esiintymisestä eri uutiskanavilla.

5.1. Tv-uutisten kerrontatavat Jokelan koulusurmien uutisoinnissa

Oheisesta kaaviosta ilmenee, että Jokelan tv-uutisointi noudatti pääosin eepistä kerrontaa. Dramaattista, lyyristä ja didaktista kerrontatapaa noudatteli yhteensä lähes puolet kaikesta kerronnasta. Kriittistä kerrontaa esiintyi 1 % uutisviikon kerronnasta. Vaikka kriittistä kerrontaa on ainoastaan yksi prosentti kerronnasta, olen edelleen sitä mieltä, että on tärkeää erottaa kerronnan laji omaksi luokakseen sen erityisen vahvojen ominaispiirteiden vuoksi.

Uutisjuttujen yhteismäärä Jokelan uutisoinnissa on 162 kappaletta. Koska kerrontatapoja on katsottu esiintyvän viikon uutisoinnissa yhteensä 185 kertaa, yhteensä noin 11 uutisjuttua on luokiteltu samanaikaisesti kahteen kerrontatavan luokkaan. Hakalan ja Huhtalan (2007) mukaan kerrontatavat menevät osittain päällekkäin. Uutisjuttu on voinut esimerkiksi alkaa eepillisellä raportoinnilla vaikkapa eduskunnan istuntosalista, mutta samaan uutisjuttuun on yhdistetty kuvaa Kauhajoen kadulla surevista ja halailevista ihmisistä, jolloin osa jutusta noudattaa lyyristä kerrontaa. Joku uutisjuttu on saatettu jakaa jopa kolmeen kerrontatavan luokkaan samanaikaisesti.

Koska valtaosa uutisjutuista on luokiteltu vain yhteen kerronnan tyyppiin kuuluvaksi, käsittelen tutkielmassani uutisjuttujen yhteismäärää ja kerrontatapojen esiintymisen kokonaismäärää yhdenvertaisina asioina. Kuten luvussa neljä toin esiin, tutkielmani tarkoitus ei ole tehdä tarkkoja tilastollisia havaintoja, vaan ymmärtää kokonaisvaltaisesti katastrofiuutisoinnille tyypillisiä kerrontatapoja.

Kaavio 5.1. Kerrontatapojen jakaantuminen Jokelan koulusurmien uutisissa. N=kerrontatapojen esiintymisen yhteismäärä uutisjuttujen yhteismäärän ollessa 185 kpl.

Seuraavaksi esittelen tarkemmin, miten kerrontatavat esiintyivät uutisviikon aikana eri kanavilla Jokelan koulusurmien jälkeen. Kerrontatapojen ilmenemistä on havainnollistettu suorilla lainauksilla uutislähetyksistä.

5.1.1. Jokela, 1. Uutispäivä YLE

YLEn uutisissa Jokelan tapahtumien kerronta oli moninaista: jokaista, paitsi kriittistä, kerronnan tyyppiä nähtiin jo ensimmäisen uutispäivän aikana. Dramaattista kerrontaa oli eniten uutispäivän alussa. Eepinen kerronta lisääntyi iltaa kohden. Yksittäisiä didaktisia uutisjuttuja nähtiin lähes jokaisessa uutislähetyksessä klo 15 alkaen. Lyyristä kerrontaa oli mukana illemmalla, klo 20:30 uutislähetyksestä alkaen.

Kun tilanne Jokelan koulukeskuksessa oli vielä päällä, ja oppilaiden evakuointi kesken, uutiskerronta tapahtumapaikalta oli dramaattista. Paikan päällä olleet toimittajat olivat alussa puhelinyhteydessä uutisstudioon, ja kertoivat mitä olivat saaneet selville tapahtumapaikalla. Kaikki tieto oli ns. epävirallista tietoa, joka oli saatu selville haastatteleamalla koulusta evakuoituja oppilaita. Videokuvassa

näytettiin koulukeskuksen edessä olevaa katua, joka oli täynnä poliisiautoja ja ambulansseja. Kadulle juoksi oppilaita ja mm. koulun keittiöhenkilökuntaa. Myös raskaasti varustetut poliisit juoksivat videolla, ja poliisiautojen siniset valot välkkyivät. Liikkeen ja vastakohtaisuuden esittäminen esimerkiksi näyttämällä poliiseja ja uhreja samassa kuvassa on tyypillistä dramaattiselle kerronnalle.

Iltaa kohden tilanne koulukeskuksessa oli jo rauhoittunut, mutta uutisjutuissa näytettiin samat videot juoksevista uhreista ja poliiseista, joten luokittelin kerronnan niissäkin tapauksissa dramaattiseksi. Toimittaja oli dramaattisessa kerronnassa erityisesti myöhemmin iltapäivällä ja illalla etäinen ja raportoiva kertojaääni, mutta uutispäivän alussa toimittajien ollessa itse tapahtumapaikalla, he olivat läsnä kerronnassa koko persoonallaan, samalla tasolla tapahtumanäyttämön kanssa.

Dramaattinen kerronta, uutislähetys 7.11. klo 13

- *Jokelan lukiossa Tuusulassa on sattunut vakava ampumavälikohtaus. Poliisin mukaan koulun oppilas on ampunut koulurakennuksen sisällä. Alustavien tietojen mukaan välikohtauksessa olisi kuollut ainakin yksi ihminen. Koulun apulaisrehtorin mukaan lähes kaikki koulun oppilaat ovat sisällä koulurakennuksessa. Paikalla on poliiseja ja ambulansseja. Ampujaa etsitään. Jokelan yläasteella ja lukiossa on yhteensä lähes 500 oppilasta. (Uutisankkuri, kuvassa Jokelan kartta)*

Dramaattinen kerronta, ylimääräinen uutislähetys 7.11. klo 14:30

- *No, poliisi on täällä ollut hyvin vaitonainen tilanteesta, koska tilanne todellakin jatkuu. Täällä on edelleen useita poliisiautoja, useita isoja ambulansseja, ja poliisi piirittää yhä tuota koulua, joten me toimittajat emme pääse lähelle. [kuva vaihtuu Jyväkujan risteykseen, jossa poliisiautoja ja ambulansseja] Ja poliisi ei ole vielä suostunut oikein mitään kertomaan. (Paula Näyhä, suorana kameran edessä, kuvassa myös Jokelan kartta).*

Dramaattinen kerronta, ylimääräinen uutislähetys 7.11. klo 16

- *Kuulitteko te laukauksia missään vaiheessa? (toimittaja)*
- *Ei, kun koko ajan ammuttiin alakerrassa. (oppilas)*
- *No miten te sitten pääsitte sieltä pakenemaan? (toimittaja)*
- *No sitten jonkun tunnin kuluttua tuli poliisi sanomaan, että 'se on ihan siinä viereisessä luokassa'. Kaikki hätäntyi, ja sitten tuli yks poliisi ja otti luokan... tai tuli kaksi poliisia ja otti luokan haltuun ja sitten juostiin ihan täysiä. (koulun oppilaan haastattelu kasvokuvalla, toimittajaa ei näy).*

Eeppistä, eli tyypillistä uutiskerrontaa nähtiin päivän aikana paljon. Esimerkiksi poliisin ja hallituksen tiedotustilaisuuksista uutisoiminen oli tyypillistä uutiskerrontaa. Toimittaja oli joko raportoiva kertojaääni, tai kameran edessä

tapahtumapaikalla. Puhetyyli ja käytetyt ilmaisut olivat neutraaleja. Myös Tarja Halosen osanotto uutisoitiin hyvin lyhyesti ja raportoivasti.

Kriittistä kerrontaa ensimmäisen uutispäivän aikana ei YLEllä nähty, mutta didaktisessa kerronnassa oli joitain kriittisiä piirteitä. Esimerkiksi Irc-gallerian viestintäjohtajalta tiedusteltiin kärkevästi, mikä on palveluntuottajan vastuu galleriassa olevien videoiden sisällöstä. Pääosin tämäkin uutisjuttu oli kuitenkin didaktinen, koska siinä pyrittiin selvittämään katsojalle, miten netin sisältöjä valvotaan. Analyysissä olen uutisen luokitellut didaktiseksi. Didaktista kerronta oli silloin, kun uutisstudioissa vieraili kriisipsykologi pohtimassa mm. sitä, mistä ampujan synkkä maailmankuva voi kehittyä. Aiemmin päivällä studiokeskustelussa oli myös nuorisotutkija pohtimassa, onko kyse yksittäistapauksesta vai laajemmasta ilmiöstä. Myös juttu Suomessa tapahtuneista joukkomurhista ennen Kauhajokea oli didaktinen. Samassa jutussa kerrottiin tiiviisti myös Virginia Techin ja Columbinen joukkomurhista.

Didaktinen kerronta, uutislähetys 7.11. klo 20:30

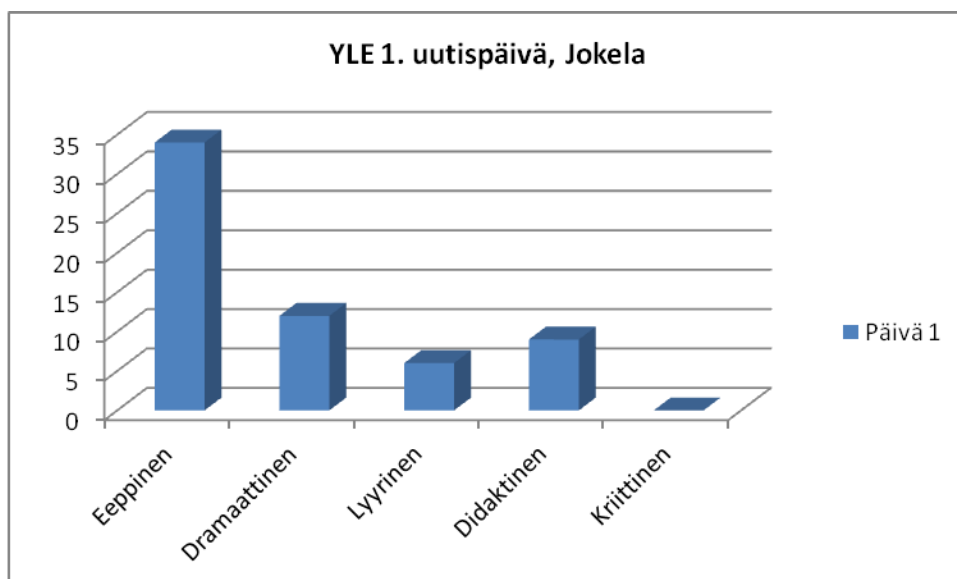
- *Jokelan kouluammuskelu on pahin koulussa tapahtunut surmatyö Suomessa. Euroopan historiassa näin verisiä koulujoukkomurhia on tapahtunut vain pari. Tuusulassa kuolonuhreja on enemmän kuin viiden vuoden takaisissa Vantaan Myyrmannin pommiräjäytyksessä. Kouluammuskeluja ei juuri ole Suomessa ollut. Vain 1989 Raumanmeren yläasteella 14-vuotias poika ampui oppilastovereitaan käsiaseella ja kaksi kuoli. Motiivi oli ilmeisesti koulukiusaaminen. Silmittömiä joukkosurmia on yleensäkin tapahtunut Suomessa ani harvoin. (Toimittaja kertojaäänä. Kuvassa näytetään vuorollaan mm. Myyrmannin edessä juoksevia poliiseja ja Virginia Techin itkeviä opiskelijoita.)*

Lyyristä kerrontaa nähtiin ensimmäisen kerran klo 20:30-uutislähetyksessä, jossa luokittelin lyyriseksi kolme uutisjuttua. Yksi uutisjutuista käsitteli järkytystä Jokelan kylässä. Jutussa kuvattiin hämärää katumaisemaa ja haastateltiin liikuttuneita kyläläisiä. Lyyrisesti kerrottiin myös siitä, että kirkoissa on muisteltu Jokelan tapahtumia. Samoin siitä, että ihmiset ympäri Suomea ovat kiertotekstiviestin kehotuksesta sytyttäneet ikkunalleen kynttilän uhrien muistoksi.

Lyyrinen kerronta, uutislähetys 7.11. klo 20:30

- *Sää sopi tänään ihmisten tunnelmaan pienessä uusimaalaisessa kylässä. Taivas oli harmaa ja ihmisten mielet maassa. Melkein kaikilla alueella asuvilla on ainakin jonkinlainen kontakti Jokelan kouluun. (Toimittaja kertojaäänä, kuvaa Jokelan kadulta.)*

- *No mä oon tosi järkyttynyt, et mä oon tosissaan käynyt tän samaisen koulun sekä yläasteen että lukion ja luulisin, että mun vanhojen koulukavereiden lapsia on mahdollisesti...on ollut täällä just silloin, että...ett tuntuu tosi pahalle. (Kuvassa kyläläinen)*

Kaavio 5.2.: Kerrontatapojen jakaantuminen YLE:n 1. uutispäivänä Jokelan koulusurmien jälkeen

Ensimmäisen uutispäivän aikana esiintyi lähes kaikkia kerronnan tyylejä. Rajanveto kerronnan luokittelun suhteen osoittautui toisinaan haasteelliseksi, kun kerronnat esiintyvät usein myös päällekkäin. Esimerkiksi kuva- ja tekstikerronta saattavat olla ristiriidassa keskenään.

5.1.2. Jokela, 1. Uutispäivä MTV3

MTV3-kanavan uutispäivä Jokelan saman päivän tapahtumista sisälsi monipuolista kerrontaa. Päivän alussa dramaattinen kerronta oli hallitsevaa, joskin mukana oli myös eepistä kerrontaa ja paikoitellen myös lyyristä ja didaktista kerrontaa. Uutispäivän edetessä didaktinen kerronta lisääntyi, ja myös muutama lyyrinen uutisjuttu nähtiin myöhemmin. Päivän aikana ei nähty lainkaan kriittistä uutiskerrontaa.

Dramaattisessa kerronnassa toistui läpi päivän samankaltainen videokuva. Kuvassa nähtiin koulun edustalla oleva katu, joka oli täyteen ahdettuna poliisiautoja ja ambulansseja. Kuvissa oppilaat ja keittäjät kävelevät tai juoksevat koulurakennukselta päin, joissain kuvissa heidät ohjataan nousemaan SPR:n bussiin. Joissain uutisjutuissa näytettiin lisäksi rakennusten katoilla tähtääviä tarkka-ampujia ja kadulla sisävaatteissa huovat ympärillään alakuloisina käveleviä oppilaita.

Dramaattinen kerronta liittyi lähes aina tilannetietoihin tapahtumapaikalta, dramaattisin kuvin kerrottiin viimeiset tilannetiedot kuolleiden määrästä ja evakuoinnin tilanteesta koulurakennuksessa. Useimmiten tapahtumapaikalla oli toimittaja, joka kertoi viimeiset tiedot tapahtumista suoraan kotikatsomoihin.

Dramaattinen kerronta, uutislähetys 7.11. klo 16:30

- *Evakuoidut oppilaat eivät aluksi olleet uskoa tapahtumaa todeksi. Tapahtumat järkyttivät myös alueen asukkaita. (Uutisankkuri)*
- *Aluksi ajatteli, että sen täytyy olla vitsi, ei voi olla todellista, kun oli itse syömässä rennossa ilmapiiirissä kaverien kanssa. Ajattelin, että joku leikkii, mutta sitten opettajien äänensävyistä huomasi, kun he huusivat täysillä, että 'äkkiä suojaan', että on tosi kyseessä. Sitten mentiin lähimpään mahdolliseen luokkaan piiloon. (Oppilas Tuomas Hulkkonen)*
- *Tiedätkö omista lapsistasi? (Toimittaja seuraavalle haastateltavalle)*
- *Tiedän, vein heidät tästä kotiin ja soitin siskolle, halusin heidät pois Jokelasta. He menivät siskon mukana minun suvun luo Hyvinkäälle turvaan, minä tulin tänne hommiin. (Äiti, SPR:n avustustyöntekijä Tuija Kempainen.)*
- *Yhtäkkiä tulee poliisi meidän ikkunan alle huutamaan, että se on siinä teidän käytävällä, että rikkokaa ikkunat ja juoskaa ulos', sitten vaan lähdettiin juoksemaan. (Tyttöoppilas)*

Iltaa kohden uutisissa näytettiin täsmälleen samoja kuvia tiestä täynnä poliisiautoja ja ambulansseja sekä tietä pitkin kulkevista uhreista. Luokittelin kerronnan kuitenkin useimmiten eepiseksi, koska uutisjuttu kertasi tapahtumien kulun neutraalisti ja raportoivasti, ja eepiselle kerronnalle tyypillisesti kerrottiin tapahtumien vaiheista ja historiasta. Muita eepisen kerronnan mukaisesti uutisoituja aiheita oli mm. YouTube:ssa olevat ampumavideot ja muu nettimateriaali. Myös esimerkiksi poliisin tiedotustilaisuudesta ja hallituksen iltakoulusta uutisointi noudatteli eepistä kerrontaa.

Eepinen kerronta, uutislähetys 7.11. klo 16:30

- *Jokelan koulun ammuskelija latasi jo ennen tekoaan YouTube-sivustolle nettiin materiaalia, jossa hän testaa asettaan ja esittelee ideologiaansa. Näitä nettisivuja on ladattu jo parisataatuhatta kertaa. Nuoret eivät usko kaikkea, mitä netistä löytyy, mutta osa nuorista ihmettelee sitä, miksei kukaan tajunnut ottaa uhkailuja tosissaan. (Uutisankkuri)*
- *Jokelan koulun ammuskelija esitteli aseenkäyttöään ja ideologiaansa netissä internetin YouTube-sivustolla. Draamaa ja uhoa hän lisäsi editoimalla ääntä ja värittämällä kuvia. (Toimittaja kertojaääninä, taustalla pyörii ampujan Youtubeen lataama video: Just Testing My Gun.)*

- *Hän ihannoi sivuilla mm. Hitleriä ja Stalinia. Nettikeskusteluissa kirjoitettiin, että nyt hän sitten toteutti uhonsa. (kuva vaihtuu koneen ääressä näpräävään toimittajaan, osin ruudulta näkyy High School Massacre -Youtube-video)*

Didaktista kerrontaa nähtiin ensimmäisen kerran klo 18 uutislähetyksessä, jossa uutista ampujan nettimateriaaleista oli lavennettu aiemmasta. Uutisessa haastateltiin kasvatustieteen asiantuntijaa, joka esitti näkemyksensä, miksi ampuja oli laittanut uhkausvideonsa ja manifestinsa internetiin. Muutamassa uutisjutussa illan aikana haastateltiin lisäksi kriisipsykologia Salli Saarta, jolta kysyttiin mm., mikä saa ihmisen tekemään tällaisia tekoja. Lisäksi luokittelin didaktiseksi klo 22 uutislähetyksessä näytetyn koosteen muun maailman koulusurmista.

Didaktinen kerronta, uutislähetys 7.11. klo 19

- *Kriisipsykologi Salli Saari, muutama vuosi sitten Myyrmannin pommittaja, nyt harkittu ammuskelu koulussa, ilmeisesti tappamismielessä. Mitä tämä kertoo suomalaisesta yhteiskunnasta – vai kertooko? (Uutisankkuri, studiokeskustelussa Salli Saari)*
- *Ehkä se kertoo siitä, että nuoret miehet voivat aika huonosti meillä. Eli molemmat nuoret miehet olivat aika katkeroituneita ja vihaisia nuoria miehiä, ja he eivät löytäneet sille omalle vihalleen kanavaa. Sitten halusivat kanavoida sen sitten tällä tavalla monia vieraita ihmisiä koskevaksi. (Salli Saari)*
- *Onko tämä nimenomaan miesten ongelma? (Uutisankkuri)*
- *Kyllä mä luulen että tää on, on täntyyppisiä tapauksia mitä kansainvälisestikin on tapahtunut, niin kaikki ovat olleet nuoria miehiä. (Salli Saari)*

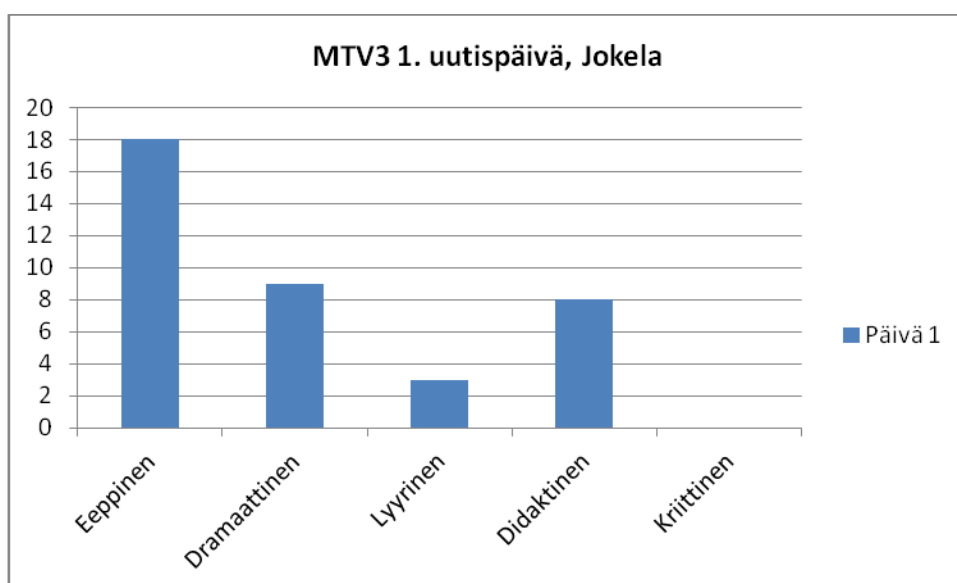
Lyyristä kerrontaa nähtiin paikoitellen, yhteensä kolmen uutisjutun verran päivän aikana. Kahdessa niissä haastatellaan joko tapahtumasta järkyttyneitä kyläläisiä tai surmakoulusta paenneita koululaisia. Yhdessä tapahtumapaikalla ollut toimittaja kuvaili tapahtumapaikan tunnelmaa suoraan kameralle hautakynntilöiden edessä. Myös muissa, muihin kerrontatapoihin luokittelemisani, uutisjutuissa oli piirteitä lyyrisestä kerronnasta. Niissä saatettiin näyttää symbolisia suruviestiä välittäviä kuvia, kuten puolitangossa riippuvan suomen lipun kuvaa tai kuvaa hautakynntilöistä. Näissä uutisjutuissa tulkitsin kuvat normaalina kuvituskuvana, koska jutun aihe ja muu kerronta ei viitannut lyyrisyyteen. Esimerkiksi tässä tapauksessa uutis- ja kuvakerronta eivät yhdenmukaisesti noudattaneet tiettyä kerrontatapaa, vaan luokittelu tiettyyn kerrontatapaan on tehtävä kokonaisvaikutelman perusteella.

Lyyrinen kerronta, uutislähetys 7.11. klo 19

- *Noin 100 nuorta kokoontui illalla Jokelan monitoimitaloon. Siellä on mahdollisuus keskustella päivän tapahtumista nuoriso-ohjaajien kanssa. Nuoret ovat hakeneet tukea*

myös toisistaan. Nuoret ovat tapahtumista avoimien surullisia ja järkyttyneitä.
(Uutisankkuri, kuvaa monitoimitalon edestä.)

- No, oli se aika pelottavaa. Nyt on vaan ihan hyvillä fiiliksillä, että pääsi sieltä ihan uloskin.
(kuvassa oppilas Eetu taustalla näkyy 2 muuta nuorta)
- No on se nyt aika pelottavaa, että kumminkin kouluun tulee joku ja sit se alkaa ampua siellä,
ja kuitenkin porukkaa kuolee, niin kyllä se vähän pelottaa. (Oppilas Franz Andersin)
- Miltä tämä kaikki tuntuu? (Toimittaja)
- Silleen aika oudolta, silleen mahdottomalta, että tällaista tapahtuu täällä. (oppilas Pinja Pohjankyrö)
- No aika järkyttävältä, että mä en ois koskaan uskonut, että tollaista voisi tapahtua täällä
tällässä pienessä kylässä. (Oppilas Petra Pulliainen)

Kaavio 5.3.: Kerrontatapojen jakaantuminen MTV3:n 1. uutispäivänä Jokelan koulusurmien jälkeen

MTV3:n ensimmäinen uutispäivä sisälsi kaikkia paitsi kriittistä kerrontatapaa. Dramaattista ja didaktista kerrontaa nähtiin lähes saman verran. Valtaosa kerronnasta oli eepistä.

5.1.3. Jokela, 1. Uutispäivä Nelonen

Nelosen uutiskerronnassa Jokelan koulusurmapäivänä nähtiin suurimmaksi osaksi dramaattista ja eepistä kerrontaa. Kerronta oli alussa pääosin dramaattista ja myöhempien uutislähetysten koostuivat pääosin tyypillisestä, eepisestä, uutiskerronnasta. Illan pääuutislähetyksessä nähtiin lisäksi monta uutisjuttua, jotka noudattelivat didaktista kerrontaa. Täysin lyyristä kerrontaa ei ensimmäisenä päivänä nähty lainkaan, ainoastaan dramaattisen uutisjutun yhteydessä. Myöskään kriittistä kerrontaa ei esiintynyt lainkaan.

Tilannetiedot tapahtumapaikalta uutisoitiin joka kerta dramaattisin keinoin. Kuvassa näytettiin aluksi kartta Jokelan alueesta. Myöhemmin näytettiin kuvaa poliisiautoja ja ambulansseja täynnä olevalta kadulta koulun edustalta. Kuvaa näytettiin myös SPR:n bussiin nousevista ja sieltä tulevista vakavavälikkeistä oppilaista. Yhdessä uutisjutussa mm. haastateltiin itkevää äitiä, joka ei ollut vielä saanut yhteyttä lapseensa. Myöhemmin tilanne tapahtumapaikalla oli jo ohi, mutta luokittelin dramaattiseksi kerronnan, jossa toimittaja vielä kuvaili tapahtumia suoraan tv-kameralle paikan päällä, ja myöhemmin myös ennen poliisin tiedotustilaisuuden alkua illalla. Toimittajan kieli oli usein värikästä ja sanavalinnat dramaattisia.

Dramaattinen kerronta, uutislähetys 7.11. klo 14:35

- *Koulussa edelleen menossa piiritystilanne, ja myös poliisia kohti on ammuttu. Poliisin mukaan ampuja on 18-vuotias mies. Tietävästi tilanne alkoi kesken oppitunnin, kun koulun abi alkoi ammuskella käsiaseella. (Uutisankkuri)*
- *Mikä siellä on tämän hetken tilanne? (Uutisankkuri, kuva siirtyy Jokelaan, jossa paikalla toimittaja)*
- *Juuri tällä hetkellä tilanne melko rauhallinen. Alueelta tulee, kuten näkyy, ambulansseja [ambulansseja ajaa ohi]. Sieltä on kaiken aikaa tullut myös useampia suuria SPR:n busseja, jotka ovat tuoneet koululaisia sieltä luokittain. Nämä koululaiset on viety läheiseen kirkkoon; sinne heidät on evakuoitu. Tällä hetkellä ei ole tietoa, missä ampuja, tämä 18-vuotias, on. Jotkut oppilaat olisivat kertoneet, että ampuja on saatu kiinni, mutta poliisi ei ole tätä vahvistanut. Poliisi kertoo seuraavan kerran tilanteesta klo 16, jolloin on tiedotustilaisuus. Kuten sanottu, tilanne näyttää olevan täällä raukeamaan päin verrattuna siihen, mitä viimeisen kahden tunnin aikana on tapahtunut. Ampujasta ei muuta tietoa kuin nuo karmivat YouTube-videot ole myöskään... Niistäkään ei tietenkään voida olla varmoja, että kyseessä on sama henkilö. Tällä hetkellä on siis tietoa, että neljää ihmistä on ammuttu, ja ilmeisesti on yksi kuolonuhri. Ja kello 16 tiedetään lisää. (Toimittaja, taustalla joitain ambulansseja, poliisiautoja.)*

Eeppistä kerronta oli erityisesti myöhemmin illalla, jolloin tapahtumat kuvattiin uudelleen raportoivasti. Kuvitus oli usein yhä dramaattista, mutta kerronta oli muilta osin neutraalia ja raportoivaa. Myös uutisointi poliisin tiedotustilaisuudesta, tasavallan presidentin surunvalitteluista sekä ampujan aiemmin nettiin laittamista YouTube-videoista noudatteli tyypillistä eeppistä uutiskerrontaa.

Eeppinen kerronta, uutislähetys 7.11. klo 16:35

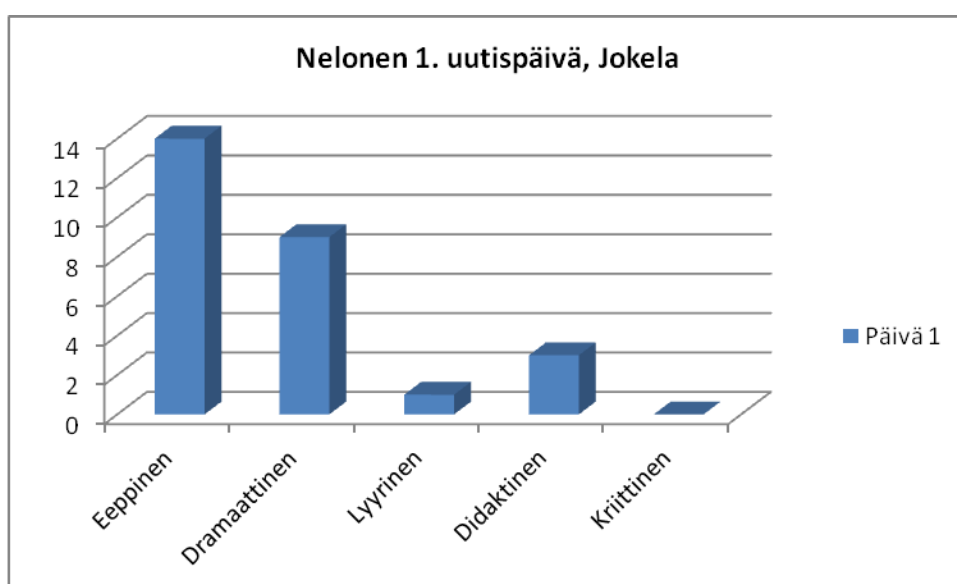
- *Pääministeri Matti Vanhasen mukaan Jokelan tapaus herättää keskustelun siitä, olisiko tekijän ennakkoon lähettämät viestit aiheistaan pitänyt havaita ja kenties reagoida niihin. Vanhanen ei tänään halunnut arvioida, oliko ampujan toimintamalli kopioitu vastaavista tapauksista ulkomailta. (Uutisankkuri, ruudulla SPR:n kriisipuhelinnumero)*

- Jokaisen ihmisen kohdalla vaikuttimet ovat tutkimattomat, mutta jostainhan nämä tällaiset toimintamallit aina saattavat syntyä. Äärimmäisen murheellinen. (Vanhanen eduskunnan portaikossa.)

Didaktista kerrontaa nähtiin kolmen uutisjutun verran illan pääuutislähetyksessä. Ensimmäisen kerran kerronta muodostui didaktiseksi, kun tapahtumapaikalla ollut toimittaja haastatteli tv-kameran edessä kriisityöntekijää, ja kysyi tältä, miten vanhempien tulisi keskustella tapahtumasta lastensa kanssa. Myös ampujan taustaa oli selvitetty tarkasti, ja tämän ideologiasta ja esimerkiksi perhetaustasta uutisoitiin didaktisen kerronnan keinoin. Saman jutun yhteydessä ruudulla näytettiin myös sitaatteja ampujan netissä julkaisemista teksteistä. Saman lähetysten studiokeskustelussa oli lisäksi turvallisuusasiantuntija Totti Karpela puhumassa siitä, miten vastaavia tapauksia voitaisiin ennaltaehkäistä.

Didaktinen kerronta, uutislähetys 7.11. klo 19:30

- ”Jokelan ampumisesta epäilty 18-vuotias ilmoitti aikeistaan etukäteen internetissä sekä YouTubessa että eri keskustelupalstoilla. Epäilty on kertomansa mukaan täynnä vihaa ihmisrotua vastaan, ja verilöylyssä on hänen mukaansa kysymys yhden miehen sodasta ihmisyyttä, hallituksia ja heikkomielisiä massoja vastaan. (Uutisankkuri, taustalla näkyy Auvisen kuva Yputube-videosta, eikä kasvoja ole enää peitetty)
- Jokelan kouluammuskelusta epäilty 18-vuotias näkee itsensä yli-ihmisenä. ’Verrattuna teihin jälkeenjääneisiin massoihin olen todellisesti jumalankaltainen’, hän julistaa manifestissaan internetissä. (Toimittaja, kuvaa Youtube-videosta, jossa ampujan kasvot on käsitelty puuroksi. Ruudulla näkyy sitaattina toimittajan lukemat sanat.)
- Fiksu kaverihan se oli, pärjäsi ihan hyvin kouluaineissa sun muuta, että tuota... Emmä tiedä, eihän se voi tietenkään täysin terve enää olla...(Lukiolainen, jota haastatellaan kadulla)

Kaavio 5.4.: Kerrontatapojen jakautuminen Nelosen 1. uutispäivänä Jokelan koulusurmien jälkeen

Nelosen ensimmäinen uutispäivä sisälsi eniten eepistä ja dramaattista kerrontaa. Lyyristä kerrontaa esiintyi vähän.

5.1.4. Jokela, 2.-7. uutispäivä MTV3

MTV3-kanavan pääuutislähetysissä Jokelan tapahtumien jälkeen kerronta oli aluksi lyyrispainotteista. Yksittäisissä uutisjutuissa oli myös dramaattisia ja didaktisia piirteitä. Mitä pidemmälle uutisviikko etenee, pääuutislähetysten kerronta Jokelasta muuttuu eepisemmäksi.

Eepistä kerrontaa nähtiin toisena uutispäivänä yhden kerran, viikon viimeisinä päivinä eepinen kerronta oli vallitseva kerrontatapa. Aiheet, joista kerrottiin eepisesti, koskivat pääosin poliisitutkintaa. Myös ympäri maata tehdyistä koulu-uhkauksista sekä yhden koulu-uhkaajan pidätyksestä kerrottiin eepisesti.

Eepinen kerronta, uutislähetys 9.11. klo 19:00

- *HuS:in ylläkäri Eero Hirvensalo arvosteli poliisin tiedotusta Medi uutisissa. Hirvensalon mukaan hankaluuksia syntyi, kun toimittajat kääntyivät hänen puoleensa saadakseen lisätietoja Jokelan tapahtumista. Osapuolten mielestä tapahtumista pitää ottaa oppia ja yhteistyötä tiedotuksen suhteen selvittää. Yhteistyön kehittämisestä on jo alustavasti sovittu. (Uutisankkuri.)*
- *Välitin tilannejohtajalle sen tiedon, että tiedotus laahaa jäljessä. Kun vertasin sitä poliisiradioverkossa menneeseen jatkuvaan tiedonvaihtoon. Totesin, että olisi kannattanut ajantasaistaa välillä niitä. Ymmärsin myös sen, että siellä oli poliiseilla myös kädet täynnä työtä. (Puhelimessa Markku Salminen, poliisiylijohtaja.)*
- *Ongelmia syntyy siitä, että varmasti kaikilla oli halu saada tietää tapahtumista yksityiskohtia sen verran, kun se on mahdollista. Ja varmasti kaikkein suurin tiedon jano syntyi siitä, että haluttiin tietää, miten laaja tämä tragedia on ja miten paljon uhreja on. (Puhelimessa Eero Hirvensalo, HuS:in ylläkäri.)*

Didaktista kerrontaa nähtiin loppuviikon aikana yhden uutisjutun verran, toisena uutispäivänä. Jutussa käsiteltiin ampujan aatteita ja yhteiskuntavastaisia mielipiteitä. Myöhemmin samassa uutislähetysessä näytettiin juttu, joka on lyyrinen, mutta se sisältää didaktisia piirteitä. Jutussa käsiteltiin netin keskustelupalstoja, joilla nuoret käsittelevät tapahtunutta. Toimittaja haastatteli koneella surffaavaa nuorta, ja kysyi tältä mm. miten yksi palstoilla käytetyistä hymiöistä on tulkittavissa. Muutoin juttu oli lyyrinen, ja siinä haastateltiin paljon nuoria, ja kyseltiin heidän tuntojaan.

Didaktinen kerronta, uutislähetys 8.11. klo 19:00

- *Auvinen erottui koulussa porukasta, mutta ei ystävien mukaan ollut varsinaisesti kiusattu. (Toimittaja kertojaääninä, kuvissa koulurakennus ja kynttilämeri.)*

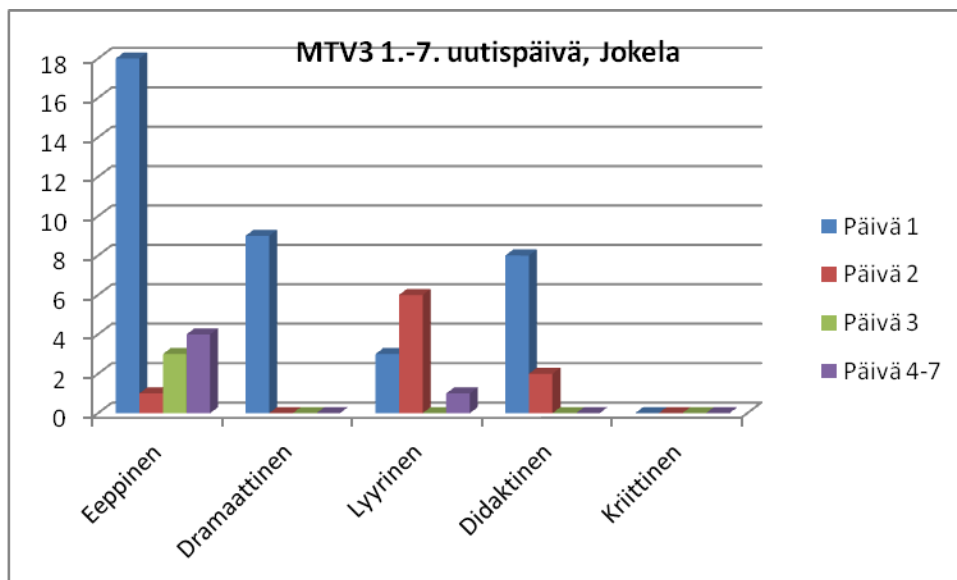
- *No kyllä se vaikka historian tunneilla tuli esille, että sillä on aika vahvoja mielipiteitä erilaisista poliittisista asioista. (Lukiolainen)*
- *Erilaisia kuin muilla? (Toimittaja.)*
- *Oli. Nyt varsin poikkeavia, tosi semmosia radikaaleja (lukiolainen, kuvaa Auvisen videosta.)*
- *Ja erilainen Auvinen halusikin olla. Videoissa ja kirjoituksissa ilmentyy syvä halveksunta ihmiskuntaa kohtaan, itseään hän pitää jumalan kaltaisena. (Toimittaja, kuvaa Auvisen manifestista, mustattu kohta: Vain vahvojen (älykkäiden, itsetietoisien, vahvamielisten) yksilöiden tulisi elää, kun taas heikkojen (tyhmien, jälkeenjääneiden, heikkomielisten) tulisi kuolla.)*
- *Ihailun kohteena ovat mm. rodunjalostus ja toiset joukkomurhaajat. Järjestelmä ja sen kannattajat ovat vihollisia. (Toimittaja.)*
- *Kuitenkin hän sitten päätyy tässä tekemään itsemurhan. Hän puhuu karsimisesta, hän karsii ensin muita ja sitten hän karsii itsensä. Siis jossain määrin tämä on kovin paradoksaalista tai puolitekoista tämä logiikka (Hannu Lauerma, vastaava ylilääkäri, psykiatrinen vankisairaala, kuvaa Hyökkäyksen tiedot -nettisivusta).*

Lyyristä kerrontaa nähtiin toisena uutispäivänä hyvin paljon. Toisena päivänä tapahtumien jälkeen illan pääuutislähetysten kahdeksasta uutislähetyksestä kuusi noudatteli lyyristä kerrontaa. Yhdessä jutussa toimittaja puhui suorassa lähetyksessä suoraan kotikatsomoille tapahtumapaikalta kynttilämeren edestä. Tunnelmaa hän kuvaili hartaaksi. Myöhemmin uutislähetyksessä kerrottiin lyyrisesti tapahtumien käsittelystä eri puolella Suomea kouluissa, hartaushetkistä kirkoissa sekä eduskunnan hiljaisesta hetkestä. Sunnuntain uutislähetyksessä nähtiin seuraavan kerran lyyrinen uutisjuttu, joka sekin kertoi jumalanpalveluksista uhrien muistoksi.

Lyyrinen kerronta, uutislähetys 8.11. klo 19:00

- *Meillä oli fysiikan luokassa tunti ja se ampuja tuli sit kyl sinne meidänkin luokkaan ampumaan ja hakkas sitä ovee. Me oltiin sit ja mentiin sinne pulpettien alle ja ootettiin että poliisi tuli sinne. Sit päästiin pois. (Jokelainen nuori koululla, kuvaa kynttilöiden keskellä olevasta kirjeestä.)*
- *Me nähtiin, että meidän opettaja juoksee tuolla ulkona. Sit se huiatoi, että ulos. Sit me ei, meidän luokkalaisia lähti sinne luokan ovele, että me lähdetäis pois sieltä. Sit se juoksi sieltä se hullu tyyppi niin kun aseensa kanssa meidän luokkaa kohti. Sit kaikki rupes huutaan meidän luokassa ja juoksi yhteen ja samaan nurkkaan. Ja sit se tuli sinne meidän luokkaan ja jotain riehumaan, en mä muista tarkkaan. (Toinen kahdesta tyttöoppilaasta.)*
- *Se huusi jotain, että vallankumous tullu. Ja sit me.. sit se alko ampuun telkkariä kai.. (Toinen kahdesta tyttöoppilaasta.)*
- *Ja jotain limupulloa joka oli siinä opettajanpöydälle. (Toinen kahdesta tyttöoppilaasta.)*

- *Sit se sanoi meille, että meidän pitää rikkoa sitä luokkaa. Ja sit me potkittiin niitä pulpetteja ja se lähti siitä pois. Ja sitten me hypättiin ikkunasta. (Toinen kahdesta tyttöoppilaasta.)*
- *Sä näit eilen kun rehtori ammuttiin ja nyt olet täällä kriisikeskuksella kriisiavussa. Mitäs täällä on nyt sulle annettu? (Toimittaja.)*
- *No joo. No jotain ihme, piti johonkin rinkulaan ja puhua. Semmosta. (Poikaoppilas.)*
- *Auttaako tuo? (Toimittaja.)*
- *Kai se jotain auttaa (Poikaoppilas.)*

Kaavio 5.5.: Kerrontatapojen jakautuminen MTV3:n uutisviikolla Jokelan koulusurmien jälkeen

MTV3-kanavalla useimpia kerronnan tyyppisiä esiintyi eniten ensimmäisenä uutispäivänä. Lyyristä kerrontaa nähtiin eniten toisena uutispäivänä.

5.1.5. Jokela, 2.-7. uutispäivä YLE

Ylen pääuutislähetyksissä kerronta oli toisena uutispäivänä didaktispainotteista. Mitä pidemmälle viikkoa edettiin, kerronta muuttui eppisemmäksi. Lyyristä kerrontaa nähtiin melko tasaisesti pitkin viikkoa. Myös kriittistä kerrontaa esiintyi, toisena uutispäivänä didaktisten uutisjuttujen yhteydessä. Toisen kerran kerronta oli kriittistä neljäntenä uutispäivänä. Dramaattista kerrontaa ei enää nähty.

Eeppistä kerrontaa nähtiin viikon aikana paljon. Eeppisellä tavalla kerrottiin toisena uutispäivänä kertauksen omaisesti tapahtumien koko kulku. Lisäksi viikon mittaan kerrottiin mm. siitä, että Jokelan oppilaat aloittavat koulutyön, ja että Jokelan tapahtumien takia aiotaan tehdä selvitystyö, miten vastaavilta tragedioilta voidaan

jatkossa välttyä. Myös esimerkiksi presidentin Irlannin vierailusta Jokela-puheenaiheeseen uutisoitiin eepin kerronnan keinoin.

Eepinen kerronta, uutislähetys 8.11. klo 20:30

- *Poliisi sai näköyhteyden Jokelan ampujaan pian koululle saapumisen jälkeen. Pekka-Eric Auvinen ampui poliisia, joka ei kuitenkaan vastannut tuleen. (Toimittaja kertojaäänenä, KRP:n kuvaa koulusta.)*
- *Siinä on ollut lähettyvillä oppilaita. Niitä on tullut ulos ikkunoista samaan aikaan ja mistä nyt on päässytkin. Siinä oli todellinen vaara. (Rikoskomisario poliisin tiedotustilaisuudessa.)*
- *Ampuja jätti jälkeensä itsemurhakirjeen. Sen ja muun löydetyn materiaalin perusteella ampujalla oli äärimmäisen jyrkät mielipiteet. Hän koki myös kuuluvansa ylempiarvoisiin ihmisiin. (Toimittaja kertojaäänenä, kuvituskuva kadulta tapahtumapäivältä.)*
- *Tän viestin perusteella, niin nähdään tämmöstä erakoitumista jossain määrin. Yhteiskunnan vastasuutta, poliittista radikalismia jossain määrin. (Rabbe von Hertzen, ylikomisario, KRP.)*

Toisena uutispäivänä didaktista kerrontaa nähtiin pääuutislähetyksessä kolmen uutisjutun verran. Yksi jutuista käsitteli nettiaineiston haitallisuutta nuorille. Jutussa psykologi arvioi netistä löytyvän materiaalin olevan mielenterveyttä vaurioittavaa. Didaktisen kerronnan keinoin kerrottiin myös siitä, kuinka helppoa Suomessa on hankkia ampuma-ase sekä siitä, millä tolalla koulujen turvallisuussuunnitelmat ovat. Näissä jutuissa oli didaktisuuden lisäksi kriittisiä piirteitä.

Didaktinen kerronta, uutislähetys 7.11. klo 19:30

- *Kun surupäivä oli jo ehtinyt lipunlaskun aloittamiseen, internetissä Jokelan ampuja jatkoi esiintymistään. Itsensäkin surmannut nuorukainen sai netissä heti kannattajaryhmän, ja vaikka palvelun tuottajat ovat jatkuvasti poistaneet videoaineistoa, uutta on tullut heti tilalle. (Toimittaja kertojaäänenä, kuvaa tietokoneruudulta Facebook-ryhmästä Jokela High School Shooting Sympathizers.)*
- *Mediahaittoihin erikoistunut lastenpsykologi pitää tällaista juuri tapahtunutta oikeaa väkivaltaa ihannoivaa nettiaineistoa vaikutuksiltaan erittäin vaarallisena. (Toimittaja kertojaäänenä.)*
- *No vaikutus on äärimmäisen haitallinen. Yhtä haitallinen kuin nämä nettimateriaalin katsojat olisivat olleet itse paikalla siellä itse tilanteessa. Se on mielenterveyttä vaurioittavaa materiaalia. (Lastenpsykologi Riitta Martsola)*
- *Väkivaltamateriaalin katsojilla on traumatisoitumisen riski. Tiedossa saattaa olla nukahtamisvaikeuksia ja painajaisia. Pahimmillaan videot voivat kannustaa herkimpiä ryhtymään itsekin väkivaltaan. (Toimittaja kertojaäänenä.)*
- *Kyllä, tämä on helposti samaistuttavaa aineistoa. Tää on meidän omasta yhteiskunnasta, meidän kielellä, tätä päivää. On äärimmäisen vahingollista. (Martsola)*

- *Viestintäoikeuden asiantuntija on samaa mieltä. Nettimateriaali voi kannustaa väkivaltaan. Rikosoikeudellisesti asiaan on kuitenkin kovin vaikea puuttua. (Toimittaja kertojaäänenä.)*
- *Milloin yllytyksen kynnyks juridisesti ylittyy? (Toimittaja.)*
- *Kyllä se yllytyksen kynnyks on varsin korkea. Että se edellyttää toisen tahallista taivuttamista tahalliseen rikokseen, ja tiettyä konkretiaa sen yllättämisilmaisun ja tapahtuneen rikoksen välillä.*

Lyyristä kerrontaa esiintyi pitkin viikkoa. Ainoastaan kolmannen uutispäivän pääuutislähetys ei sisältänyt lyyrisiä piirteitä. Toisena uutispäivänä lyyrisesti kerrottiin tunnelmasta Tuusulassa. Uutisjutussa näytettiin kunnan työntekijöiden hiljainen hetki, kynttilöitä pöydällä sekä ulkona riippuvat suruliput. Jutussa haastateltiin liikuttuneita kyläläisiä ja myös surmakoulun oppilaita. Muut lyyriset uutisjutut pitkin viikkoa käsittelivät usein uhrien muistamista, eduskunnan hiljainen hetki näytettiin kotikatsomoihin, tuomiokirkon muistotilaisuudessa istui vakava tasavallan presidentti, pappi sytytteli kynttilöitä kirkossa ja pohti, minkälaisia kysymyksiä ihmisille surutyön edetessä herää. Viikon loppupuolella puhtaasti lyyristä kerrontaa ei enää ollut, mutta muuten eepistä kerrontaa noudattelevien uutisjuttujen kuvituksessa kynttilämerineen oli lyyrisiä piirteitä.

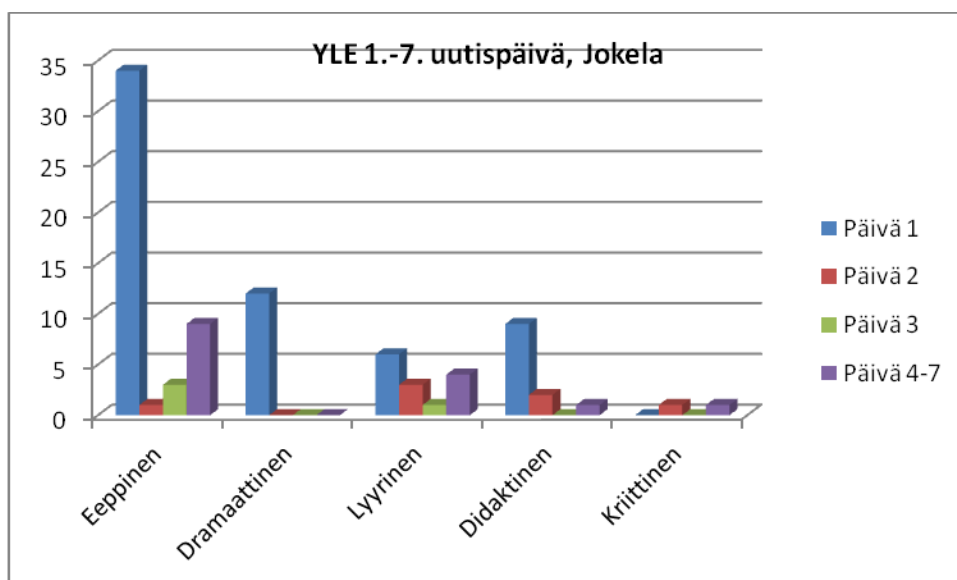
Lyyrinen kerronta, uutislähetys 9.11. klo 20:30

- *Jokelan ampumavälikohtauksen uhrien läheisten suruun on otettu osaa ulkomaita myöten. Tuusulassa surunvalittelukirjoihin on kertynyt jo satoja nimiä. Surutyö jatkuu kaiken aikaa Jokelan kriisikeskuksessa, kirkoissa ja auttavissa puhelimissa. (Uutisankkuri)*
- *Tuusulassa surunvalittelukirjat täyttyvät nimistä. Jo sadat ihmiset ovat osoittaneet myötätuntoa kirjoittamalla nimensä eri puolilla kuntaa sijaitseviin kirjoihin. Surunvalitteluja tulee myös sähköisesti [kuva kortista: lämmin osanotto traagisten tapahtumien johdosta]. Kahden toimistosihteerin ainoana työtehtävänä tällä hetkellä on purkaa eri puolilta maailmaa tulevia viestejä. (Toimittaja kertojaäänenä, kuvassa surunvalittelukirjan sivut täynnä allekirjoituksia.)*
- *Hyvin paljon on tullut USA:sta ja Euroopasta, ja kyllä suomalaisetkin ovat tässä ihan hyvin mukana. (Sihteeri 1 työhuoneessaan)*
- *Mistä se teidän mielestänne kertoo, että viestejä tulee näin paljon? (Toimittaja)*
- *Varmaan ihmisten järkytyksestä ja pahasta olost. (Sihteeri 2 samassa työhuoneessa)*
- *Kyllä tässä täytyy miettiä, että työ ensin ja tunteet sitten vähän myöhemmin. Kyllä nää niin liikuttavia tekstejä suurelta osaltaan on. (Sihteeri 1)*
- *Niitä on hurja lukea. (Toimittaja.)*
- *Kyllä, tää on tavallaan semmosta omaa surutyötä. (Sihteeri 2.)*

Kahden aiemmin mainitun kriittissävytteisen, mutta didaktista kerrontaa noudattelevan uutisjutun lisäksi yksi uutisjuttu voidaan määritellä kriittiseksi kerronnaksi. Juttu käsitteli Suomen mielenterveyspalveluita, ja uutisjuttu eri asiantuntijoihin liputti täydellisen mielenterveystyön remontin puolesta.

Kriittinen kerronta, uutislähetys 10.11. klo 20:30

- *Kymmenessä vuodessa lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen tarve on moninkertaistunut. Esimerkiksi lukioikäisten hoidon tarve kaksinkertaistui parissa vuodessa. Kun parikymmentä vuotta sitten perheneuvoloita karsittiin ja koulukuraattoreita vähennettiin, leikattiin perheitä lähellä olevista palveluista. (Toimittaja kertojaäänä.)*
- *Opettajat tunnistaa asioita ja ottaa puheeksi niitä vanhempien kanssa. Mutta sitten ne lapset ei saa..siitä ei mennä eteenpäin, ne ei saa hoitoa. (Lastenpsykiatri Tytti Solantaus, STAKES.)*
- *Varhainen hoito olisi sairaalaa edullisempaa ja tehokkaampaa. (Toimittaja.)*
- *Mitä varhemmin me päästään puuttumaan pahoinvointiin, tai psyykkiseen tai mielenterveyshäiriöön, niin sit paremmat hoitotulokset on odotettavissa. (Mauri Marttunen, nuorisopsykiatrian professori, HYKS.)*
- *Ongelmana on myös hoitojen rahoitus. Kunnat ja Kela joutuvat hakemaan vuosittain valtiolta lisärahaa ylläpitääkseen jo olemassa olevat palvelut. Se estää hoidon kehittämisen ja jatkuvuuden. (Toimittaja.)*
- *Olisi niin kovin tärkeää, että ne nuoret, jotka tarvitsevat pidempää hoitoa, voisivat olla samojen ihmisten tai saman hoitavan työntekijän hoidossa mahdollisimman pitkään. (Marttunen.)*
- *Suomi on vauraampi kuin koskaan. Miten meillä ei silti huolehdi tulevista aikuisista? (Toimittaja.)*
- *Se on arvokysymys (Marttunen.)*

Kaavio 5.6.: Kerrontatapojen jakautuminen YLEn uutisviikolla Jokelan koulusurmien jälkeen

Kaikkia kerronnan tyyppejä esiintyi eniten ensimmäisenä uutispäivänä. Lyyristä ja kriittistä kerrontaa nähtiin suhteellisen paljon myös loppuviikosta.

5.1.6. Jokela, 2.-7. uutispäivä Nelonen

Nelosen uutiskerronta toisena uutispäivänä pääuutislähetyksessä oli lyyrispainotteista, mutta mukana oli myös didaktista ja eoppista kerrontaa. Uutisviikon edetessä, kerronta muuttui lähes yksinomaan eoppiseksi yhtä lyyristä ja yhtä didaktista poikkeusta lukuun ottamatta.

Eoppista kerrontaa nähtiin enimmäkseen uutisviikon loppupuolella. Silloin eoppisen kerronnan keinoin uutisoitiin mm. surmakoulun jälkien korjauksista, ympäri maata tehdyistä nettiuhkauksista sekä uhkausvideoiden julkaisseiden pidätyksestä. Näissä uutiskerronta oli neutraalia ja raportoivaa. Toisena uutispäivänä kerronta oli luokiteltavissa eoppiseksi uutisoitaessa rikostutkinnan vaiheesta surmakoululla.

Eepinen kerronta, uutislähetys 8.11. klo 19:30

- *Kaikki Auvisen tielle joutuneet ihmiset eivät ole joutuneet ammuskelun kohteiksi. (Toimittaja kertojaäänenä.)*
- *On ilmeistä, että hän ei ole kaikkia ampunut. Mutta mitkä ovat sitten olleet ne syyt, että hän ei ole kaikkia ampunut. Siihen on mahdoton tässä vaiheessa vastata. (Tutkinnanjohtaja, KRP, koulun käytävällä.)*
- *Toistaiseksi poliisi ei ole löytänyt teolle mitään muuta motiivia kuin yksinäisen nuoren miehen yhteiskunnan vastaiset mielipiteet. (Toimittaja.)*

- *Tekijän jättämästä itsemurhaviestistä päätellen, sekä kotietsinnällä löytyneen aineiston sekä internet-kirjoittelun perusteella tämmönen yhteiskunnan vastaisuus, erakoituminen (mieltii), militantti ajatusmaailma, niin voi olla yksi selittäjä tälle teolle. (Tutkinnanjohtaja koulun käytävällä.)*

Didaktista kerrontaa nähtiin toisen uutispäivän pääuutislähetyksessä kahden uutisjutun verran. Ensimmäisessä uutisjutussa studioon saapui psykiatrian professori Mauri Marttunen keskustelemaan nuorten traumatisoitumisesta. Toisessa uutisjutussa haastateltiin 32-vuotiaasta naista, joka oli 18 vuotta sitten joutunut silminnäkijäksi Raumanmeren koulusurmassa. Hän kertoi avoimesti traumatisoitumisestaan ja pitkästä, yhä jatkuvasta, toipumisprosessistaan. Haastateltava korosti kriisiavun tärkeyttä Jokelan tapahtumien jälkeen. Uutisviikon lopulla nähtiin vielä yksi didaktiseksi luokiteltava uutisjuttu, jossa haastateltiin ampujan verkkotuttavaa, joka kertoi tietämänsä asiat Auvisesta.

Didaktinen kerronta, uutislähetys 8.11. klo 19:30

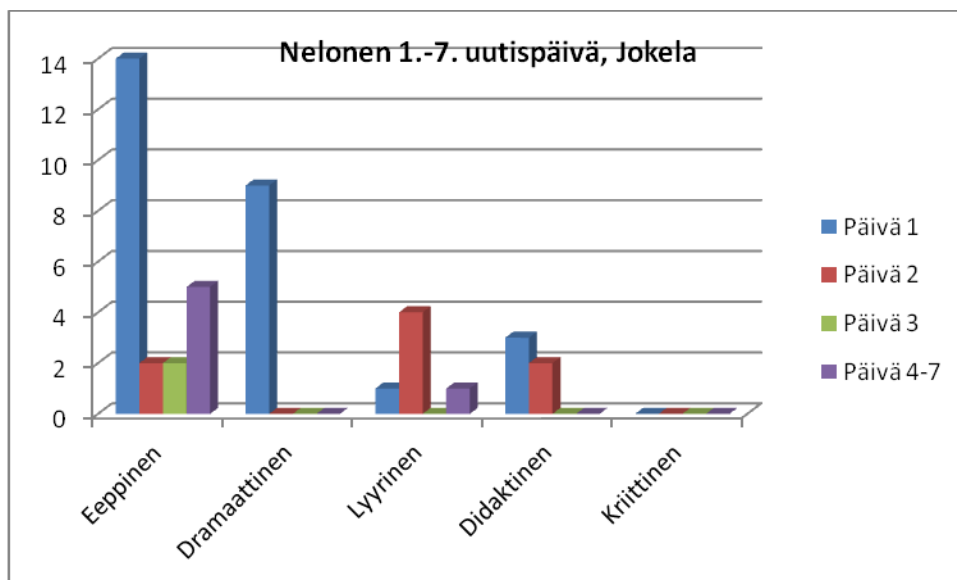
- *14-vuotiaan Katja Korpelan silmien edessä ammuttiin kaksi hänen koulutoveriaan hengiltä vuonna 1989. 14-vuotias ampuja otettiin kiinni ja koulun oppilaat käskettiin kotiin, vaikka asia olisi pitänyt käydä heti läpi yhdessä. Tuota virhettä Katja on kantanut mukanaan aina 33-vuotiaaksi asti. (Toimittaja kertojajäänenä, kuvaa koulurakennuksesta Raumalta.)*
- *Siis se oli niin kauhee trauma, että mitä nyt 14-vuotiaalle voi sattua. Niin univaikeuksia, mähän nukuin vissiin viikon vai kaksi isän ja äitin välissä ja se oli yhtä itkuu ja huutoa ja painajaisten näkemistä. Plus sit se, että se turvallisuuden tunne lähti kokonaan. Ja se kuvastu just siinä, että näin unia just kaikesta, että isä ja äiti tappaa mut, ja kaikki tappaa mut. Nyt mä jälkeinpäin ymmärrän, että se oli sitä turvallisuuden tunteen, että se tavallaan vietiin. (Katja Korpela, kuvaa koulun edustalta Raumalta.)*
- *Katja myöntää, ettei tiedostanut omaa huonoa oloaan. Onneksi hänen vanhempansa huomasivat asian. (Toimittaja kertojajäänenä.)*
- *Mä jouduin itse, hakeuduin itse kolme vuotta sitten, hakemaan itselleni apua, kun tajusin, että ne hirveet pelkotilat, jotka siitä seuras, niin mä en pääse niistä irti, jos en mä niitä läpikäy. Et se olis tavallaan se toivomus nyt sinne Tuusulaan ja niille viranomaisille ja koululle, että auttakaa niitä oppilaita. Ne tarvii tosi paljon apua, ettei niitten tarvii kärsii niistä peloista näin kauan kuin esimerkiks mun on pitäny. (Katja Korpela.)*

Toisen uutispäivän pääuutislähetyksessä nähtiin neljä uutisjuttua, joiden kerronta oli lyyristä. Esimerkiksi tuomiokirkossa järjestetystä muistotilaisuudesta presidenttivieraineen sekä eduskunnan kyselytunnin hiljaisesta hetkestä uutisoitiin lyyrisesti. Lisäksi lyyrisesti kerrottiin Jokelassa vallitsevasta tunnelmasta, kun koulun läheisyydessä olevan lammen rantaan sytyteltiin muistokynttilöitä. Ihmiset halailivat toisiaan lammen rannalla. Lyyrisesti kerrottiin lisäksi ympäri Suomen

kouluissa käydyistä keskusteluista. Jutussa haastateltiin oppilaita ja kuvattiin juhlasaliin kokoontuneita ja siellä itkeviä oppilaita.

Lyyrinen kerronta, uutislähetys 8.11. klo 19:30

- *Monelle vaikeinta oli ymmärtää oman luokkatoverin paljastuminen tappajaksi. (Toimittaja kertojaäänenä, kuvaa lammen rannalta muistokynttilöiden edestä.)*
- *Vähän yksinäinen kaveri. Semmonen mutta ei sit mitään muuta ihmeempää. Ett en mä ollu ikinä ajatellu, että mitään tällasta ois voinut tapahtua. (Ampujan luokkatoveri, koululla.)*
- *Me oltiin ite siinä paikalla ja me tunnettiin joitain, jotka sinne, jotka kuoli, ja rehtori. Se on aika surullista silleen. Me haluttiin tulla tänne sitten tuomaan kynttilät. (Nuori tyttö, lammen rannassa.)*
- *Miltä tänään on tuntunut? (Toimittaja.)*
- *No aika haikeelta ja surulliselta, kun miettii, että näin pienessä kylässä on tapahtunut tällainen. Kun ois luullu, että jossain isommassa. (Toinen nuori tyttö, lammen rannassa.)*
- *Iltaan mennessä kynttilärivistö oli kasvanut satametriseksi. Pienen kylän suru oli päivän aikana muuttunut koko seudun yhteiseksi asiaksi. (Toimittaja kertojaäänenä.)*
- *Itsekin olen äiti ja isoäiti, ja nuoret ovat olleet aina lähellä sydäntäni. Tuli pakottava tarve lähteä tänne tänään tuomaan kynttilä osanottona. Ja toivotan voimia kaikille sekä omaisille että oppilastovereille, että he jaksaisivat tämän yhdessä käydä läpi. (Kaisu Mäntymäki, koulun entinen kuraattori, lammen rannassa.)*

Kaavio 5.7.: Kerrontatapojen jakautuminen Nelosen uutisviikolla Jokelan koulusurmien jälkeen

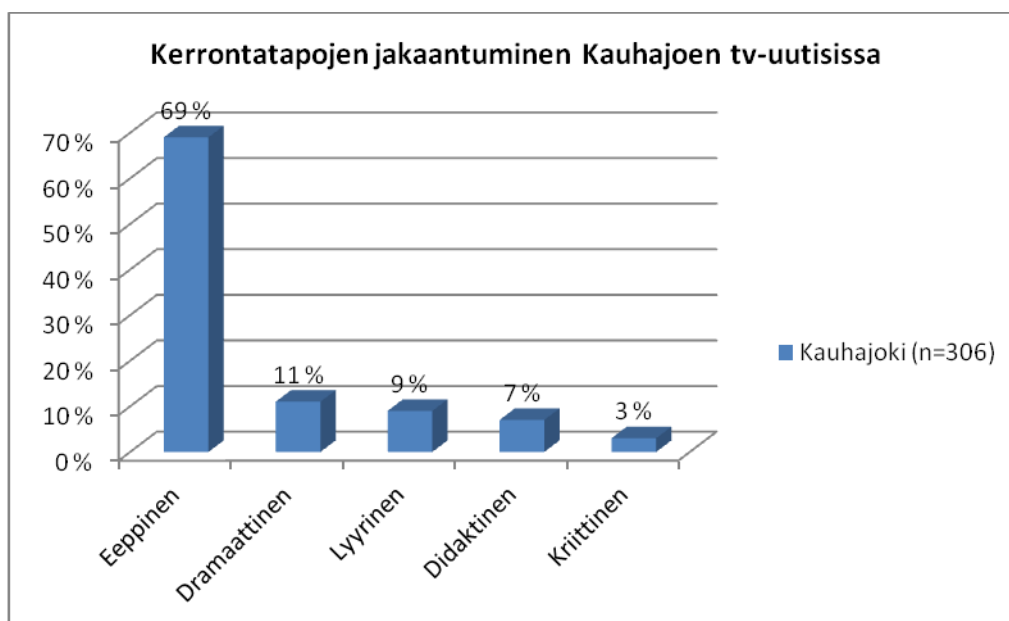
Nelosella ensimmäisten uutispäivien kerronta oli voittopuolisesti eepistä ja dramaattista. Toisena päivänä nähtiin paljon lyyristä ja myös didaktista kerrontaa.

Uutisviikon loppua kohden kerronta oli pääosin eepistä, mutta myös hieman lyyristä kerrontaa esiintyi.

5.2. Tv-uutisten kerrontatavat Kauhajoen koulusurmien uutisoinnissa

Oheisesta kaaviosta ilmenee, että Kauhajoen tv-uutisointi noudatti pääosin eepistä kerrontaa. Dramaattista ja lyyristä kerrontatapaa noudatteli yhteensä noin viidennes kaikesta kerronnasta. Didaktista kerrontaa esiintyi 7 % koko viikon kerronnasta. Kriittistä kerrontaa esiintyi 3 % uutisviikon kerronnasta.

Uutisjuttujen yhteismäärä Kauhajoen uutisoinnissa on 289 kappaletta. Koska kerrontatapoja on katsottu esiintyvän viikon uutisoinnissa yhteensä 306 kertaa, yhteensä 8 uutisjuttua on luokiteltu samanaikaisesti kahteen kerrontatavan luokkaan. Huomioitavaa on, että joku yksittäinen uutisjuttu on voitu lisäksi jakaa kuuluvaksi kolmeen kerronnan tyyppiin samanaikaisesti. Kuten aiemmin on jo tullut esiin, käsittelen tutkielmassani uutisjuttujen yhteismäärää ja kerrontatapojen esiintymisen kokonaismäärää yhdenvertaisina asioina. En siis pyri tarkkaan tilastolliseen analyysiin, vaan kokonaisvaltaiseen ymmärrykseen katastrofiuutisoinnille tyypillisestä kerronnasta.

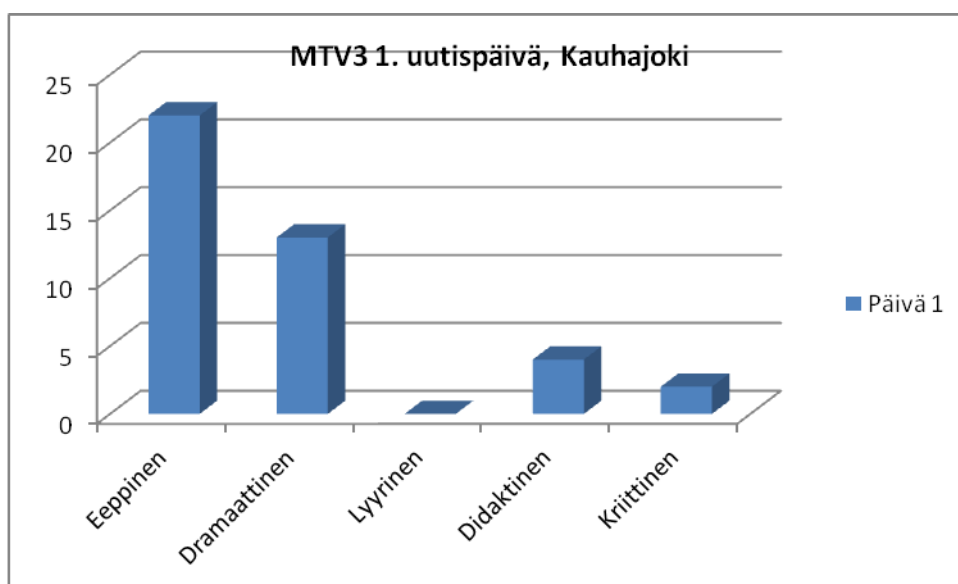
Kaavio 5.8.: Kerrontatapojen jakautuminen Kauhajoen koulusurmien uutisissa.

N=kerrontatapojen esiintymisen yhteismäärä uutisjuttujen yhteismäärän ollessa 289 kpl.

Seuraavaksi esittelen tarkemmin, miten kerrontatavat esiintyivät uutisviikon aikana eri kanavilla. Kerrontatapojen ilmenemistä on havainnollistettu suorilla lainauksilla uutislähetyksistä.

5.2.1. *Kauhajoki, 1. Uutispäivä MTV3*

MTV3:n ensimmäiset uutiset Kauhajoen koulusurmista tapahtumapäivänä olivat pääosin dramaattisia. Kahta uutislähetystä lukuun ottamatta päivän jokainen lähetys alkoi uutisjutulla, jonka kerrontatapa oli dramaattinen. Dramaattisen kerronnan jälkeen uutislähetysten uutisjutut noudattivat pääosin eepistä kerrontaa. Dramaattisuus väheni iltaa kohden ja eepisyys lisääntyi. Iltapäivällä ja erityisesti illan tullen uutislähetyksissä nähtiin muutaman uutisjutun verran myös didaktista kerrontatapaa. Lyyristä kerrontaa ei ensimmäisenä päivänä MTV3:n uutisissa ollut.

Kaavio 5.9.: Kerrontatapojen jakautuminen MTV3:n 1. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Dramaattisissa uutisjutuissa kuvituksena oli kartta tapahtuma-alueesta tai still-kuva koululaitoksesta. Ensimmäisen kerran elävää kuvaa tapahtumapaikalta nähtiin ylimääräisessä uutislähetyksessä klo 14:55. Videokuvassa oli mm. poliiseja aseiden kanssa, juoksevia palomiehiä, panssarivaunuja, ambulansseja ja poliisiautoja vilkkuvat valot päällä. Nämä kuvat ilmensivät liikettä. Vaikka videokuvaa oli jo saatavilla, uutislähetyksissä klo 16:55 ja klo 19 kuvituksena käytettiin still-kuvia savua nousevasta koulurakennuksesta sekä poliiseista aseiden kanssa kyyristyneenä koulurakennuksen ulkopuolella. Still-kuvat toimivat dramaattisen kerronnan tehosteena videokuvan joukossa. Dramaattiselle kerronnalle tyypillisesti uutisjutuissa

käytettiin sitaatteja, ja haastateltiin mm. uhrin omaista, silminnäkijää, koulun rehtoria, ylläääkäriä, oppilaan äitiä ja kauhajokelaisia ihmisiä.

Uutisjutuissa, joiden kerrontatapa oli dramaattinen, toimittajan rooli passiivisena raportojana tai aktiivisena osallistujana tapahtumanäyttämöllä tai sen ulkopuolella vaihteli. Dramaattiselle kerronnalle olennaista on toimittajan läsnäolo persoonallaan tapahtumanäyttämöllä. MTV3:n dramaattisessa uutiskerronnassa näin ei aina ollut, vaan kerrontatavasta huolimatta toimittaja saattoi olla aktiivinen osallistuja tai passiivinen raportoija. Esimerkiksi MTV3:n uutisankkurit olivat lähes aina puhetyyliltään neutraaleja raportoijia. He eivät ilmaisseet juurikaan tunteitaan, vaan pysyttelivät tapahtumanäyttämön ulkopuolella. Sama päti myös kertojajääneen uutisjuttujen videonauhujen taustalla. Sen sijaan toimittajat, jotka raportoivat tapahtumapaikalta puhelimitse tai kameralle puhuen, kuvailivat tapahtumia hyvinkin tunnepitoisesti ja oman persoonan likoon laittaen.

Dramaattinen kerronta, uutislähetys 23.9. klo 13:30

- *Timo mitä sitten tästä itse tekijästä tiedo- tiedetään? Joidenkin tietojen mukaan hän olisi surmannut itsensä, joidenkin mukaan hän olisi terveyshenkilöstön hallussa. Mikä on tilanne? (uutisankkuri)*
- *Hän on taustaltaan tällä hetkellä ammattikorkeakoulun toisen vuosikurssin oppilas, nimikin tiedetään, mutta nimeä en, en pystynyt kyllä mistään, mistään onkimaan ja, ja tota taustoiltaan kuitenkin niin kun ihan tällainen, voiko sitä nyt sanoa normaali ihminen sitten että, että että. Myöskään siitä, että mikä on hänen tilansa, niin, niin juuri nuo äsköset kaksi mainitsemaasi huhua täälläkin liikkuvat, mutta mitään varmistusta puoleen tai toiseen en, en ole vielä saanut. (Toimittaja puhelimesta, kuvituksena tapahtumapaikan kartta.)*

Dramaattinen kerronta, uutislähetys 23.9. klo 14:55

- *Seison juuri tässä Kauhajoen terveysaseman edustalla ja tilanne on erittäin sekava. Täällä on kymmeniä poliiseja, tiedotusvälineiden edustajia, surevia ihmisiä, nuoria. Paljon liikkuu ihmisiä täällä, täällä kaduilla. Tietävästi ainuttakaan .. tai terveyskeskuksen ylläääkärin vahvistaman tiedon mukaan ainuttakaan ampumahaavoja saanutta potilasta ei ole hoidettu terveysasemalla. (Toimittaja puhelimesta, videokuvaa poliiseista, juoksevista palomiehistä ja panssariautoista.)*

MTV3:n ensimmäisen uutispäivän aikana eepistä uutiskerrontaa nähtiin enemmän mitä pidemmälle päivä jatkui. Esimerkiksi klo 21 uutisten ensimmäinen uutisjuttu oli raportoiva kertaus tapahtumien kulusta toimittajan ollessa selvästi erillään tapahtumanäyttämöstä.

Eepinen kerronta uutislähetys 23.9. klo 19

- *Kauhajoella on ammuskeltu koulussa, viestittiin keskustelupalstoilla heti yhdentoista jälkeen. Ja nopeasti keskustelijat laittoivat jo linkkejä nimimerkki Wumpscut86:n YouTube-videoihin, IRC-kuviin ja jopa deitti-ilmoitukseen. Wumpscut86 eli Mister Saari kertoi olevansa kaksikymmentäkaksivuotias, Kauhajoelta ja harrastavansa tietokoneita ja aseita. Videoissa hän ampui Walter P22 -tarkkuuspistoolillaan. Ase oli ampujan ensimmäinen, oma ja luvallinen. Keskustelijat miettivät, oliko videot kuvannut joku toinen henkilö. Tämä on sotaa, sääli enemmistöä, sinä kuolet seuraavaksi. Tässä viesti, jota tekijä halusi maailmalle kertoa. Videoista joku huolestunut kertoi myös poliisille, mutta se ei johtanut toimenpiteisiin. Niinpä viimeinen nimimerkki Wumpscut86:n kirjautuminen tapahtui vain vähän ennen ampumisia ja kymmenen opiskelutoverin kuolemaa. (Toimittaja kertojaäänenä, videolla näytetään kuvaa keskustelupalstoilta sekä Saaren profilista ja Youtube-videosta.)*

MTV3-kanavalla didaktista kerrontaa nähtiin ensimmäisen kerran ensimmäisen uutispäivän iltapäivällä klo 14, jolloin studiossa oli asiantuntijahaastattelussa kriisipsykologi Salli Saari. Samana päivänä didaktista kerrontaa nähtiin vielä kolme kertaa myöhemmissä uutislähetyksissä. Salli Saarta haastateltiin vielä kahdessa uutislähetyksessä. Lisäksi klo 16 uutisissa vieraili Mannerheimin Lastensuojeluliiton pääsihteeri.

Didaktinen kerronta, uutislähetys 23.9. klo 14:55

- *Tuosta Jokelan marraskuisesta kouluammunnasta on siis noin vajaa vuosi. Kriisipsykologi Salli Saari, mitä tästä voidaan nyt päätellä, että näin nopeasti tulee toinen tällainen järkyttävä tapaus? Voivatko nuoret todella näin huonosti? (Uutisankkuri, studiossa vieraana kriisipsykologi Salli Saari.)*
- *Kyllä tämä varmaan kertoo siitä, että ainakin osa nuorista voi hyvin huonosti ja, ja se kertoo myöskin siitä, että tästä- tämä Jokelan tapaus on tietyllä tavalla ollu malli, jonka pohjalta nyt sitten tapahtu jo toinen vähän vastaavan tyyppinen. (Kriisipsykologi Salli Saari.)*

Dramaattisen, eepisen, lyyrisen ja didaktisen kerronnan lisäksi MTV3:n ensimmäisenä uutispäivänä nähtiin kaksi uutisjuttua, joiden kerronnan luokittelin kriittiseksi. Kello 19 uutislähetyksessä oli studiovieraana pääministeri Matti Vanhanen, jota uutisankkurit haastattelivat lähetysten aikana kahteen kertaan. Studiohaastattelun sävy oli kriittinen, ankkurit penäsivät pääministeriltä sitä, kuka kantaa vastuun poliisin toimista. Ankkurit olivat keskustelussa läsnä aktiivisina osallistujina. Usein uutisstudiossa haastatellaan asiantuntijaa, jotta pystyttäisiin hänen kauttaan välittämään mahdollisimman pätevää tietoa kotikatsomoon, ja jotta pystyttäisiin löytämään vastaus kysymykseen, mitä pitäisi tehdä. Tällainen kerronta on didaktista. Matti Vanhasen haastattelu puolestaan muistutti kriittisyydessään kuulustelua, jonka tarkoitus saattaa tiedon välitystä enemmän olla valtaapitävien vahtimista ja syyllisen etsimistä ja siten dramatiikan hakua uutisjournalismiin.

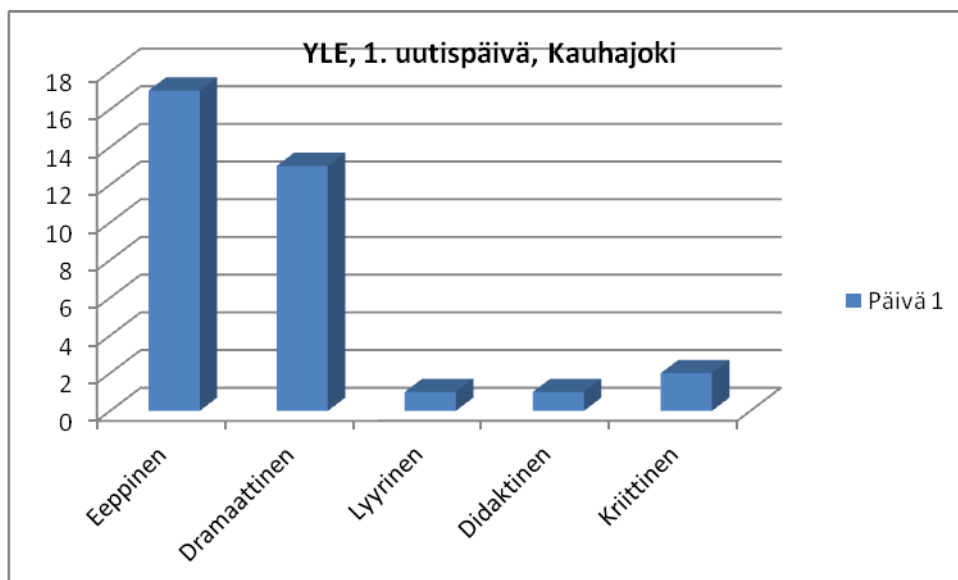
Kriittinen kerronta, uutislähetys 23.9. klo 19

- *Pääministeri Matti Vanhanen .. syyllisiä emme etsi, mutta näyttää siltä, että poliisi ei ollut aivan hereillä. Kumpi kantaa tapahtuneesta poliittisen vastuun, ministeri Holmlund vai te? (Uutisankkuri, studiohaastattelussa Matti Vanhanen .)*
- *Se on kuitenkin kyse, että valtioneuvoston puolesta esittää surunvalittelun, et tämä aurinkoinen syyspäivä muuttui niin- muutti niin monen perheen loppuelämän järkyttävällä tavalla. (Pääministeri Matti Vanhanen)*
- *Entä tuo vastuunkanto sinänsä? (Uutisankkuri)*
- *Tämän surmatekijän motiiveita varmaan tullaan selvittämään tän tutki- tutkinnan aikana hyvin tarkkaan ja siinä samassa yhteydessä tullaan luonnollisesti käymään tarkasti läpi se, että mitä tuossa keskustelussa poliisin ja tän ampujan välillä eilen tapahtui, että mitkä olivat ne perusteet, miksi poliisi ei vetänyt aselupaa takaisin. Sinällään, sinällään, jos jotain myönteistä on, oli s- se, että ilmeisesti ilmoitus näistä videoista on mennyt eteenpäin viranomaisille tässä joku internetin seuraaja on toiminut juuri niin kun yhteisöllisessä yhteiskunnassa pitää toimia ja viranomaiset tarttuivat asiaan, mutta johtopäätös ei ollut tällä kertaa... (Vanhanen)*
- *Kysyn vielä astetta selvemmin, eroaako tämän takia ministeri vai eikö eroa? (Uutisankkuri)*
- *Nyt pitää- nyt pitää selvittää se, että mitä tuossa poliisin keskustelussa tapahtui, että täytyy saada tietysti sen hetken tieto, mitä oli pääteltävissä ja arvioida sitten sitä poliisin johtopäätöstä .. ministeri ei tiennyt varmastikaan tuosta eilisestä keskustelusta. (Vanhanen)*
- *Puhumme kohta aselaista, mutta kun nyt muistetaan Jokelan tapahtumat .. niitä ei varmaan kukaan ole unohtanut ja nyt tämä .. mitä konkreettisia toimia aiotte tehdä, jotta tällaiset eivät todellakaan pääsisi enää toistumaan? (Uutisankkuri)*

Rajan vetäminen didaktisen ja kriittisen kerronnan välillä on tässäkin tapauksessa hankalaa, ja palaan problematiikkaan myöhemmin tutkielmassani. Kriittisen kerronnan sävy kuitenkin eroaa tyypillisestä didaktisesta kerronnasta, ja siksi yhä edelleen pidän kriittisen kerronnan luokan eriyttämistä relevanttina tutkielmani kannalta.

5.2.2. Kauhajoki, 1. Uutispäivä YLE

YLEn uutisissa Kauhajoen uutiskerronta alkoi dramaattisesti ja oli suurimmaksi osaksi dramaattista aina iltapäivään klo 17 saakka. Dramaattisen kerronnan joukossa eppistä kerrontaa nähtiin yksittäisissä uutisjutuissa. Kuten muillakin kanavilla, eppinen kerronta lisääntyi iltaa kohti. Didaktista uutiskerrontaa nähtiin yhden uutisjutun verran iltapäivällä klo 13 uutisissa. Lyyristä kerrontaa nähtiin niin ikään yhden uutisjutun verran illalla klo 18:50 uutislähetyksessä.

Kaavio 5.10.: Kerrontatapojen jakautuminen YLEn 1. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

MTV3:n tavoin myös YLEn uutisissa ensimmäisiä dramaattisia uutisjuttuja kuvitettiin karttakuvilla ja still-kuvilla oppilaitoksesta. Videokuvaa nähtiin ensimmäisen kerran YLEllä klo 15 uutisissa. Videokuvassa näkyy dramaattiselle kerronnalle tyypillinen liike: palomiehet ja kriisityöntekijät juoksevat; koulurakennuksesta nousee savua; poliisiautot kaahaavat koulun edustalle; poliisit juoksevat aseiden kanssa. Dramaattisuuden esittäminen videokuvissa ei suuresti eronnut MTV3:n uutisointiin nähden. YLEllä dramaattista kerrontaa ei tosin tehostettu vaikuttavilla still-kuvilla, siinä vaiheessa päivää, kun videokuvaa oli jo saatavilla. Uutisankkurin nonverbaali viestintä oli YLEllä läpi päivän hieman eläytyvämpää, kuin MTV3:lla. YLEn uutisankkuri oli etäinen ja sanavalinnat useimmiten neutraaleja, mutta olemus oli erityisen vakava.

Dramaattinen kerronta, uutislähetys 23.9. klo 12

- *Tässä ylimääräinen uutislähetysemme. Palvelualojen oppilaitoksessa Etelä-Pohjamaalla on sattunut ampumavälikohtaus. Koulussa on parisataa oppilasta, joita poliisi parhaillaan evakuoit koulurakennuksesta. Poliisin mukaan tilanne on vielä päällä, ja ampuja on rakennuksessa. Helsingin Sanomien tietojen mukaan ampuja on kaksikymmentävuotias mies. Koulun oppilaiden mukaan ammuskelu alkoi ennen kello yhtätoista. Oppilaiden mukaan mies on liikkunut koulussa käsiaseen kanssa. Toistaiseksi saatujen tietojen mukaan koululla on kuolonuhreja. Koulu sijaitsee aivan Kauhajoen keskustassa. Poliisi ei päästä koulun lähelle tiedotusvälineitä. (Uutisankkuri vakava, kuvassa kartta, ruudulla lukee ampumavälikohtaus.)*

Dramaattinen kerronta, uutislähetys 23.9. klo 18:50

- *Kuulin aluks, olin työtilas ni vaimeita paukahduksia, ja pari tyttöä tuli sitte sanoon mulle että joku mies tunkeutu taloo että me- me ny kattoo mitä siä o. Ja mä lähdin sitte tua sinne*

luokkaa kohti ja katoen luokan ikkunasta nii rupes luotia tulee nii että niinko [epäselvää] sodas kohti. Ja mähä lähdin kiireen vilkkaa vaan sitte tuo- pakenin paikalta ja ul- ulkotiloihin. Ja s- soitin saman tien hälytyskeskukseen ja poliisi paikalle. (Laitosmies Jukka Forsberg, Seinäjoen ammattikorkeakoulu)

- *Kuulitko laukauksia? (Toimittaja)*
- *Joo, useita kymmeniä ja sitten mun peräänki viä vihelsi luotia nii että. (Forsberg, kuvassa.)*
- *Poliisin tullessa paikalle koulussa oli syttynyt tulipaloja ja oppilaitos oli täynnä savua. Sisäministeriön mukaan ampuja surmasi kymmenen ihmistä. Loukkaantuneiden määrästä ei aluksi saatu tietoa edes sairaaloihin. (Toimittaja kertojaäänenä, kuvissa poliisiautoja, savuinen koulurakennus, kartta, juoksevat palomiehet, aseensa kanssa juokseva poliisi.)*

Eeppistä kerrontaa YLEn uutispäivän alussa edustivat esimerkiksi Jokelan tapahtumien kertaaminen sekä uutisointi ampujan henkilöllisyyden arvailuista internetin keskustelupalstoilla. Myöhemmin päivällä eeppistä kerrontaa nähtiin mm. hallituksen tiedotustilaisuuden uutisoinnissa.

Didaktista kerrontaa nähtiin YLEn ensimmäisen uutispäivän aikana kerran Jokelan tapahtumien kertauksen yhteydessä. Kertojaääni oli etäinen, ja sen voitiin tulkita opettavan uutisten katsojaa, miten Jokelan tapahtumat etenivätkään, ja mikä on aselakia koskeva tilanne tällä hetkellä.

Didaktinen kerronta, uutislähetys 23.9. klo 13

- *Marraskuun seitsemäs päivä vuonna 2007 Tuusulan kunnassa Jokelan koulukeskuksessa maalaisidylli murtuu lopullisesti. Koulun oma oppilas, kahdeksantoistavuotias lukiolainen, aloittaa ennen puoltapäivää silmittömän ammuskelun käsiaseella. Mielenterveysongelmista kärsinyt nuori mies on valmistellut tekoaan pitkään. Hän on kertonut aikeistaan muun muassa internetin keskustelupalstoilla. Lisäksi hän on levittänyt internettiin kuvamateriaalia ampumaharrastuksestaan. Jokelan ampumavälikohtaus kesti runsas kaksi tuntia. Kun poliisin erikoisryhmä pääsi rakennukseen, kaikki oli jo ohi. Viisi koulun oppilasta, rehtori ja terveydenhoitaja oli ammuttu kuoliaaksi. Tekijä itse oli haavoittunut hengenvaarallisesti ja kuoli muutamaa tuntia myöhemmin sairaalassa. Jokelan tragedian jälkeen julkisuuteen on esitetty lukuisia uhkauksia vastaavanlaisten veritöiden suunnittelusta. Suomi oli ennen Jokelaa vastustanut EU:n toivomaa asedirektiivien kiristämistä. Kaksi päivää tapahtuman jälkeen hallituksen mieli muuttui. Nykyisellään alaikäiselle ei enää myönnetä lupaa omaan aseeseen. (Toimittaja kertojaäänenä, videokuvaa Jokelasta: poliiseja, paloautoja, koulurakennus, Youtube-videot, hautakynntilät.)*

YLEllä lyyristä kerrontaa nähtiin ensimmäisen päivän kääntyessä iltaan. Uutisjutun aihe oli kauhajokelaisten suru. Videokuvissa näkyi tyhjiä katuja, poliisien asettamia eristysnauhoja sekä kadulla seisovia panssarivaunuja. Kuvaa näytettiin myös porukoiksi kokoontuneista nuorisoujoukoista. Toimittaja esiintyi kasvoineen haastatellessaan kauhajokelaisia nuoria.

Lyyrinen kerronta, uutislähetys 23.9. klo 18:50

- *Ampumavälikohtaus on pysäyttänyt pienen eteläpohjalaisen kaupungin elämän. Kauhajokilaiset ovat yhtä aikaa sekä hämmästyneitä että järkyttyneitä. Noora Koivuniemi ja*

Mira Kittilä olivat läheisessä koulussa, kun ampumavälikohtaus sattui. (Kertojajäänenä toimittaja, kuvissa tyhjiä katuja, eristysnauhoja jne.)

- *Miltä teistä tuntuu, kun täällä teidän omalla paikkakunnalla tapahtuu tällaista? (Toimittaja, kasvot näkyvät ruudussa.)*
- *No aika järkyttävää et ei kyl oikeestikaa uskois, et tälläses pienes paikas tapahtuu tällästä. Kauhajoen asukas Noora Koivuniemi)*
- *Sulla oli tuttuja tuolla koulussa? (Toimittaja)*
- *Joo, kaks opettajaa.(Kauhajoen asukas Mira Kittilä)*
- *Mitä heille kuuluu nyt? (Toimittaja)*
- *No emmä oikein kyselly tai äite on vain soittanu niille mutta ... (Kittilä)*
- *He on kunnossa tällä hetkellä? (Toimittaja)*
- *Joo. Kyllä. (Kittilä)*
- *Tuleeko teille jotenki turvaton olo nyt sitten mennä omaan kouluun, ku tämmöstä tapahtuu tässä ihan lähellä oppilaitoksessa? (Toimittaja)*
- *No emmä oikein tiä .. ehkä vähä mutta ei sillälailla mitenkää.(Kittilä)*

YLEn ensimmäisen päivän uutisissa ei esiintynyt lainkaan asiantuntijahaastatteluita uutisstudiossa. Tämä selittynee kuitenkin sillä, että YLEllä nähtiin yli tunnin mittainen erikoislähetys Kauhajoen koulusurmista heti viiden uutisten jälkeen. Erikoislähetysessä haastateltiin useita asiantuntijoita aiheen tiimoilta. Tässä tutkielmassa rajasin kyseisen erikoislähetysten aineistoni ulkopuolelle, koska se ei ollut luokiteltavissa uutislähetyskaksi, vaan keskusteluohjelmaksi. YLEn klo 17 uutislähetyksissä nähtiin kuitenkin yksi uutisjuttu, jonka luokittelen kriittiseksi kerronnaksi.

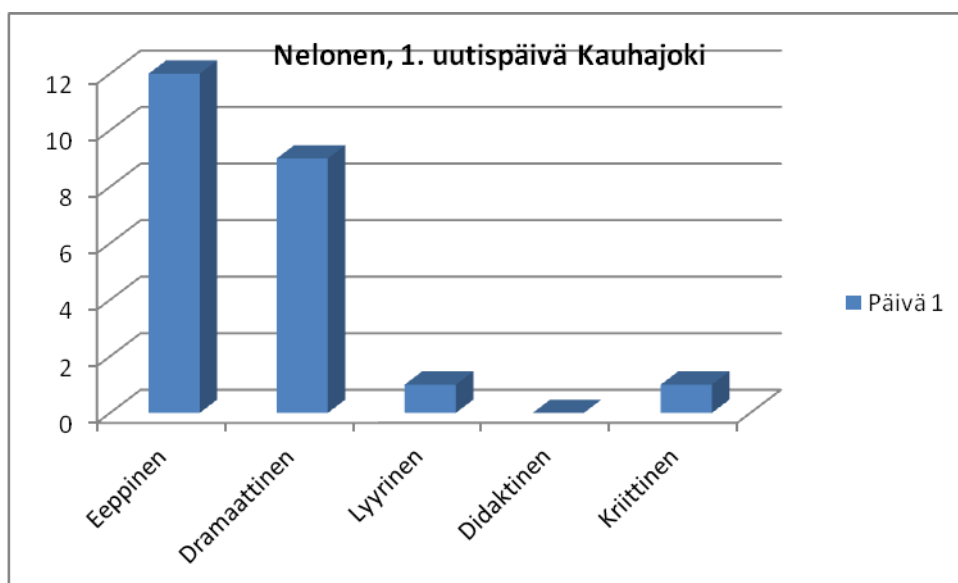
Kriittinen kerronta, uutislähetys 23.9. klo 17

- *No poliisin hälytyskellot ovat soineet tämän videon takia, mutta kuten sanoin, en tiedä tällä hetkellä, mitä siinä itse puhuttelussa on tapahtunut ja miten on tähän lopputulokseen päädytty. Me selvitetään se erikseen ja- ja sen jälkeen tiedämme, mitä tapahtui. (Poliisiylijohtaja Mikko Paatero, ilmeisesti tiedotustilaisuuden jälkeen.)*
- *Miten arvioitte poliisin toimintaa, poliisin hälytyskellot ovat soineet, poliisi on puhutellut ampujan ja päästänyt hänet kaupungille aseensa kanssa. (Toimittaja)*
- *No kysymys on siitä nimenomaan, että hän ei ole uhkaillut ketään sillä videolla. S- uskoisin, että tätä kautta se logiikka jotenkin tulee, mutta että vaikea sanoa .. näin tässä tilanteessa haastattelussa voi helposti sanoa, että onko päätös ollut arviointivirhe vai ei, mutta se selvitetään erikseen. (Paatero)*

Kriittinen haastattelu kohdistui poliisiylijohtaja Mikko Paateroon, jolta toimittaja penäsi syitä sille, miksi Matti Saarelta ei otettu asetta pois, vaikka häntä oli kuultu poliisilaitoksella päivää ennen veritekoja.

5.2.3. *Kauhajoki, 1. Uutispäivä Nelonen*

Nelonen esitti illan kahden normaalin uutislähetysten lisäksi kolme ylimääräistä uutislähetystä iltapäivän aikana. Näiden ylimääräisten uutisten kuvamateriaalia ei ollut saatavilla, joten perustin analyysini Tampereen yliopistosta saamieni litterointien varaan. Illan kahdesta päällähetyksestä kuvamateriaali puolestaan on olemassa. Sen olen analysoinut normaalisti.

Kaavio 5.11.: Kerrontatapojen jakautuminen Nelosen 1. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Kuten muillakin kanavilla, myös Nelosella uutiset alkavat dramaattisella kerronnalla, ja eeppinen kerronta lisääntyy iltaa kohti. Illan viimeisessä uutislähetyksessä klo 23 ei dramaattista kerrontaa ollut enää lainkaan. Samassa uutislähetyksessä nähtiin puolestaan yksi lyyristä kerrontatapaa noudattava uutisjuttu.

Jo tässä vaiheessa analyysiä huomaa, että muihin kanaviin verrattuna uutisankkurin nonverbaali viestintä on eläytyvämpää. Puheen rytmi on korostetun hidas ja myös sanavalinnat muita kanavia voimakkaampia. Oheiset sitaatit kuvastavat kanavalle ominaista puhetyyliä:

- ...mies uhkaa englanniksi, että ”sinä kuolet seuraavaksi”. (”you will die next”)
- Silmitön ammuskelu oppilaitoksessa vei 11 ihmisen hengen. Kauhajoki järkyttyi järjettömyyden äärelle.

- *Järkyttävän tapahtumasarjan kulku ei ole vielä täysin hahmottunut, mutta peruskuvio on karmivan selvä.*

Dramaattista kerrontaa kuvitettiin muiden kanavien tapaan karttakuvalla, kuvalla koulurakennuksesta, ambulansseista, kriisityöntekijöistä, poliisiautoista ja poliisin eristysnauhoista. Dramaattiseksi kerronnaksi kuvat eivät ilmentäneet aktiivisesti liikettä. Poliisiautot ja panssariautot olivat paikallaan, eikä kuvaa juoksevista viranomaisista tai kriisityöntekijöistä näytetty. Suorassa lähetyksessä Kauhajoelta kuvattu toimittaja oli puolestaan hyvin liikuttunut ja eläytyvä.

Dramaattinen kerronta, uutislähetys 23.9. klo 19:30

- *Täällä on todellakin ollut ainakin poliisilla pitkän päivän ilta ja työt jatkuvat edelleen tuolla takana olevassa oppilaitoksessa eli siellä on tekninen tutkinta meneillään. Tekninen tutkinta tarkoittaa sitä, että poliisit tekevät sitä samaa ikävää työtä kuin Jokelassa eli tutkivat näitä luotien ampumajälkiä ja ratoja ja yrittävät niiden avulla selvittää, että esimerkiksi kuinka harkittuja nämä teloitukset olivat. Tietysti siihen antavat lisävalaistusta myös oppilaiden kuulemiset. Siitä ei ole vielä selvyttä, että onko tätä ampujaa itseään pystytty kuulla- pystytty kuu- kuulustelemaan ennen kuin hän menehtyi. Täällä on ollut koko päivän koko Kauhajoki paikalla ja edelleen täällä on nyt illalla satoja ihmisiä. Tässä raportti aiemmin tältä paikalta tänään. (Liikuttunut toimittaja kasvoineen suorassa lähetyksessä Kauhajoelta. Ilta on hämärtynyt ja taustalla näkyy koulurakennus, ambulanssi ja panssariauto sekä kriisityöntekijöitä.)*

Eepinen uutiskerronta Nelosella piti sisällään uutisjuttuja mm. hallituksen tiedotustilaisuudesta ja Tasavallan presidentti Tarja Halosen surunvalittelusta. Illan viimeisen uutislähetysten kaikki uutisjutut yhtä lyyristä juttua lukuun ottamatta olivat eepisiä.

Eepinen kerronta, uutislähetys 23.9. klo 19:30

- *Turusta saapunut Rajavartiolaitoksen Superpuuma-helikopteri oli laskeutumassa Tampereen yliopistollisen sairaalan helikopterikentälle viemään viittä lääkäriä ja viittä hoitajaa kiireisesti Seinäjoelle, kun tieto vähäisestä hoidettavien määrästä tuli Tampereelle. Koko sairaala oli kuitenkin hälytysvalmiudessa. (Toimittaja kertojaäänenä, kuvassa näkyy poliisin nauhoin eristämä Tampereen yliopistollinen keskussairaala, johon ambulanssi ajaa pihaan.)*
- *Hyvin nopeella hälytysajalla me saimme kaikki ne pisto- toimipisteet, jotka nyt tarvitsee tämmösesssä tilanteessa olla valmiudessa, niin täyteen valmiuteen, eli ensiapu, leikkaussalit, tehohoito olivat kyllä tietoisia ja varautuneet tähän. (Pirkanmaan sairaanhoitopiirin johtaja Rauno Ihalainen)*
- *Ampujaksi epäillyn tila oli erittäin vakava, kun hänet tuotiin sairaalaan Tampereelle. Myöhemmin sairaalaan tuodun naisen tila oli puolestaan paljon parempi ja hän oli tajuissaan. Sairaalassa oltiin kuitenkin valmiita muu muassa aivoleikkauksiin. (Toimittaja kertojaäänenä.)*

Klo 23 uutislähetyksessä nähtiin lyyrinen uutisjuttu. Uutisaiheena oli tapahtumapaikalle kynttilöitä jättämään kokoontuneet kauhajokelaiset. Uutiskuvana oli hämärässä illassa loistavia kynttilöitä ja ihmisiä kynttilöiden ympärillä. Jutussa haastateltiin liikuttunutta koululaista.

Lyyrinen kerronta, uutislähetys 23.9. klo 23

- *Illalla satoja kauhajokelaisia on kokoontunut oppilaitoksen luo ottamaan osaa yhteiseen suruun. Koulun oppilaan Sanna Orpanan mukaan opintojen jatkaminen samassa koulurakennuksessa on vaikeaa. (Uutisankkuri)*
- *Sinä olit tuolla koulussa tänään, mitä tapahtui? (Toimittaja)*
- *No mä olin luokassa ja sitte sieltä alkas kuulua sellasta niinku ammuntaa ja mä olin sillee että joo, että joku vetää läpällä siellä, että, että ampuu tyyliin jollain kuulapyssyllä ja näin enkä mä siihen mitenkään reagoinu. No sitte yks tyttö juoksee aiva hädäs sinne luokkaan, että tuu nyt tänne pöydän alle piiloon, että ku siellä joku hullu ampuu, niin, mä- en mä tiä, mä menin aiva shokkii siinä ja no mentiin sitte sinne pöydän alle, oltiin siä hetki ja sitte se vähän niinku lopetti sen ampumisen. Me katottii ovelta ja lähettiin vaan ihan täyttä häkää juoksemaan ylös ja ulos talosta. No mä en nähny sitä ampujaa, mutta niitä tietysti niitä luoteja oli siinä maassa, että, että suurin osa näki sen ampujankin siä meidän luokasta, mutta mä en onneksi nähny, olis varmaan tullu kovemmat traumat vielä siitä. (Opiskelija Sanna Orpana.)*

Nelosen kello 19:30 uutislähetyksessä nähtiin yksi uutisjuttu, jonka kerrontatapa on kriittinen. Studioissa on uutisankkurin haastateltavana sisäministeri Anne Holmlund. Haastattelun aluksi Holmlundille näytetään pätkä Matti Saaren uhkailuvideosta, jossa Saari katsoo kameraan ja sanoo: ”You will die next” (”sinä kuolet seuraavaksi”).

Kriittinen kerronta, uutislähetys 23.9. klo 19:30

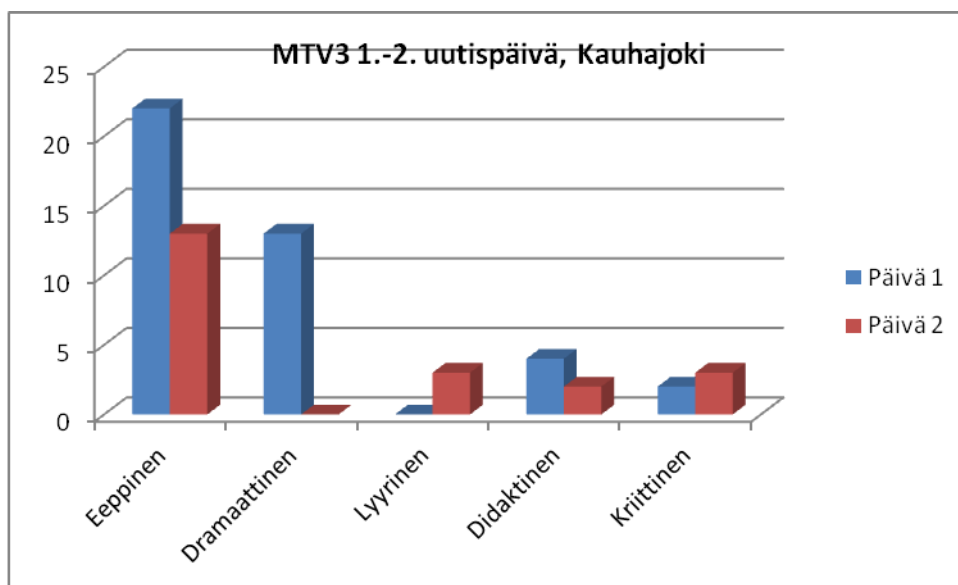
- *Katsotaan tähän alkuun kuitenkin yksi videonpätkä. [pätkä Saaren videosta: ampuu kameraa kohti ja sanoo you will die next] Niin ministeri Holmlund, oliko tuossa pätkässä teidän mielestänne uhkailua? (Uutisankkuri)*
- *Kyllä mielestäni tämä pätkä sellaiseksi voidaan tulkita. (Anne Holmlund)*
- *Mikä on teidän käsityksenne siitä, että oliko poliisilla tiedossa jo myöskin tämä video, kun tätä Saarta mentiin eilen puhuttamaan? (Ankkuri)*
- *Tässä vaiheessa ei valitettavasti ole vielä tarkkaa tietoa siitä, mitä mahdollisia videoita on ollut poliisin tiedossa siinä vaiheessa, kun on, on tätä puhuttelua järjestetty. Tämä tullee varmaan selviämään lähiaikoina. (Holmlund)*
- *Jonkun tiedon mukaan tuo nimenomainen video, toisin kuin ne aiemmat videot, tuli nettiin vasta tänä aamuna noin kolme varttia ennen kuin järkyttävä ammuskelu käynnistyi siellä. Jos näin oli, ni eikö tämäkin olisi kuitenkin riittänyt siihen, että kun miestä oli puhutettu eilen, niin poliisin olisi pitänyt vielä reagoida jollakin tavalla? (Ankkuri)*
- *On tietysti selvää, että tämäntyyppisiin huolestuttaviin videopätkiin pitää reagoida mahdollisuuksien mukaan. Nyt kuitenkin pitää selvittää varsin tarkkaan se, mitä puhutteluissa on ilmennyt ja, ja millä perustein on tehty se ratkaisu, että asetta ei ole otettu pois eikä lupaa peruutettu. Tämä on syytä käydä läpi erittäin perinpohjaisesti. (Holmlund)*
- *No ennen kun se käydään perinpohjaisesti läpi, niin mikä on teidän sormituntumanne nyt, että onko poliisi mahdollisesti möh- möhlinyt tässä hyvinkin täydellisesti? (Ankkuri)*

- *En halua lähteä tuomitsemaan kun ei ole kaikkia yksityiskohtia tiedossa, mutta on aivan selvää, että jos tässä on toimittu ohjeiden vastaisesti, niin silloin on syytä katsoa, että, että myös virheitä on tehty. (Holmlund)*
- *Onko teillä sama käsitys kuin poliisiylijohtaja Paaterolla tuossa äskeisessä jutussa, että, että kyseinen puhuttelun tehnyt poliisimies taitaa olla tällä hetkellä aika lailla säpäleinä? (Ankkuri)*

Nelosen uutisankkuri käyttää voimakkaita sanavalintoja kuulustellessaan Holmlundia poliisin toiminnasta, mikä saattaa olla luonteenomaista kanavan uutiskerronnan tyyliin.

5.2.4. *Kauhajoki, 2. Uutispäivä, MTV3*

Kauhajoen toisena uutispäivänä MTV3-kanavan uutisointi oli suurimmaksi osaksi eepistä. Joukossa oli muutamia uutisjuttuja, joiden kerronta oli lyyristä. Saman verran esiintyi kriittistä kerrontaa. Myös didaktista kerrontaa oli muutaman uutisjutun verran mukana erityisesti illan viimeisessä uutislähetyksessä. MTV3-kanavalla uutislähetysten kaikki uutisjutut koskivat Kauhajokea. Muihin uutisaiheisiin ei vielä toisena uutispäivänä menty.

Kaavio 5.12.: Kerrontatapojen jakautuminen MTV3:n 1.-2. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Eepisen kerronnan keinoin uutisoitiin mm. aselain tiukennuksesta, Matti Saaren aselupakäsittelyn tutkinnasta sekä poliisin internet-valvonnan tehostamisesta. Kello 19 ja 22 uutisissa nähtiin lisäksi eepisen kerronnan mukaiset uutisjutut liittyen mm. aselain tiukennukseen ampumaharrastajien näkökulmasta sekä poliisin teknisestä tutkinnasta Kauhajoella. Esimerkiksi uutisoinnissa poliisin teknisestä tutkinnasta

kuvamateriaalina oli koulun pohjapiirustus, johon uutisjutun edetessä tuli nuolia, mm. uhrien ampumispaikoista ja Matti Saaren löytymispaikasta. Tämän havainnekuvan ohella muu uutisjuttuun liittyvä kuvamateriaali oli luonteeltaan hyvin dramaattista ja samankaltaista, jota näytettiin ensimmäisenä uutispäivänä dramaattista kerrontaa noudattelevissa uutisjutuissa: juoksevia palomiehiä, kaahaavia poliisiautoja jne. Lyyriseen kerrontaan viittaavaa kuvamateriaalia oli yhdistetty eeppiseen uutiskerrontaan esimerkiksi uutisoinnissa aselain muutoksesta ja hallituksen tiedotustilaisuudesta. Videokuva sekä alkoi että päättyi symbolisesti eduskuntatalon edustalla puolitangossa riippuviin suomenlippuihin.

Lyyristä kerrontatapaa nähtiin päivän aikana yhteensä kolmessa uutisjutussa, tosin vain yhdessä puhtaasti ja kahdessa muussa yhdistettynä eeppiseen kerrontaan. Selkeästi lyyristä kerrontaa edusti uutisjuttu klo 16:55 uutislähetysessä. Siinä kerrottiin päivän suruliputuksesta ja siitä, että hiljaisia hetkiä on vietetty ympäri maata. Kuvaa näytettiin eduskunnan hiljaisesta hetkestä, jossa leikkauksella annettiin runsaasti tilaa hiljaisuudelle. Videolla näytettiin myös pätkä Sauli Niinistön puheesta, joka oli hyvin tunnepitoinen. Paikan päältä raportoinut toimittaja eläytyi kertomaan tunnelmista tunnepitoisesti. Tämä lyyrinen osuus jatkoi muuten eepistä kerrontatapaa noudattelevaa uutisjuttua, joka koski Kauhajoen ja Jokelan ampujien välistä mahdollista yhteyttä. Eepistä ja lyyristä kerrontatapaa nähtiin samassa uutisjutussa myös toisen kerran klo 19 uutisissa. Uutisjutun aiheena oli ministeriryhmä, joka vei surunvalittelunsa Kauhajoelle. Kuvamateriaalissa nähtiin hautakynttilöitä sekä niiden ympärillä surevia ja halailevia ihmisiä. Kuvamateriaali oli rauhallista ja seesteistä. Uutisjuttu eteni perinteiseen eepistä kerrontatapaa noudattavaan raportointiin, kun ministerit pohtivat tv-kameralle keinoja, miten vastaava katastrofi voidaan jatkossa estää.

Lyyrinen kerronta, uutislähetys 24.9. klo 16:55

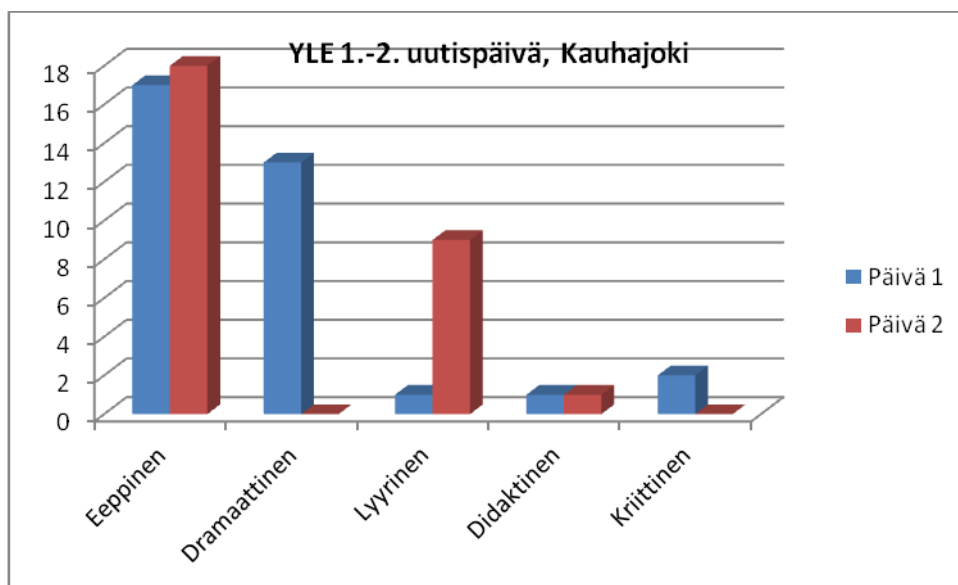
- *Tänään on myös suruliputettu Kauhajoen tragedian vuoksi. (Ruudulla lukee: Hiljaisia hetkiä eri puolilla maata.) Eri puolilla maata on myös järjestetty hiljaisia hetkiä. Eduskunta kunnioitti omaisten ja läheisten surua viettämällä hiljaisen hetken ennen istunnon alkua. (Uutisankkuri kertojaäänenä, ruudulla näytetään pätkä eduskunnan hiljaisesta hetkestä.)*
- *Esiin nousee taas tuskainen totuus: niin väärin, niin turhaa. Uhrien omaisia ja loukkaantuneita läheisineen on kohdannut suuri suru, jossa me kaikki elämme myötä. (Sauli Niinistö eduskunnalle.)*

MTV3-kanavalla nähtiin ensimmäisen päivän tapaan myös kriittistä kerrontaa, joka joltain osin on tulkittavissa myös didaktiseksi kerronnaksi. Studiohaastattelussa

vieraili kahden uutisjutun verran poliisiylijohtaja Mikko Paatero, jota haastateltiin tiukkaan sävyyn siitä, onko lakimuutos ratkaisu ongelmiin, ja riittääkö poliisilla resurssit uuden lain valvontaan. Haastattelevat uutisankkurit olivat aktiivisia toimijoita tapahtumanäyttämöllä, ja esittivät kysymyksiä kriittisesti, tosin ensimmäiseen uutispäivään nähden puhetyyli oli vähemmän aggressiivinen. Kriittistä kerrontaa nähtiin klo 22 uutisissa vielä yhden uutisjutun verran. Tässä uutisjutussa aiheena oli se, että Suomessa ei ole riittävästi resursseja vastaamaan tuen tarpeeseen mm. perheneuvoloissa. Videopätkällä haastateltiin oululaisen perheneuvolan johtajaa.

5.2.5. *Kauhajoki, 2. Uutispäivä YLE*

YLEn uutisissa toisena uutispäivänä Kauhajoen tapahtumien jälkeen nähtiin suurimmaksi osaksi eepistä kerrontaa. Myös lyyristä kerrontaa nähtiin lähes jokaisessa uutislähetyksessä päivän aikana. Dramaattista kerrontaa ei toisena päivänä ollut enää lainkaan. Didaktista kerrontaa nähtiin yhdessä lähetyksessä yhden uutisjutun verran. Illan pääuutislähetyksissä Kauhajoen uutisoinnin lisäksi uutisoitiin myös muista aiheista Kauhajoen uutisten jälkeen. Kauhajoki oli kuitenkin ainoa kotimainen uutisaihe.

Kaavio 5.13.: Kerrontatapojen jakautuminen YLEn 1.-2. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Lähes jokaisen uutislähetysten alussa esitettiin uutisjuttu, jossa uutisoitiin Kauhajoen ampumavälikohtauksen tutkimisesta kymmenenä murhana, aselain tiukennuksesta sekä Saarta edellisenä päivänä haastatelleen poliisin toimien poliisitutkinnasta.

Toimittaja oli videokuvan kertojajäsenenä, ja videokuvassa näytettiin kuvaa mm. Kauhajoen kadulta hautakenttilöiden läheisyydestä, surevista ihmisistä, koulurakennuksen liepeillä seisovista poliiseista sekä poliisin tiedotustilaisuudesta. Kerronta oli eepistä, tyypillistä raportoivaa uutiskerrontaa, jossa toimittaja oli etäinen ja ulkopuolinen. Päivän aikana eepisen kerronnan mukaisesti uutisoitiin myös mm. vasemmisto-opposition vaativan sisäministerin eroa tapahtuneen johdosta, koululaitosten terveydenhuollon ja mielenterveyshuollon tilanteesta sekä KRP:n aloittavan internetin tehovalvonnan. Nämä uutisjutut eivät suoraan liity itse tapahtuneeseen, vaan antavat uutisten katsojalle lisätietoa tapahtuman kokonaiskuvasta, eli ovat verrattavissa printtimediassa käytettyihin kainalojuttuihin.

Eepinen kerronta, uutislähetys 24.9. klo 15

- *Kauhajoella on meneillään rikospaikan tutkinta, joka kestää sunnuntaihin saakka. Poliisi on avannut yleisölle myös vihjepuhelimen. Itsensä surmanneen ampujan motiivina näyttää olleen viha (Kuvaa tiedotustilaisuudesta, ruudulla poliisin vihjepuhelin 046 641 0354). Eilisessä kotietsinnässä miehen asunnon pöydiltä löytyi tästä kertovia käsin kirjoitettuja viestejä.*
- *Hän vihaa, inhoaa ihmisiä ja yhteiskuntaa ja on aina halunnut murhata mahdollisimman paljon ihmisiä. (Tutkinnanjohtaja Jari Neulaniemi tiedotustilaisuudessa.)*
- *Toimittaja: Poliisi oli saanut perjantaina yleisövihjeitä siitä, että ampuja oli laittanut internetin YouTube-sivustolle ampumisvideoita ja osallistunut netissä vihaa lietsoviin keskusteluihin. Poliisi ei itse ollut havainnut nettimateriaaleja ja poliisin mahdollisuudet käyttää sivustoja on rajoitettu. (Kuvaa saaren ampumisvideosta.)*

Eepisen kerronnan lisäksi päivän aikana nähtiin paljon lyyristä kerrontaa. Toimittaja raportoi niissä neutraalisti taka-alalla. Väljällä leikkauksella annettiin tilaa ja aikaa uutisjutun ympärille, jolloin vaikutelma oli lyyrinen. Esimerkiksi uutisointi eduskunnan hiljaisesta hetkestä noudatti tällaista tapaa. Iltapäivällä uutisissa näytettiin, kun eduskunta seisoj hiljaa paikoillaan. Illan uutisissa tämä hiljaisuus oli leikattu jo pois muuttaen kerronnan tyypilliseksi eepiseksi uutiskerronnaksi. Lyyristä kerrontaa esitettiin myös uutisoinnissa Kauhajoen tapahtumapaikalta. Uutisen aiheena oli se, että kauhajokelaiset alkavat vasta nyt ymmärtää tapahtumien järkyttävyyden. Videolla nähtiin mm. hautakenttilöiden luona hiljaa olevia ihmisiä sekä suruviestejä hautakenttilöitä. Paikalla haastateltiin järkyttyneitä kauhajokelaisia. Toimittaja oli jälleen tapahtumanäyttämön ulkopuolella, mutta toimittajan puhenopeus oli erityisen hidas ja sävy vakava, mikä sopii lyyrisen uutiskerronnan luonteeseen. Luokittelin lyyriseksi myös uutisoinnin nuorten mielenterveyshuollon hyväksi järjestetystä konsertista. Uutisjutun leikkauksessa annettiin runsaasti tilaa

muusikoiden pohdinnalle tapahtuneesta sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Haastattelujen taustalla soi tunnelmallinen musiikki ilmeisesti konsertin soundchekistä, haastattelujen väillä näytettiin kuvaa suoraan musisoivasta artistista, kuten Jonna Tervomaasta ja Jenni Vartiainen laulamassa mollivoittoista kappaletta.

Lyyrinen kerronta, uutislähetys 24.9. klo 17

- *Helsingissä alkaa hetken kuluttua nuorten mielenterveystyön hyväksi järjestetty Kuuleeko kukaan? -konsertti. Tapahtuman tavoitteena on kannustaa huonosti voivia nuoria hakemaan rohkeasti apua. Tämä konsertti päätettiin järjestää jo Jokelan koulusurmien jälkeen. Nyt siitä tulikin dramaattisella tavalla ajankohtainen. Kävimme seuraamassa konsertin harjoituksia. (Uutisankkuri)*
- *Varsinkin kun on 2 näin traagista tapahtumaa vuoden sisällä näin pienessä maassa, niin kyllä täytyy sanoa, että vetää todella mielteliääksi. (Muusikko Maarit Hurmerinta, kuvaa Kulttuuriareena Gloriasta.)*
- *Mistä mielestäsi etenkin nuorten suomalaisten miesten pahoinvointi johtuu? (Toimittaja)*
- *Tää on aika kylmä mesta tää nykysuomi, EU-suomi, verrattuna siihen mikä se oli silloin, kun mä olin koululainen ja teini. (Muusikko, Eero Raittinen.)*

Kello 20:30 uutislähetyksessä Eva Polttilan studiovieraana oli poliisiylijohtaja Mikko Paatero. Onnettomuuspäivänä uutisankkurit haastattelivat studiovieraitaan hyvinkin kriittiseen sävyyn. Tämän uutisjutun luen kuitenkin asiantuntijaa haastatteleamalla katsojaa opettavan didaktisen kerronnan piiriin. Ankkurin nonverbaali viestintä on neutraalia. Kysymykset eivät ole kriittisiä tai syyttäviä, vaan ne on esitetty lisätiedon saamiseksi.

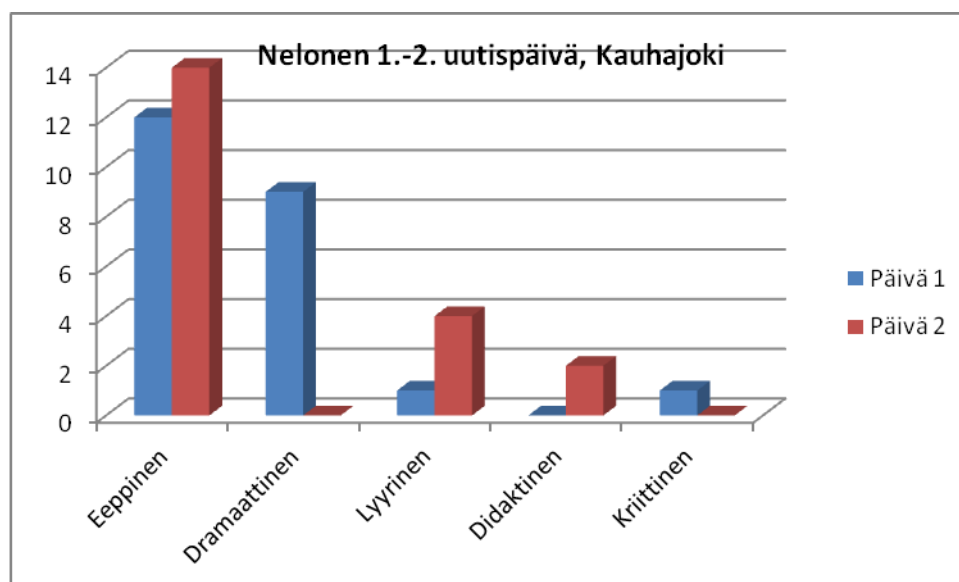
Didaktinen kerronta, uutislähetys 24.9. klo 20:30

- *Sitten vielä, kysytään vielä se, että mitkä valtuudet tällä haavaa poliisilla on ottaa pois tällöinen aselupa, tai määräaikainen ase nuorelta henkilöltä? (Uutisankkuri, studiossa vieraana poliisiylijohtaja Mikko Paatero.)*
- *Kyllä poliisilla on varsin laaja harkintavalta tällä hetkellä. Ja tärkeää on, että se puhuttelu ja selvittely, rekisteriselvittely on mahdollisimman laaja, mutta mitä on tietoja käytettävissä, se ratkee tapaus tapaukselta. (Paatero)*
- *No nyt suunnitellaan myös uutta aserekisteriä. Tulevatko sinne mukaan myös kaikki jo nykyisin aseiden haltijat ja aiotaanko heidätkin tutkia jollain tavalla? (Ankkuri)*
- *No sinne pitäis tulla kaikki, peruskysymys on siinä, että aserekisteri on automaattisesti vanha, me tarvitsemme uuden ja sitä voidaan silloin paremmin käyttää valvonnallisiin tapauksiin. (Paatero.)*
- *Paljonko Suomessa on väkeä aserekisterissä? (Ankkuri.)*
- *Meillä on aseita ehkä kaiken kaikkiaan joku puolitoista miljoonaa. (Paatero.)*

Toinen uutispäivä YLEn uutisissa koostui kolmesta eri kerronnan tyypistä: eepisestä, lyyrisestä ja didaktisesta kerronnasta.

5.2.6. *Kauhajoki, 2. Uutispäivä Nelonen*

Nelosella Kauhajoen tapahtumien jälkeinen toinen uutispäivä noudatteli pääosin eepistä kerrontaa. Erityisesti klo 16 ja 23 esitettävät sähköuutislähettykset olivat kaikilta uutisjutuiltaan tyypillistä journalistista kerrontaa, eli eepistä kerrontaa. Näissä lähettyksissä ankkuri oli kaikissa lyhyissä videokoosteissa neutraalina kertojana. Leikkaukset olivat tiukkoja, eikä tilaa esimerkiksi lyyrisen kerronnan väljälle kuvitukselle ollut, vaikka sama aihe illan pääuutislähettyksessä olisikin noudatellut lyyristä kerrontaa. Illan pääuutislähettyksessä nähtiin siis myös lyyristä ja didaktista kerrontaa. Pääuutislähettyksessä oli myös kaksi pääosin eepistä uutisjuttua, joissa oli vivahteita lyyrisestä tai didaktisesta kerronnasta.

Kaavio 5.14.: Kerrontatapojen jakautuminen Nelosen 1.-2. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Illan pääuutislähettyksessä eepisen kerronnan keinoin kerrottiin mm. tapahtumien tutkinnan vaiheesta ja Kauhajoen ampujan mahdollisesta yhteydestä Jokelan koulusurmaajaan. Lähettyksessä nähtiin myös uutisjuttu, jossa animaation avulla kerrottiin, miten kaikki tapahtui, ja miten turmat etenivät koulussa. Pääosin eepistä kerrontaa noudatteli myös uutisjuttu ministerien vierailusta Kauhajoella ja lupauksesta tiukentaa aselakia. Tämän uutisjutun videokuvassa nähtiin lyyriselle kerronnalle tyypillisiä surulippuja ja hautakynttilöitä. Myös leikkaus oli rauhallinen. Pääosin eepistä kerrontaa noudatteli myös aselain muutosta käsittelevä juttu.

Kuvamateriaali oli neutraalia, kuvaa näytettiin mm. hallituksen tiedotustilaisuudesta. Vivahteita didaktisesta kerronnasta tämän uutisjutun yhteydessä oli se, että ruudulla näytettiin tämän hetken lakipykälä aselaista.

Puhtaasti lyyristä kerrontaa nähtiin illan pääuutislähetyksessä kolmessa uutisjutussa. Yksi jutuista käsitteli tapahtuman aiheuttamaa järkytystä ampujan kotikylällä. Jutussa haastateltiin vakavavilmeisiä kyläläisiä ja videokuvassa nähtiin mm. hiljaa tuulen mukana värähtelevä vaahteranlehti sinistä taivasta vasten. Toimittaja oli neutraalin raportoiva. Myös eduskunnan hiljainen hetki uutisoitiin lyyrisen kerronnan keinoin jättäen hiljaisuudelle tilaa videokuvan leikkauksessa. Lyyristä kerrontaa käytettiin myös uutisjutussa, jossa kerrottiin tapahtuman olleen esillä kouluissa ympäri maata. Videokuvaa näytettiin Itäkeskuksen koulun tilaisuudesta, jossa salia valaisivat ainoastaan kynttilät ja oppilaat kuuntelivat herkkää poikkihuilulla soitettua Suojelusenkeli-kappaletta. Toimittajan kertojaäänäen puhenopeus videolla oli normaalia hitaampi, muuten toimittaja oli neutraalin raportoiva.

Lyyrinen kerronta, uutislähetys 24.9. klo 19:30

- *Matti Saaren kotipaikkakunnalla pohjoispohjanmaan Pyhäjärvellä Kauhajoen tragedia on herättänyt tyrmistystä. Surun keskellä kyläläisten on vaikea uskoa Matti Saaren tekoa. Kouluajalta Matti Saari muistetaan hiljaisena ja tunnollisena oppilaana. (Uutisankkuri.)*
- *Ei sitä ossoo uskoo (Tanja Harmaala, kyläläinen.)*
- *Tottakai kaikille täällä lähialueilla suuri tragedia. (Sari Leinonen, kyläläinen.)*
- *Kyllähän se koskettaa, jokaikistä se koskettaa. Surulliset tunnelmat on varmasti monessa perheessä. (Jaana Tikka, kyläläinen.)*
- *Olisitteko te uskonut hänestä että hän voi tehdä tällaista? (toimittaja.)*
- *En minä olisi ainakaan uskonut, mutta eihän sitä ikinä tiedä mitä päässä liikkuu. (Viljo Kananen, kyläläinen. Videokuva päättyy taivasta vasten värähtelevään vaahteranlehteen.)*

Yksi pääuutislähetysten uutisjutuista noudatti puhtaasti didaktista kerrontaa. Jutun aiheena oli, miten jatkossa ennaltaehkäistään vastaavia tapahtumia. Videolla haastateltiin Stakesin ja Kelan tutkimusprofessoreita, ja heiltä mm. kysyttiin, miten tavallinen kansalainen voi tunnistaa riskin. Toimittaja oli kertojaäänäenä neutraalin raportoiva.

Didaktinen kerronta, uutislähetys 24.9. klo 19:30

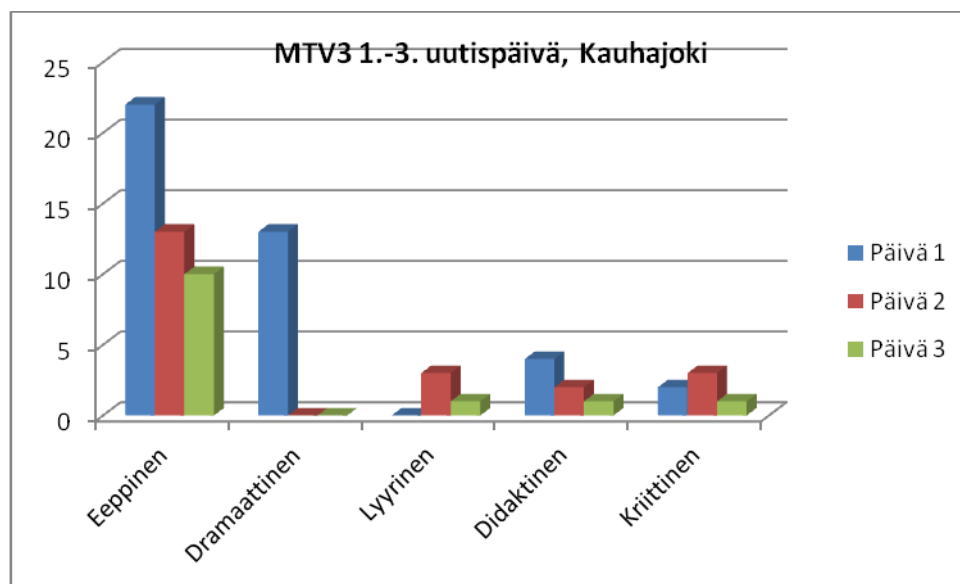
- *Studio: Koulusurman tekijän taustoista tähän mennessä esiin tulleet tiedot olivat tutkijoille entuudestaan tuttuja. Taustalla on ennenkin ollut eristyineisyyttä, vihan tunteita ja mallin hakemista aiemmista tapauksista. Tutkijoiden mukaan tärkeintä ennalta ehkäisyä olisi ylipäätään nopea reagointi mielenterveysongelmiin. (Uutisankkuri studiossa.)*

- *Suomi kunnioitti tänään kauhajoen urhien muistoa surulipuin. Päivän kysymys oli, miksi? Ampujan jälkeensä jättämät viestit ihmisvihasta järkyttävät mutta eivät yllätä tutkijoita. (Toimittaja kertojanaan, kuvassa puolitangossa riippuvat suomenliput.)*
- *No se herättää mussa niinku sellasen äärimmäisen yksinäisyyden kokemuksen, tunteen, että ihmisten täytyy olla todella yksin tässä maailmassa. Ja kokea, tai niinkun, et hänellä ei oo sellasta yhteisyyttä toisiin ihmisiin, joka ois ravitseva ja hyvä. (Tytti Solantaus, Stakes, tutkimusprofessori.)*
- *Se on se tunnemaailma, jonka vallassa hän on ehkä tehnyt tän, mutta on vaikea uskoa, että se olis kaikki ja koko totuus. Se on selvää, että hyvin aggressiivinen teko tämä on ja sen takana täytyy olla valtava määrä vihantunnetta. (Jouko Lönnqvist, tutkimusprofessori, Kansanterveyslaitos.)*
- *Moni miettii, onko tavallisella ihmisellä eväitä tunnistaa muissa piileviä mahdollisuuksia äärimmäisiin tekoihin. (Toimittaja.)*
- *Ensivaiheessa ei oo tarpeenkaan tunnistaa tällasta niinku murhanriskiä tai tällasta väkivallan riskiä, vaan tunnistaa se, että toisella on paha olla. Ja yksinäisyys ja nuoruusikäisten kohdalla nimenomaan. Ja ja tota, ja se on must suuri 'haaste sekä kouluissa, kodeissa, erilaisissa oppilaitoksissa, harrastuspiireissä ja muualla, et niinku pidettäis toinen toisistamme huolta. (Solantaus.)*

Nelosella toinen uutispäivä koostui eepisistä, lyyrisistä ja didaktisesta kerronnasta siten, että eepistä nähtiin eniten ja didaktista vähiten.

5.2.7. Kauhajoki, 3. Uutispäivä MTV3

MTV3-kanavalla uutisoitiin Kauhajoesta pääosin eepistä kerrontaa noudattaen. Illan pääuutislähetyksissä, klo 19 ja 22 nähtiin kuitenkin myös lyyristä, kriittistä ja didaktista kerrontaa. Kauhajoki oli kaikissa kolmessa uutislähetyksessä ykkösuutisaiheena, mutta ei enää missään lähetyksessä ainoana aiheena.

Kaavio 5.15.: Kerrontatapojen jakautuminen MTV3:n 1.-3. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Eppistä kerrontaa noudattaen uutisoitiin mm. eduskunnan kyselytunnista, SPR:n nälkäpäiväkeräyksestä kauhajokelaisten hyväksi sekä ympäri Suomea tehdyistä koulu-uhkauksista. Näissä kaikissa videokuva oli neutraalia kuvituskuva, jota säesti neutraalisti raportoiva toimittajan kertojaääni. Sekä klo 19 että klo 22 uutislähetyksissä uutisoitiin uhkausviesteistä. Samassa uutisjutussa kerrottiin, että kauhajokelaisille on järjestetty yhteinen keskustelutilaisuus. Tämän uutisjutun videokuva noudatti aluksi lyyristä kerrontaa, kuvaa näytettiin hautakynntilöiden luona halailevista ihmisistä sekä haastateltiin itkevää kauhajokelaista äitiä. Kerronta muuttui kuitenkin eppiseksi myöhemmin, kun kauhajokelaisten surun sijaan ryhdyttiin käsittelemään poliisin tutkimuksia ja muissa kouluissa tehtyjä uhkauksia.

Eepinen / lyyrinen kerronta, uutislähetys 25.9. klo 19

- *Surutyö Kauhajoella jatkuu, päällimmäisenä on epäusko ja pelko tapahtumien toistumisesta. (Toimittaja kertojaääninä, videokuvaa hautakynntilöistä, halaavista ihmisistä, poliiseista.)*
- *Meilläkin on 5-vuotias tyttö. Ollaan aina puhuttu, että meil on koulu lähellä, että on turvallinen koulumatka, siis eihän se mitään merkitse. Sitä voi tapahtua missä vaan. Et lasten puolesta oon hirvittävän huolissaan, että tää maailma on menny tämmöiseksi. (Jaana Paukku, kyläläinen, itkee.)*
- *Keskusrikospoliisi on ryhtynyt selvittämään mahdollista yhteyttä Kauhajoen surmatyöt tehneen Matti Saaren ja Jokelan koulusurmaajan Pekka Eric Auvisen välillä. (Toimittaja kertojaääninä, videokuvassa poliiseja, eristysnauhaa, koulurakennus.)*
- *Teot ovat samanlaisia, henkilöiden persoonat ovat tietyllä tavoin samanlaisia. Harrastivat ammuntaa, kävivät tietyissä nettipeleissä ja hyvin saman tyyppisiä tekoja. (Tutkinnanjohtaja Neulaniemi, KRP.)*

Kello 19 uutislähetyksessä nähtiin yhden uutisjutun verran myös kriittistä kerrontaa. Uutisen aiheena oli, että Suomessa tarvitaan lisää matalan kynnyksen avunsaantipaikkoja nuorille. Utista oli dramatisoitu kuvamateriaalilla, jonka alussa näytettiin hautakynntilöitä eri onnettomuuspaikoilta, jossa nuoret olivat olleet onnettomuuden aiheuttajina. Uutisessa haastateltiin asiantuntijoina HYKSin nuorisopsykiatria ja Nuorten kriisipisteen kriisityöntekijää. Lisäksi näytettiin kaavio kouluterveydenhuollon käyntien vähenemisestä sekä siitä, että määrärahoja lasten ja nuorten mielenterveystyöhön myönnetään joka vuosi vähemmän.

Kriittinen kerronta: uutislähetys 25.9. klo 19

- *Suomessa kaivataan lisää erityisesti nuorille tarkoitettuja niin sanottuja matalan kynnyksen paikkoja, joista apua ja tukea saisi nopeasti ilman jonotusta. Esimerkiksi Helsingissä nuorisopsykiatrille joutuu jonottamaan yli 2 kuukautta. Nuorisopsykiatrian asiakasmäärät ovat nousseet koko 2000-luvun ajan, mutta käytettävissä olevat rahat ovat sen sijaan vähentyneet. (Uutisankkurit, ruudulla teksti: Nuorisopsykiatrille jonotetaan liian pitkään.)*

- *Jokelan tapahtumat, Keravan puukotukset heinäkuussa ja nyt Kauhajoen tragedia. Nyt jos koskaan jälleen muistetaan, että Suomessa voidaan pahoin. (Toimittaja kertojaäänenä, kuvassa näkyy hautakynttilöitä ja ruusuja kaikilta mainituilta tapahtumapaikoilta.)*
- *On jonkin verran näyttöä, että nuorten aikuisten miesten henkirikollisuus olisi hieman lisääntynyt viime vuosien aikana. (Nina Lindberg, vastaava ylilääkäri, HYKS nuorisopsykiatria.)*
- *Paha olon lisääntyminen näkyy myös mm. helsinkiläisessä nuorten kriisipisteessä. Asiakkaista on koko ajan tunkua. Hoito tuntuukin olevan nuorille sopivaa. Perusterveydenhuollolla voisi olla tästä opittavaa. (Toimittaja kertojaäänenä, kuvaa kriisipisteestä.)*

Kello 22 uutislähetysessä nähtiin yksi uutisjuttu, jonka kerronta oli didaktista. Toimittaja raportoi neutraalisti, mutta uutisen aiheena oli kehottaa vanhempia seuraamaan netin sisältöjä tarkemmin.

Didaktinen kerronta: uutislähetys 25.9. klo 22

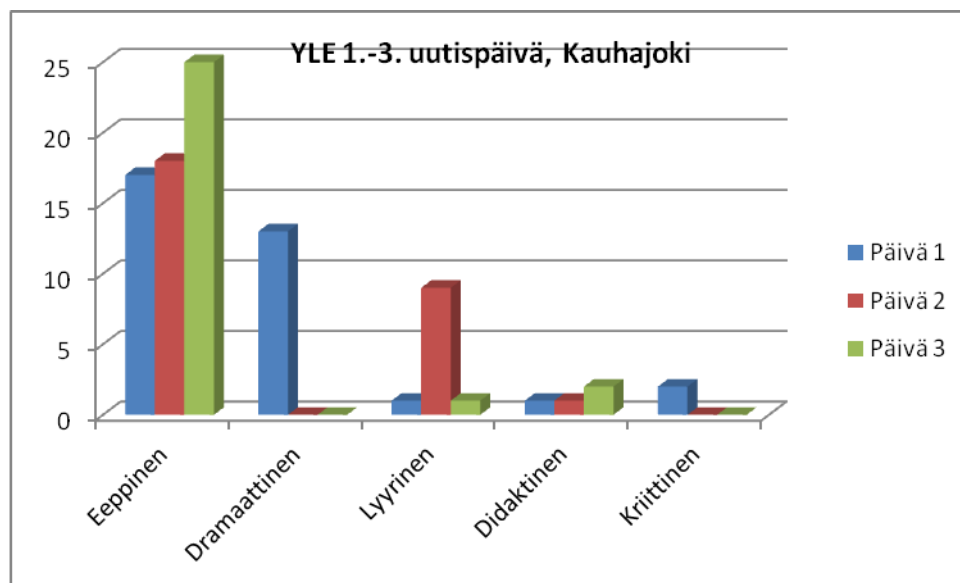
- *Ja yhtälailla verkko vetää yhteen myös sairauden ja väkivallan ihannoijat. Psykologi sanoo, että väkivaltaa ei kitketä kielloilla tai sensuurilla, koska sairaalla mielellä ei ole rajoja. (Toimittaja kertojaäänenä, videokuvaa netissä olevista ampumavideoista.)*
- *Pelitkin vaikuttaa sillä tavalla, että juuri ne jotka meistä on ehkä heikoimmilla, niin niillä on syytä tai toisesta vihamielisyyttä tai aggressiivisuutta niin nimenomaan heihin nää pelit vaikuttaa. Ei niihin joilla on asiat hyvin ja jotka on sinut itsensä ja maailmansa kanssa. (Psykologian tohtori, Anu Mustonen.)*
- *Mustonen puhuu sytytysvaikutuksesta. Tällä tarkoitetaan sitä, että muualla kehittynyt väkivaltainen mieli syttyy median äärellä. Psykologeja ja poliiseja me voimme aina huutaa apuun, mutta eniten auttaisi vanhempien läheisyys. (Toimittaja kertojaäänenä, videokuvaa nettivideoista, jossa nukan pää räjähtää.)*
- *Eihän tässä vanhemmilta muuta vaadita kun et kurkistelis vähän olan takaa ruutuun ja tekis muutaman hyvän kysymyksen, kyseenlalaistas tarpeen mukaan näitä sisältöjä. Mut jos vaan vanhemmat paheksuu ja tämmösten tapausten jälkeen yhä enemmän rupee pelkäämään tätä mediamaailmaa, että pois sieltä vaan ja heti jos jotain paha tapahtuu niin sitte kielletään koko homma. Sitähän nuoret pelkää ja siks ne ei aina uskalla kertoa näistä ikävistä jutuista. (Mustonen.)*

Uutisessa haastateltiin asiantuntijana psykologian tohtoria, joka kehotti vanhempia suoraan kurkkimaan lapsensa olan yli tietokoneen ruudulle.

5.2.8. Kauhajoki, 3. Uutispäivä YLE

Kolmas uutispäivä YLEn uutisissa noudatti lähes kokonaan eepistä uutiskerrontaa. Yhteensä kahdeksasta uutislähetyksestä seitsemässä nähtiin ainoastaan tyypillistä uutiskerrontaa, eli eepistä kerrontaa. Uutislähetyksissä, klo 18 ja 20:30 nähtiin molemmissa lisäksi uutisjutut, joiden kerronta oli tulkittavissa didaktiseksi. Kauhajoki oli edelleen ykkösuutisaihe, jota käsiteltiin illan viimeistä lähetystä lukuun ottamatta aina ensimmäisenä. Kolmantena uutispäivänä kaikissa uutislähetyksissä käsiteltiin lisäksi myös muita aiheita. Illan viimeisessä

uutislähetyksessä Kauhajokea käsiteltiin kahden uutisjutun verran muiden aiheiden välissä.

Kaavio 5.16.: Kerrontatapojen jakautuminen YLEn 1.-3. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Eepisen kerronnan keinoin uutisoitiin mm. poliisitutkinnan tilanteesta, sekä Stakesin koulukiusaamistutkimuksesta. Kello 13 uutisista alkaen aiheina oli myös mm. ympäri Suomea levinneet uhkaustekstiviestit, kihlakunnansyyttäjän tuleva päätös poliisin toiminnan tutkimisesta Kauhajoen aselupa-asiassa, eduskunnan Kauhajokea ja sisäministerin toimintaa käsittelevä istunto sekä poliisin halu soluttautua internetin vihasivustoille. Toimittajan puhetyyli oli lähes aina neutraalin raportoiva ja videokuva oli tyypillistä kuvituskuvaa. Koulujen tyhjentämisuutisen yhteydessä videokuva oli kuitenkin lyyristä: video sekä alkoi että päättyi Kauhajoen hautakymppilöihin ja kadulle laskettuihin kukkiin. Välissä näytettiin kuvaa kadulla kävelevistä vakavailmeisistä nuorista. Nauhallalla toimittaja puhui kertojanaan tavallista hitaammin. Kuitenkin puheen sisältö noudatti pääosin neutraalia uutiskerrontaa.

Molemmat päivän aikana nähdyistä didaktista kerrontaa noudattavista uutisjutuista koskivat eduskunnan kyselytuntia ja Holmlundin asemaa. Näissä uutisjutuissa toimittaja oli kasvoineen suorassa lähetyksessä eduskuntatalolla, ja ikään kuin asiantuntijan roolissa esitti oman arvionsa ja analyysinsä tilanteesta ja sisäministeri Holmlundin asemasta.

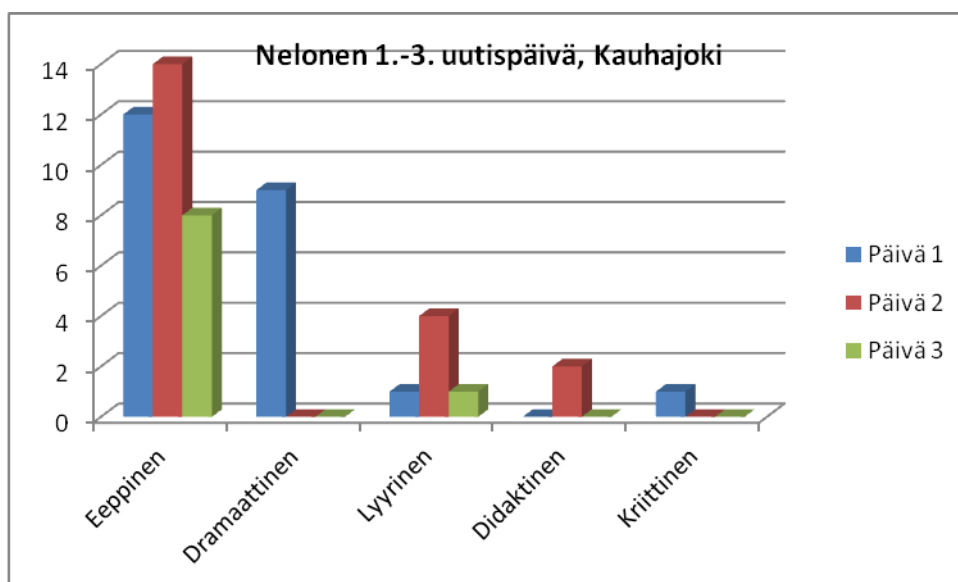
Didaktinen kerronta: Uutislähetys 25.9. klo 20:30

- *Eduskunnan kyselytunnilla vaadittiin siis poikkeuksellisesti sisäministerin vaihtamista. Keskustelua eduskunnassa seurasi politiikan toimittajamme Ari Hakahuhta. Mikä on nyt sisäministeri Anne Holmlundin asema? (Ankkuri studiossa.)*
- *No tämän illan keskustelun perusteella ei pidä vielä päätellä, että suomessa sisäministeri vaihtuisi. Tuolla eduskunnan suuressa salissa, valtiovarainministeri Jyrki Katainen, kokoomuksen puheenjohtajana ilmaisi Anne Holmlundille tukensa. Niin teki myös pääministeri. Eli ainakin tässä vaiheessa vielä omat tukevat sisäministeriä. Ja myös hallituskumppani. Holmlund joutui tiistaina ehkä uransa hankalimpiin hetkiin kun hän joutui selittämään että Kauhajoen koulusurmaaja oli kerran maanantaina poliisin käsissä. Holmlund myös haparoi keskiviikon tiedotustilaisuudessa, kun hänen piti kertoa, että mitä sisäministeriössä on tehty Jokelan koulusurmien jälkeen. Nyt kuitenkin pitää huomata, että SDP suurimpana oppositiopuolueena ei vielä johtonsa suulla ole kertonut, mitä se haluaa Holmlundilta, vaatiiko se Holmlundin eroa. Se kuultaneen ensi viikolla, jos tällainen vaatimus SDP:stä tulee. Mutta pitää huomata, että oppositio ei ratkaise Holmlundin asemaa. Jatkaako sisäministeri tehtävässään, se ratkeaa Kokoomuksessa ja hallituskumppaneista. Ja tällä hetkellä Holmlundilla on luottamus siellä, joten hänen asemansa hallituksessa on kohtuullisen vakaa. Toki edelleen omat ja oppositio seuraavat, kuinka Holmlund pärjää tässä erittäin vaikeassa tilanteessa poliisihallinnon johtamisessa. Nyt seurataan, mutta tänään viimeksi on sanottu omien joukoista, että Holmlundilla on tuki. Nyt takaisin Pasilaan. (Toimittaja kasvoineen suorassa lähetyksessä eduskuntatalolla.)*

Toimittaja esitti tässä uutisjutussa oman näkemyksensä asiaan, ja siten asetti itsensä asiantuntijan rooliin. Kerronta muodostui sitä myötä didaktiseksi.

5.2.9. Kauhajoki, 3. Uutispäivä Nelonen

Nelosella Kauhajokeen liittyviä asioita uutisoitiin lähinnä eepistä kerrontatapaa noudattaen. Kahdessa uutisjutussa nähtiin tosin hyvinkin lyhyisiä piirteitä. Päivän ensimmäisissä sähköuutisissa sekä illan pääuutislähetyksessä Kauhajoki oli edelleen ykkösuutisaihe. Illan viimeisessä sähköuutislähetyksessä edelle oli noussut taantumauutiset maailmalta.

Kaavio 5.17.: Kerrontatapojen jakautuminen Nelosen 1.-3. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Eeppisen kerronnan keinoin uutisoitiin mm. eri puolilla Suomea tehdyistä koulu-uhkauksista. Kuvituksena käytettiin havainnollista kuvaa Suomen kartasta, johon oli merkitty paikkakunnat, joissa uhkauksia oli tehty. Eeppiseksi kerronnaksi määrittelen myös poliisitutkintaan liittyvän uutisoinnin, jossa kuitenkin oli journalistisesti tutkimuksellinen ote. Videolla näytettiin uusinta edellisenä päivänä näytetystä ampujan entisen tyttöystävän ystävän haastattelusta. Tyttö kertoi Saaren viestitelleen Jokelan ampujan kanssa ennen surmatekoja. Tämä haastattelu oli käynnistänyt myös poliisitutkinnan, jossa ei kuitenkaan vielä ollut löytynyt yhteydenpidosta viitteitä.

Eepinen kerronta: uutislähetys 25.9. klo 19:30

- *Tiedetään, että persoonallisuudet ovat hyvin samanlaiset, metodit ovat hyvin samanlaiset. Tietyillä palstoilla ollaan varmasti käyty. Mut sellainen tieto, että henkilöt esimerkiksi tunsivat toisensa tai vastaavaa, niin sitä tietoa ei ainakaan tutkinnan johtajalla tällä hetkellä ole. (Poliisiylijohtaja Mikko Paatero tiedotustilaisuudessa.)*
- *Viimevuonna keskusrikospoliisi selvitti Pekka-Eric Auvisen yhteydenpitoa muihin ihmisiin tämän tämän tietokoneen sähköpostiviestien, teletietojen ja ystävien selvitysten perusteella. Myös Auvisen samanhenkisiä nettituttavuuksia kuulusteltiin Suomessa ja ulkomailla ja heidän tietokoneitaan takavarikoitiin yhteyksien selvittämiseksi. Mitään viitteitä Auvisen yhteydenpidosta Matti Saareen ei tuolloin tullut esiin. Yhtenä mahdollisuutena poliisi pitää sitä, että Jokelan tapahtumat tekivät Auvisesta Saaren idolin. Tällöin esimerkiksi aseiden hankkiminen samasta Jokelassa sijaitsevasta aseliikkeestä voisi kertoa miesten yhteydenpidon lisäksi myös siitä, miten karmivan tarkasti Saari halusi mielipuolista esikuvaansa jäljitellä. (Toimittaja kertojaäänenä, kuvaa Youtubesta, Auvisen videosta: "just testing my gun".)*

Vahvasti lyyristä kerrontaa noudatti uutisjuttu Kauhajoen tragedian koskettaneen myös useita muita paikkakuntia. Uutisjutun alussa toimittaja oli itse kasvoineen

kameran edessä Kauhajoen kadulla. Hän kuvaili tunnelmia kertomalla, että Kauhajoki hiljentyi surutyöhön. Videokuvaa näytettiin sen jälkeen mm. hautakynntilöistä ja itkevästä vanhuksesta. Kerronta muuttui välillä eeppiseksi mm. haastateltaessa ylilääkärää ja SPR:n kriisipalvelun työntekijää. Uutisjuttu sai kuitenkin lyyrisen päätöksen, kun kuva päättyi kirkkoon ja kirkon sisällä palaviin kynntilöihin mollivoittoisen virren soidessa taustalla.

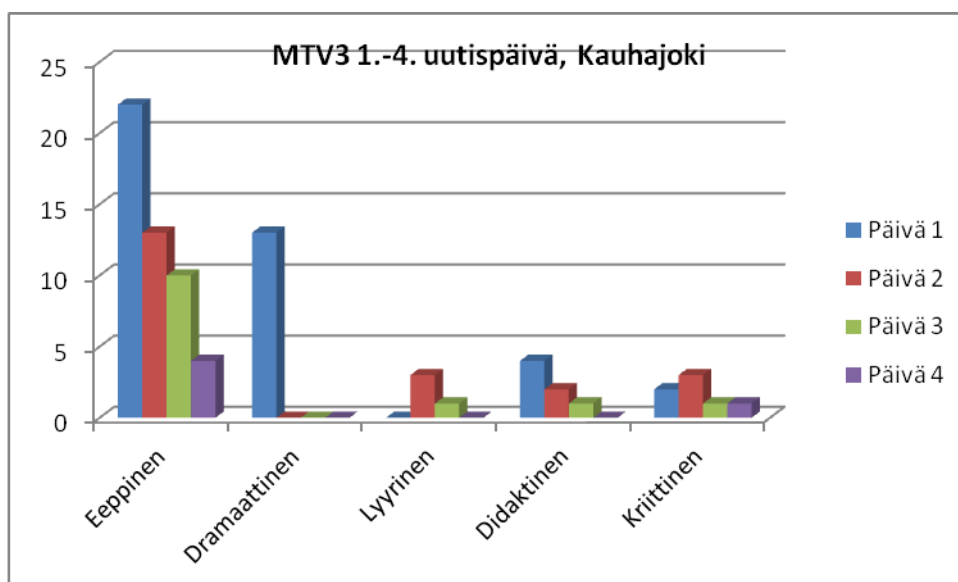
Lyyrinen kerronta: uutislähetys 25.9. klo 19:30

- *Kauhajoen kouluammuskelu on koskettanut läheisesti useita paikkakuntia. Uhreja on Kauhajoen lisäksi ainakin Ilmajoelta, Kauhavalta ja Alajärveltä. Myös kriisipalvelut ovat osin siirtyneet uhrien kotipaikkakunnille. Kauhajoella kriisiapu on keskitetty terveyskeskukseen. (Uutisankkuri studiossa, ruudulla lukee teksti: Kauhajoki surunäytelmä.)*
- *Kauhajoki on hiljentyessä surutyöhön. Murhenäytelmä on saamassa kasvot ja monelle tuttuja ihmisiä on uhrien joukossa. (kuvaa hautakynntilöistä ja kirjeistä). Sekä terveyskeskuksen että Suomen punaisen ristin ja kaupungin nuorisotoimen kriisipalvelu toimivat täydellä miehityksellä. Kriisiavun tarve on hyvin yksilöllistä. (Toimittaja itse kuvassa, minkä jälkeen kuvaa hautakynntilöistä ja itkevästä vanhuksesta.)*

Kolmas uutispäivä Nelosella koostui pääosin eeppisestä ja lyyrisestä kerronnasta.

5.2.10. Kauhajoki, 4. Uutispäivä MTV3

MTV3-kanavan neljännen uutispäivän uutisjutut olivat yhtä lukuun ottamatta eeppisiä Kauhajoen tapahtumia sivuavan uutisoinnin osalta. Eeppisen kerronnan lisäksi klo 19 uutislähetyksessä nähtiin lisäksi kriittistä kerrontaa noudattava uutisjuttu. Kaikissa kolmessa uutislähetyksessä nähtiin yhdestä kahteen uutisjuttua, jotka sivusivat Kauhajoen tapahtumia. Kello 22 uutislähetyksessä Kauhajokea sivuava uutisjuttu nostettiin esiin kolmantena uutisaiheena. Muissa uutislähetyksissä Kauhajoesta uutisoitiin ensimmäisenä.

Kaavio 5.18.: Kerrontatapojen jakautuminen MTV3:n 1.-4. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Eeppistä kerrontaa noudattaen uutisoitiin uusista ohjeista aselupakäytäntöön sekä siitä, että KRP on julkaissut kuvia surmakoulusta. Toimittaja oli kertojajäänenä neutraalin raportoiva, ja videokuva oli neutraalia kuvituskuvaa, aselupamenettelyä koskevassa uutisjutussa näytettiin kuvaa Lahden puolustus- ja turvallisuusmessuilta.

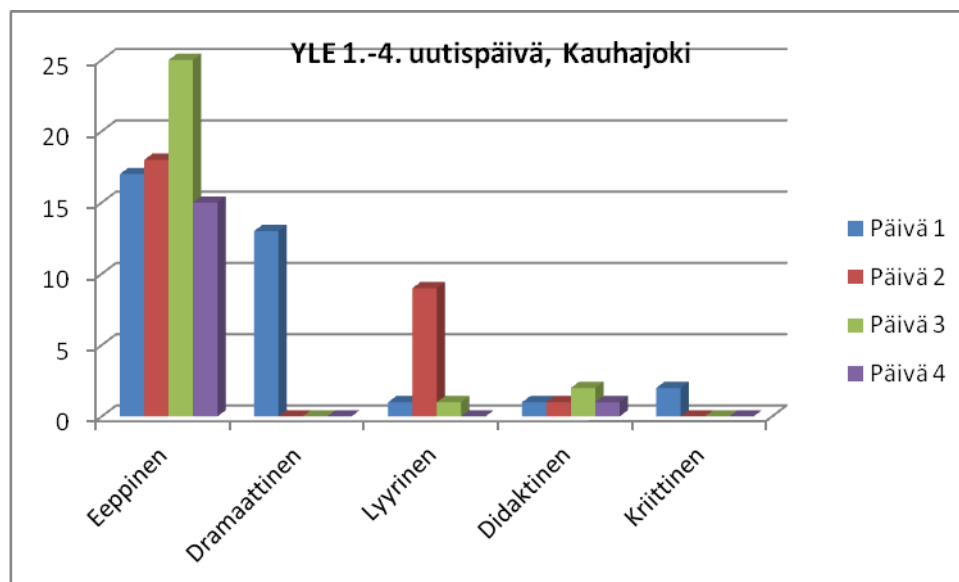
Illan aikana nähtiin yksi uutisjuttu, joka on tulkittavissa kriittiseksi kerronnaksi. Se liittyi viranomaisten liian vähäiseen tiedonvaihtoon. Toimittaja kertojajäänenä jättää katsojan mietittäväksi kysymyksen, olisiko Kauhajoen tapahtumat voitu estää, jos viranomaisten tietojenvaihto olisi ollut tehokkaampaa. Jutussa haastateltiin asiantuntijoita, kuten mielenterveyspalvelujen ylilääkärinä sekä Seinäjoen poliisin rikosylikomisaria.

Kriittinen kerronta: uutislähetys 26.9. klo 19

- *Tietosuoja-valtuutetun mukaan viranomaiset piiloutuvat liian usein tietosuojan taakse, vaikka laki mahdollistaisi tietojen vaihdon ja laaja-alaisen yhteistyön. Viranomaiset pitävät puolestaan lakia epäselvänä ja tulkinnanvaraisena. Monesti tietoja ei vaihdeta, koska pelätään kanteluja ja syytöksiä virkavirheestä. (Uutisankkurit studiossa. Ruudulla lukee teksti: Tietojen vaihto viranomaisten välillä vähäistä.)*
- *Olisiko 11 ihmishenkeä voitu säästää Kauhajoella tehokkaammalla viranomaisyhteistyöllä? Olisiko surmatyöt toteuttanutta Matti Saarta voitu auttaa, mikäli viranomaiset olisivat vuosien varrella vaihtaneet tehokkaammin havaintojaan. Emme tiedä. Poliisin mukaan lääkäreitä vaivaa kuitenkin liian usein ylivoimaisuus tietosuoja-asioissa. (Toimittaja kertojajäänenä, videokuvassa hautakynntilät ja hämärää sumua.)*

5.2.11. Kauhajoki, 4. Uutispäivä YLE

YLEn neljäntenä uutispäivänä Kauhajokeen liittyvää uutisointia tehtiin lähinnä eepin kerronnan keinoin. Jokaisessa uutislähetyksessä näytettiin yhdestä kolmeen uutisjuttua, jotka liittyivät ampumatragediaan. Kello 18 uutislähetyksessä nähtiin lisäksi yksi didaktiseksi tulkittavissa oleva uutisjuttu.

Kaavio 5.19.: Kerrontatapojen jakautuminen YLE:n 1.-4. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

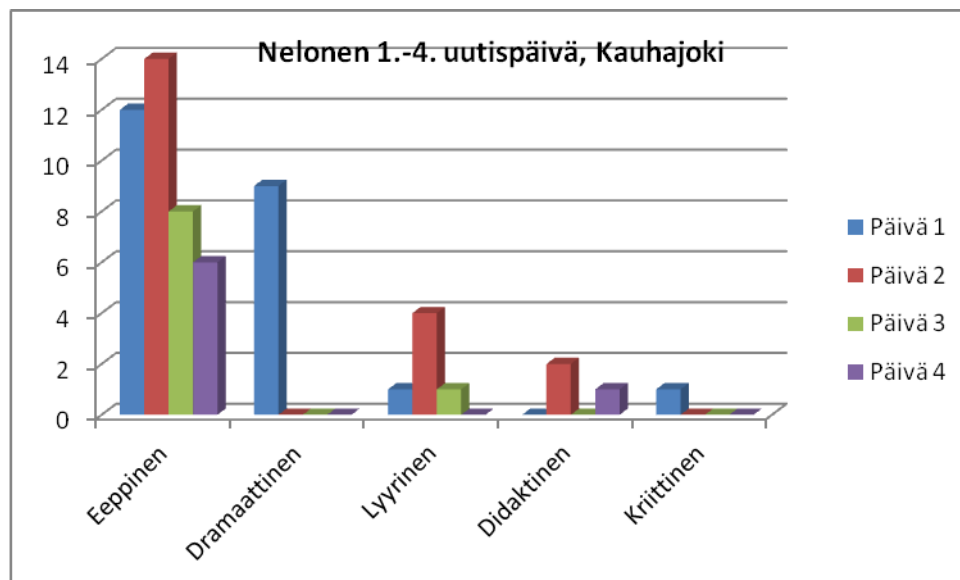
Eepistä kerrontaa noudattaen kerrottiin esimerkiksi poliisin saavan uudet ohjeet aselakien myöntämiselle. Myös poliisitutkinnan vaiheesta ja siitä, että kaikki uhrin on tunnistettu, kerrottiin eepisesti. Eepistä kerrontaa oli myös silloin, kun YLE uutisoi Taloustutkimuksella teettämänsä tutkimuksen tuloksista, joiden mukaan sisäministeri Anne Holmlundilla on kansan tuki takanaan. Videokuva eepistä kerrontaa noudattelevissa uutisjutuissa oli neutraalia kuvituskuva. Esimerkiksi aselakiuutisoinnissa kuvassa näytettiin vitriinissä lepäviä käsiaseita.

Päivän ainoa muuksi kuin eepiseksi uutiskerronnaksi tulkittavissa oleva uutisjuttu käsitteli median tapaa käsitellä Kauhajoen tragediää. Tulkitsin uutisjutun didaktiseksi kerronnaksi, jonka yksi tarkoitus saattoi olla muistuttaa katsojia siitä, että media itse rakentaa kuvan tapahtumista, ja myös katsoja saa olla kriittinen. Uutisjutun yhteydessä haastateltiin kahta päätoimittajaa ja Helsingin yliopiston mediatutkijaa.

5.2.12. Kauhajoki, 4. Uutispäivä Nelonen

Nelosen uutisten Kauhajokea sivuavat uutiset olivat yhtä lukuun ottamatta eepisiä neljäntenä uutispäivänä. Eepin kerronnan lisäksi yksi uutisjuttu on tulkittavissa

didaktiseksi kerronnaksi. Päivän kaikissa kolmessa uutislähetysessä Kauhajoen tapahtumiin liittyvät uutiset olivat ykkösuutisaiheina. Muut uutiset käsiteltiin vasta niiden jälkeen. Uutisjuttuja tosin esitettiin enää kahdesta kolmeen samassa lähetyksessä.

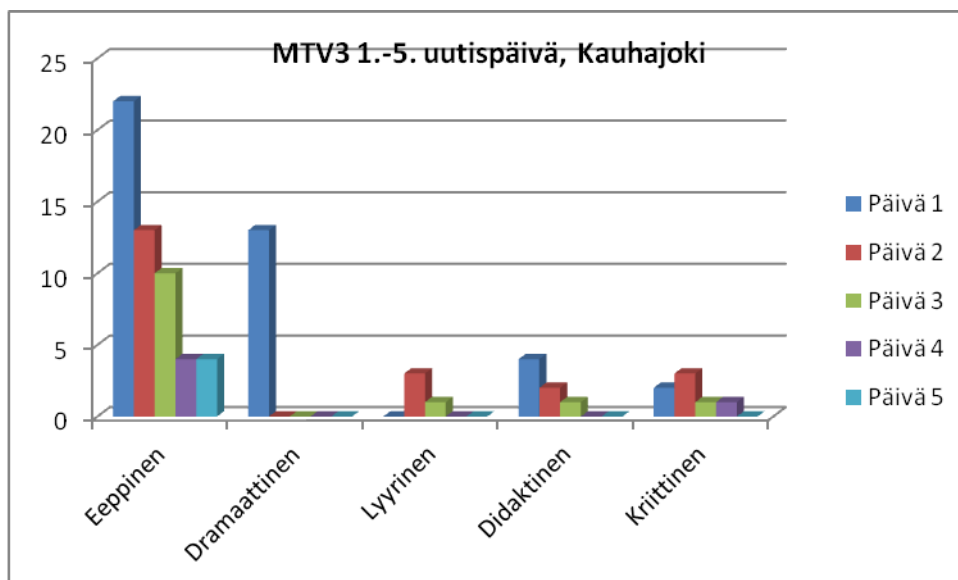
Kaavio 5.20.: Kerrontatapojen jakautuminen Nelosen 1.-4. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Eepisen kerronnan keinoin uutisoitiin siitä, että uhrien tunnistus on saatu valmiiksi, aselupamenettely uudistuu ja että poliisi haluaa soluttautua internetin keskusteluryhmiin. Toimittaja oli usein raportoivana kertojaäänenä, mutta toimittajan käyttämät ilmaisut eivät aina olleet neutraaleja. Esimerkiksi uhrien tunnistamisesta uutisoitaessa toimittaja kuvaili uhreja ”kylmästi teloitetuiksi”.

Päivän ainoa didaktinen uutisjuttu nähtiin illan viimeisessä uutislähetysessä. Uutisjutussa haastateltiin kansainvälisiä väkivaltatutkijoita, jotka olivat sattumalta Kauhajoen tapahtumien jälkeen kokoontuneet seminaariin Helsinkiin. Tutkijoilta kysyttiin syitä tapahtuneeseen, sekä sitä, miten näitä tapahtumia voidaan jatkossa välttää.

5.2.13. Kauhajoki, 5. Utispäivä MTV3

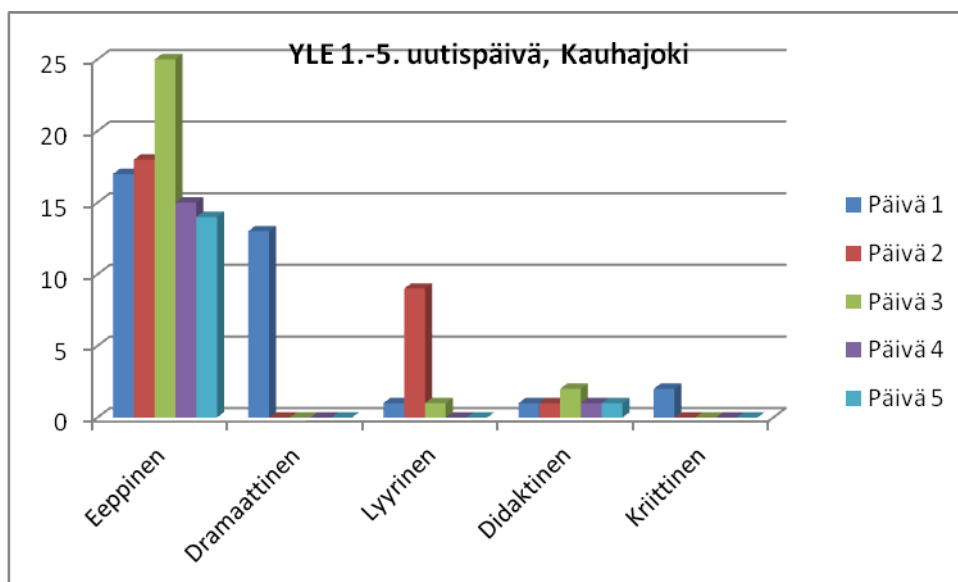
Viides uutispäivä Kauhajoen tapahtumien jälkeen on lauantai. MTV3:n päivän kahdessa uutislähetysessä koulusurmat olivat esillä ainoastaan Kokoomuksen puoluevaltuuston kokouksessa sekä Vihreiden tilaisuudessa Kotkassa. Molemmista tilaisuuksista uutisoitiin eepisen kerronnan mukaisesti. Nämä uutisjutut olivat molemmissa lähetyksissä ensimmäisenä käsiteltävät uutiset.

Kaavio 5.21.: Kerrontatapojen jakautuminen MTV3:n 1.-5. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

5.2.14. Kauhajoki, 5. Uutispäivä YLE

YLEn lauantain uutispäivä Kauhajoen tapahtumien osalta noudatteli hyvin pitkälti eepistä kerrontaa. Päivän aikana nähtiin eepisen kerronnan lisäksi yksi didaktista kerrontaa noudatteleva uutisjuttu.

Kaavio 5.22.: Kerrontatapojen jakautuminen YLEn 1.-5. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

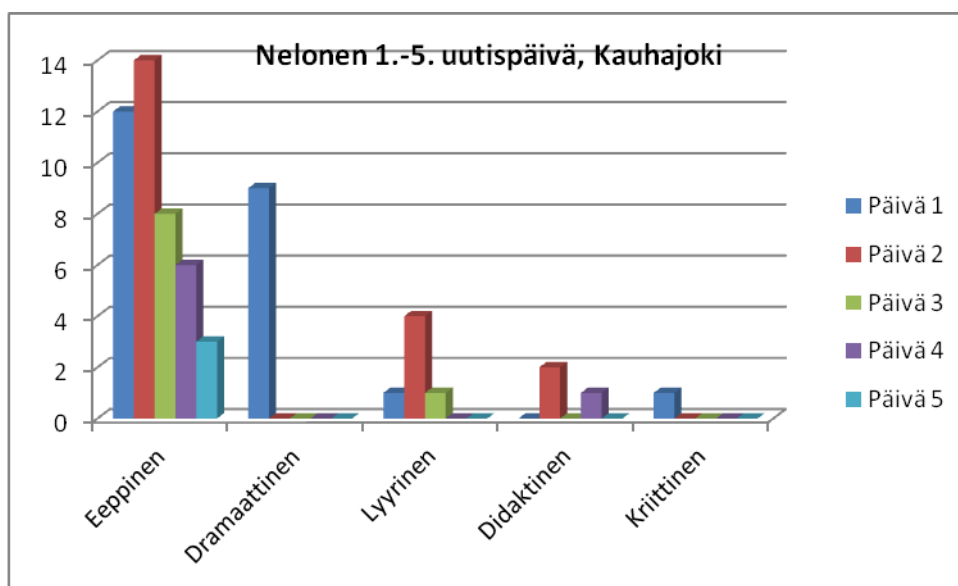
Alkupäivän uutislähetyksissä Kauhajokea sivuttiin eepisesti uutislähetysten neljäntenä uutisaiheena. Tällöin kerrottiin mm. siitä, että SPR päivystää Kauhajoella viikonlopun yli. Myöhemmin päivällä uutisoitiin ykkösaieheina Kokoomuksen

puoluevaltuuston kokouksesta sekä Vihreiden tilaisuudesta. Molemmissa tilaisuuksissa koulusurmat oli keskustelun aiheena, ja uutisointi oli neutraalin eppistä.

Päivän ainoa muu kuin eppinen uutisjuttu nähtiin klo 20:30 lähetyksessä. Se käsitteli didaktisen kerronnan mukaisesti saksalaisten rakentamaa järjestelmää riskihenkilöiden tunnistamiseksi, jotta koulusurmia voidaan ehkäistä. Jutussa haastateltiin saksalaista kriminaalipsykologia, joka kertoi, mihin riskihenkilön arviointi perustuu.

5.2.15. *Kauhajoki, 5. Uutispäivä Nelonen*

Lauantain uutispäivä Nelosella toi tullessaan ainoastaan kolme Kauhajoen tapahtumia sivuavaa uutisjuttua kahdessa uutislähetyksessä. Kaikki niistä noudattelivat eppistä uutiskerrontaa. Kaksi jutuista käsitteli Kokoomuksen ja Vihreiden kuntavaaliteemoja, joita koulusurmat osakseen määrittävät. Kolmas eppinen uutisjuttu kertoi siitä, että poliisi oli saanut määräyksen jo viikkoa ennen koulusurmia takavarikoida Matti Saaren aseet. Kaikkien uutisten kuvitus oli neutraalia.

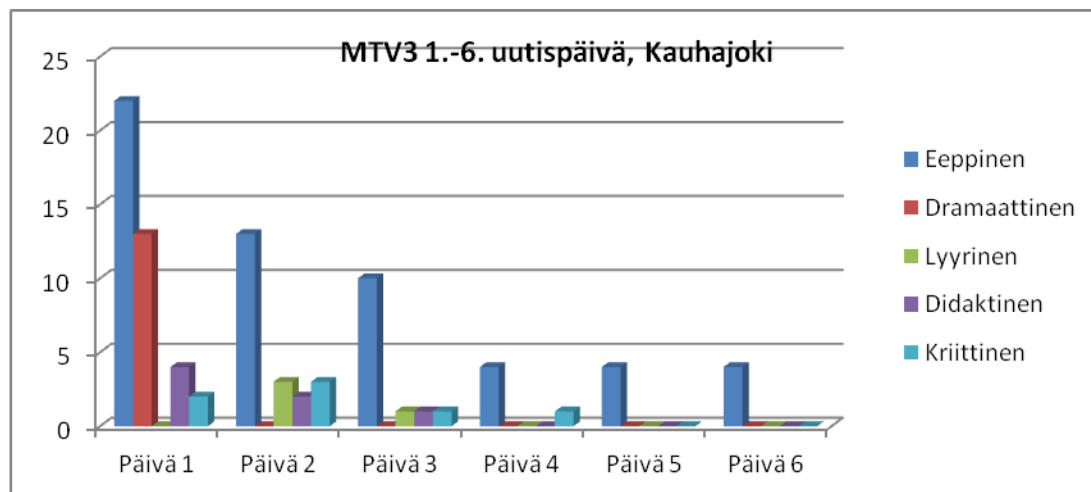

Kaavio 5.23.: Kerrontatapojen jakautuminen Nelosen 1.-5. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

5.2.16. *Kauhajoki, 6. Uutispäivä MTV3*

Sunnuntain kahdessa uutislähetyksessä MTV3-kanavalla nähtiin yhteensä neljä Kauhajoen tapahtumiin liittyvää uutisjuttua. Nämä kaikki noudattelivat eppistä kerrontaa. Uutisjutuissa kerrottiin poliisin saavan runsaasti vihjeitä uhkaavasta

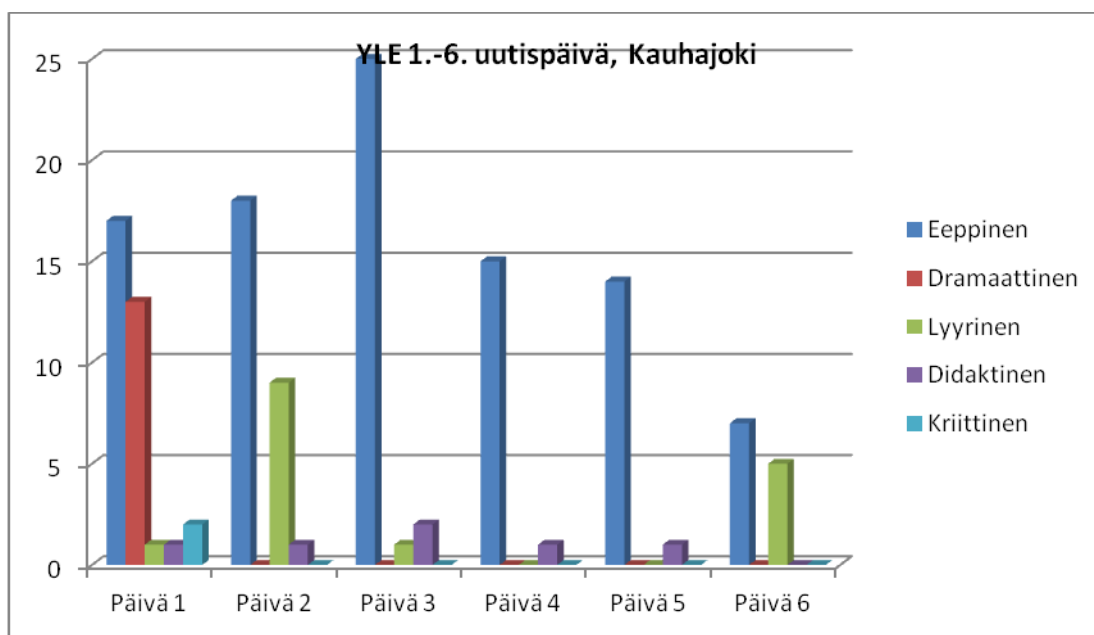
nettimateriaalista. Lyhyesti uutisoitiin myös Kauhajoella järjestetystä muistojumalanpalveluksesta. Eeppiseksi kerronnan tekee esimerkiksi se, että kuvaa jumalanpalveluksesta ei näytetty, vaan videokuva oli leikattu ytimekkäästi neutraalia raportoivaa uutiskerrontaa mukailevaksi.

Kaavio 5.24.: Kerrontatapojen jakautuminen MTV3:n 1.-6. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

5.2.17. Kauhajoki, 6. Uutispäivä YLE

Kuudennen uutispäivän Kauhajoen tapahtumiin liittyvät jutut YLEllä olivat pääosin eeppisiä, mutta mukana oli myös muutama lyyrinen uutisjuttu. Missään uutislähetyksessä Kauhajokeen liittyvä uutisjuttu ei ollut ykkösaiheena, vaan siitä kerrottiin usein lähetyksen loppupuolella tai viimeisenä.

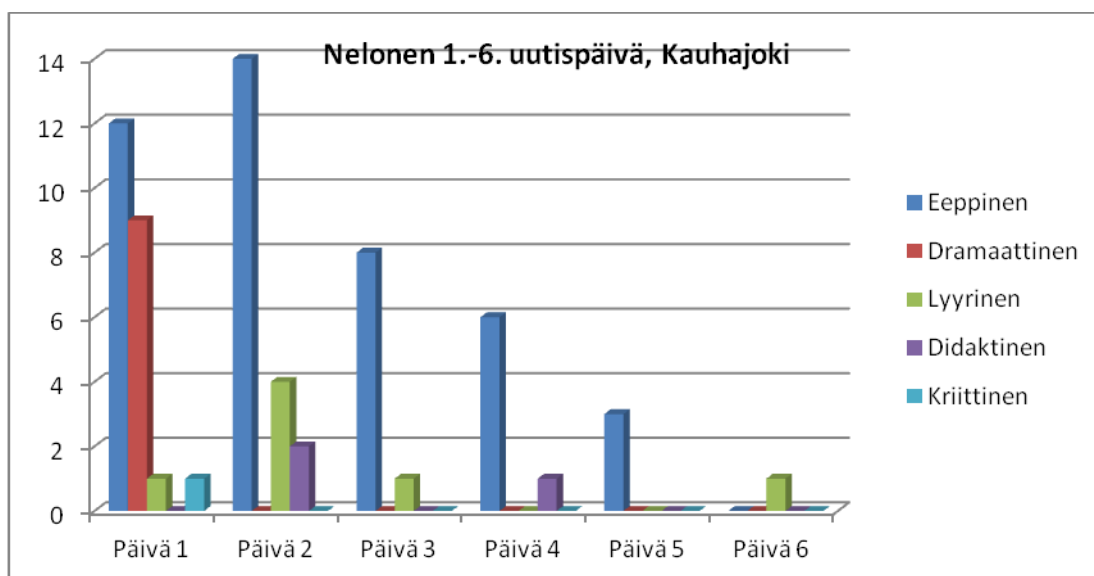
Kaavio 5.25.: Kerrontatapojen jakautuminen YLEn 1.-6. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Eeppisen kerronnan mukaisesti uutisoitiin mm. sisäministeriön Kauhajoelle lähettämästä valmiusryhmästä. Sekä toimittajan puhe että kuvamateriaali oli neutraalia.

Lyyrisen kerronnan mukaisesti uutisoitiin muistojumalanpalveluksesta. Yhdessä uutisjutussa yhdistettiin uutisointi rock-konsertista ja muistojumalanpalveluksesta. Paikalla rock-konsertissa ollut toimittaja haastatteli nuoria vakavalla äänellä ja hitaalla puhenopeudella. Kirkon pihalla toimittaja haastatteli kauhajokelaista pariskuntaa myös vakavalla äänellä ja hitaalla puhenopeudella. Videokuvassa näytettiin kirkossa olevia ihmisiä, kynttilöitä, saarnaavaa piispaa ja pihalla riippunutta Suomen lippua. Uutisjuttu loppuu virren lauluun. Kun kuva siirtyy videolta takaisin studioon, uutisankkuri on vakavailmeinen ja pitää käsiään ristissä pöydän päällä, kunnes seuraava aihe alkaa.

5.2.18. Kauhajoki, 6. Uutispäivä Nelonen

Sunnuntain aikana Nelosen kahdessa uutislähetysessä nähtiin yksi Kauhajoen tapahtumiin liittyvä uutisjuttu.

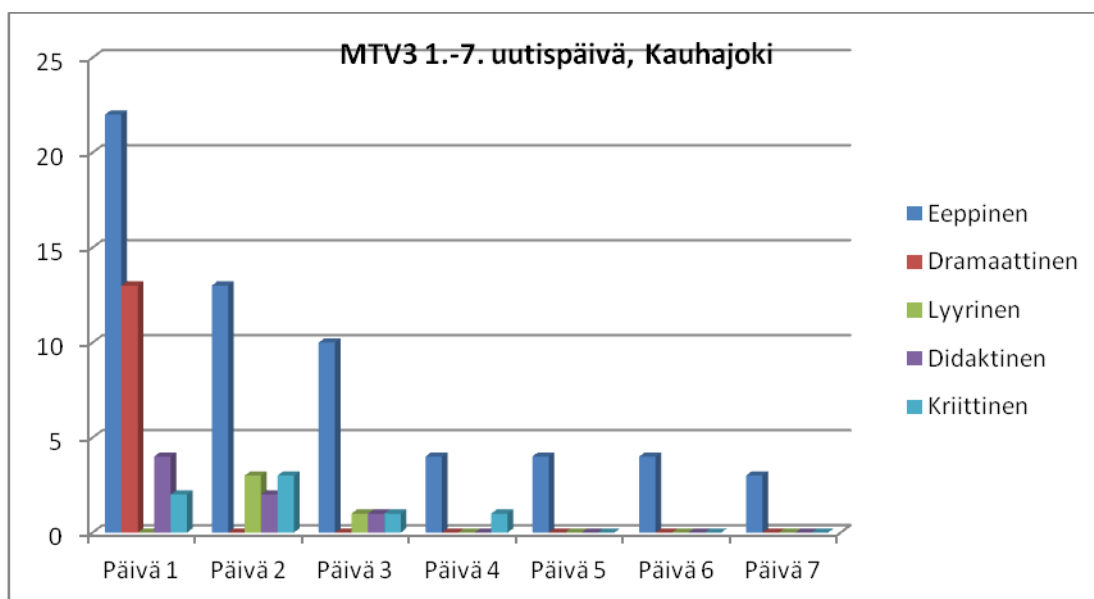

Kaavio 5.26.: Kerrontatapojen jakautuminen Nelosen 1.-6. uutispäivänä Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Tämä klo 19:30 uutislähetysessä esitetty juttu on tulkittavissa lyyristä kerrontaa noudattelevaksi, ja siinä kerrottiin Kauhajoella järjestetystä muistojumalanpalveluksesta. Uutisankkuri oli etäinen ja käytti neutraalia kieltä, mutta videokuvaan oli rauhallisella rytmillä leikattu otteita kirkosta: ihmisistä, puhujasta, kynttilöistä jne. Uutisjuttu loppuu kauhajokelaisten nuorten esittämään mollivoittoiseen lauluun.

5.2.19. Kauhajoki, 7. Uutispäivä MTV3

Seitsemäntenä uutispäivänä, maanantaina, koulusurmiin liittyvä kerronta oli tyypillistä eepistä uutiskerrontaa. MTV3-kanavan kolmessa uutislähetysessä nähtiin yhteensä kolme uutisjuttua tapahtumiin liittyen.

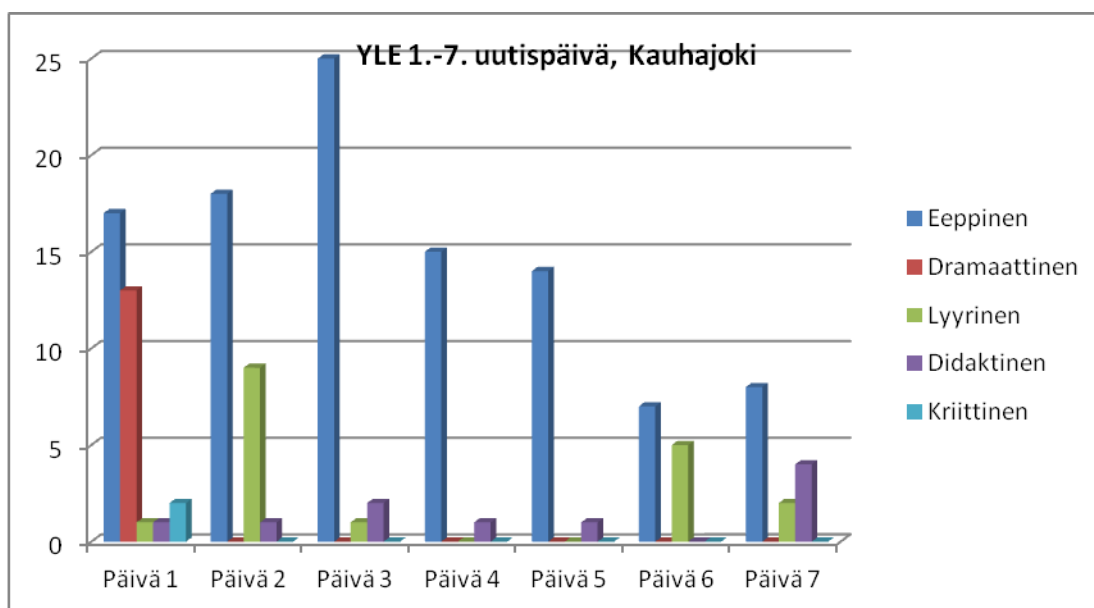

Kaavio 5.27.: Kerrontatapojen jakautuminen MTV3:n uutisviikolla Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Yksi uutisjuttu nähtiin klo 16:55 lähetyksessä ja kaksi uutisjuttua klo 21 lähetyksessä. Jutut esitettiin uutislähetyksen loppupuolella. Jutuissa kerrottiin käsiaselupien uudesta linjauksesta sekä mm. siitä, että oppilaat ovat palanneet koulutyöhön Kauhajoen palvelualojen oppilaitoksessa. Kaikissa uutisjutuissa kertojanaan oli uutisankkuri. Kuvitus oli tyypillistä kuvituskuvaa.

5.2.20. Kauhajoki, 7. Uutispäivä YLE

YLEllä nähtiin seitsemäntenä päivänä klo 17 uutislähetyksestä iltaan saakka muutamia Kauhajoen tapahtumiin liittyviä uutisjuttuja. Kerrontatavat olivat monipuolisia, päivän aikana nähtiin pääosin eepistä kerrontaa, mutta myös didaktista kerrontaa ja eepisen kerronnan yhteydessä lyyrisiä kerronnan piirteitä. Illan uutislähetyksissä aselupaehtojen tiukennuksista ja oppilaiden koulutyön jatkamisesta Kauhajoella kerrottiin pääuutisaiheena aina klo 20:30 uutislähetykseen saakka. Klo 21:50 lähetyksessä ei ollut lainkaan aiheeseen liittyviä uutisjuttuja, ja illan viimeisessä uutislähetyksessä aselupaehtojen tiukennuksesta kerrottiin viimeisenä aiheena.

Kaavio 5.28.: Kerrontatapojen jakautuminen YLEn uutisviikolla Kauhajoen koulusurmien jälkeen

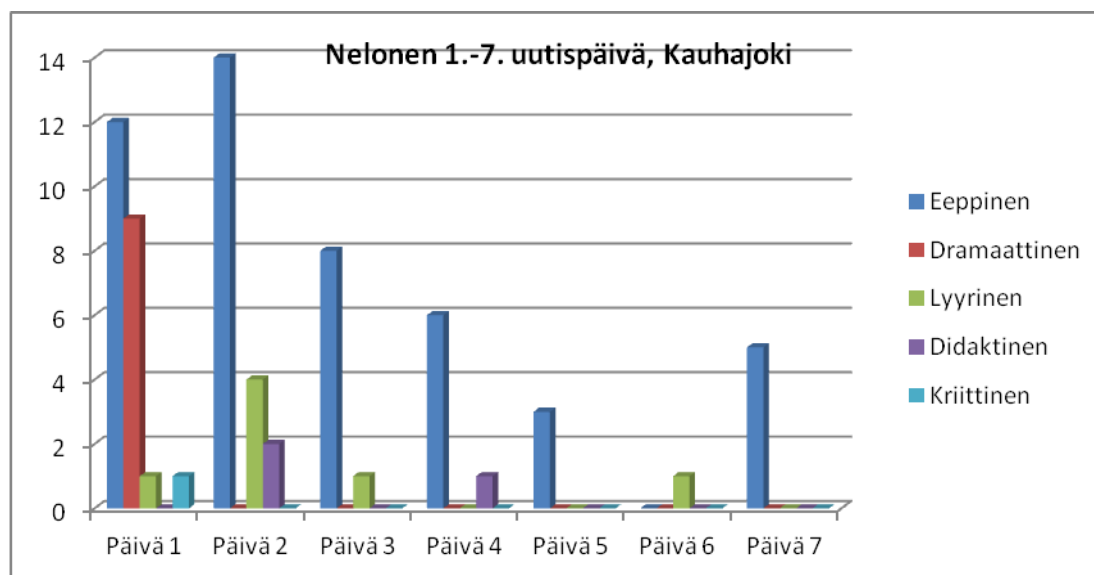
Aselupaehdojen tiukennuksesta kerrottiin sekä eepisesti että didaktisesti. Eepisessä kerronnassa uutisankkuri oli kertojaäänenä, ja videokuvaa oli otettu ampumaradalta. Kahdessa uutislähetyksessä uutisjuttu oli kuitenkin tulkittavissa didaktiseksi. Toimittaja kertojaäänenä kertoi katsojalle perusteellisesti uuden aselupaohjeen periaatteet, aselupahakijoiden määrät jne. Kuvassa näytettiin Oulun poliisilaitoksen asiakkaita ja poliiseja aselupaluukulla. Kuvassa näytettiin myös lupahakemusta. Jutussa haastateltiin poliisilaitoksen hallinto-osaston johtajaa, vanhempaa konstaapelia sekä metsästyksen harrastajaa.

Täysin didaktiseksi oli tulkittavissa juttu mediasta sekä median tavasta uutisoida Kauhajoen tapahtumista. Uutisessa kerrottiin, että erot medioiden välillä ovat pienentyneet, sillä iltapäivälehtien lisäksi nykyään myös muut mediat kertovat uutisista tunnepitoisesti. Jutussa haastatellaan asiantuntijana toimittaja-tutkijaa Tampereen yliopistosta. Kuvitus oli tyypillistä kuvituskuvaa, iltapäivälehtiä lööppeineen.

Eepinen kerronta sai myös lyyrisiä vivahteita uutisessa, jossa kerrottiin oppilaiden jatkavan koulutyötä Kauhajoella. Kertojaäänenä oleva toimittaja puhui hitaasti ja matalalla äänellä. Kuvassa nähtiin koulun pihalla seisoskelevien oppilaiden lisäksi jälleen hautakynntilämeri suruviesteineen. Uutisen edetessä kerronta muuttui eepiseksi.

5.2.21. Kauhajoki, 7. Uutispäivä Nelonen

Nelosen seitsemäs uutispäivä toi tullessaan ainoastaan eepistä kerrontaa. Eeppisen kerronnan tavoin uutisoitiin kouluun palanneista oppilaista, teknisen tutkinnan valmistumisesta sekä uusista ohjeista käsiaselupien myöntämiseen. Missään päivän kolmesta uutislähetyksestä nämä uutisjutut eivät olleet ykkösaiheena, vaan niistä kerrottiin lähetyksen keskivaiheilla.

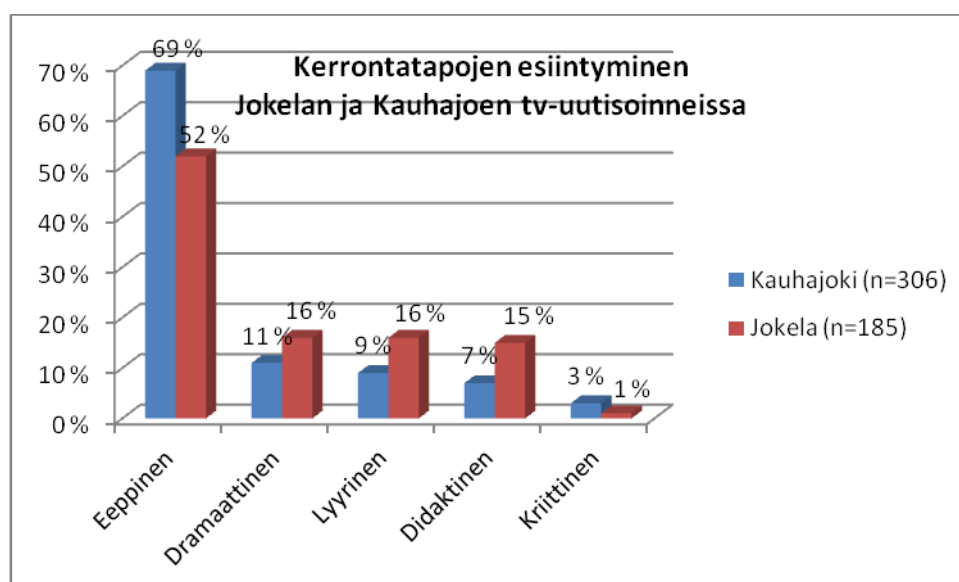

Kaavio 5.29.: Kerrontatapojen jakautuminen Nelosen uutisviikolla Kauhajoen koulusurmien jälkeen

Yhtä uutisjuttua lukuun ottamatta kertojaäänä oli aina uutisankkuri, ja videokuvassa nähtiin tyypillistä kuvituskuvaa, kuten Kauhajoen oppilaitosrakennus, pihalla seisoskelevat varusmiehet, koulun sisään kävelevät oppilaat. Lisäksi aselupauutisen yhteydessä näytettiin kuvaa ampumaradalta. Kello 19:30 uutislähetyksessä nähtiin pidempi uutisjuttu teknisen tutkinnan päättymisestä ja oppilaiden palaamisesta kouluun. Toimittaja puhui kertojaäänä neutraalisti, ja kuvitus oli samanlaista kuin lyhyemmissä uutisjutuissa samasta aiheesta. Studiossa istuva uutisankkuri oli kuitenkin erityisen vakavailmeinen tämän uutisjutun yhteydessä.

5.3. Jokelan ja Kauhajoen tv-uutiskerronnan erot

Seuraava kaavio esittää vertaillen kerrontatapojen esiintymisen Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisoinneissa.

Kaavio 5.30. Utisjuttujen kerrontatapojen jakaantuminen prosentuaalisesti Jokelan (7.11.–13.11.2007) ja Kauhajoen (23.9.–29.9.2008) tv-uutisoinnissa

Jokelan uutisoinnissa eepistä kerrontaa nähtiin kuitenkin noin 17 % vähemmän kuin Kauhajoella. Sen sijaan dramaattista, lyyristä ja didaktista kerrontaa esiintyi Jokelan uutisoinnissa hieman enemmän kuin Kauhajoen uutisoinnissa. Kriittistä kerrontaa nähtiin Kauhajoen uutisissa hieman enemmän kuin Jokelassa.

Uutispäivä	Eepinen K-joki (n=212)	Eepinen Jokela (n=96)	Dramaattinen K-joki (n=35)	Dramaattinen Jokela (n=30)
Päivä 1	24 %	69 %	100 %	100 %
Päivä 2	21 %	4 %	0 %	0 %
Päivä 3	20 %	8 %	0 %	0 %
Päivä 4-7	34 %	19 %	0 %	0 %
	100 %	100 %	100 %	100 %

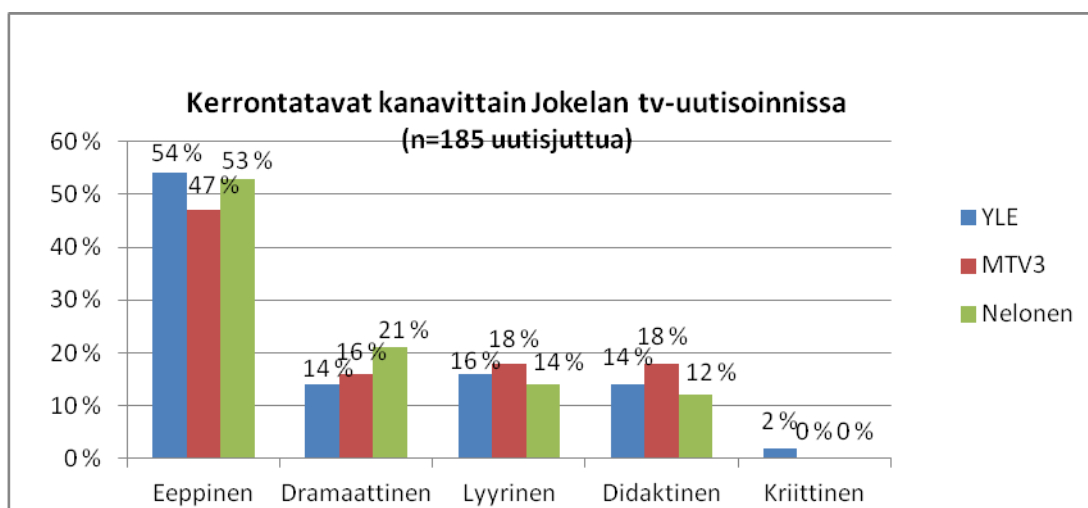
Uutispäivä	Lyyrinen K-joki (n=29)	Lyyrinen Jokela (n=30)	Didaktinen K-joki (n=20)	Didaktinen Jokela (n=27)	Kriittinen K-joki (n=10)	Kriittinen Jokela (n=2)
Päivä 1	7 %	33 %	25 %	74 %	50 %	0 %
Päivä 2	55 %	43 %	25 %	22 %	30 %	50 %
Päivä 3	10 %	3 %	15 %	0 %	10 %	0 %
Päivä 4-7	28 %	20 %	35 %	4 %	10 %	50 %
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 5.1. Kerrontatapojen jakautuminen päiväkohtaisesti Jokelan (7.11.–13.11.2007) ja Kauhajoen (23.9.–29.9.2008) tv-uutisoinnissa

Jokelassa suurin osa eepisistä kerronnasta esiintyi ensimmäisenä uutispäivänä, Kauhajoella eepinen kerrontatapa jakaantui tasaisesti koko viikolle. Dramaattista kerrontaa nähtiin molemmissa tapauksissa vain ensimmäisenä uutispäivänä. Lyyrinen kerronta alkoi Jokelan uutisoinnissa aikaisemmin kuin Kauhajoen uutisoinnissa. Kauhajoen tv-uutisoinnissa ensimmäisenä nähtiin 7 % kaikista lyyrisistä uutisjutuista, kun Jokelan uutisoinnissa vastaava prosenttiluku on 33. Didaktinen kerronta painottui Jokelan uutisoinnissa alkuviikkoon ja ensimmäiseen uutispäivään. Kauhajoen uutisissa didaktista kerrontaa esiintyi tasaisemmin pitkin viikkoa. Kriittisen kerronnan osalta vertailu ei ole relevanttia, koska Jokelan uutisoinnissa vain kaksi uutisjuttua oli luokiteltavissa kriittiseksi.

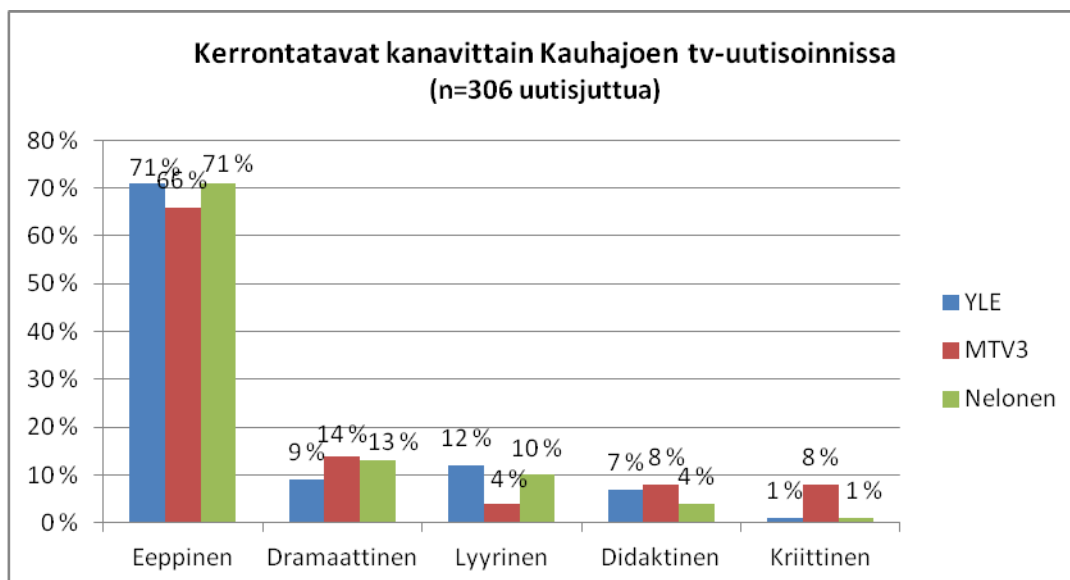
5.4. Uutiskanavien kerronnan erot

Seuraava kaavio kertoo kerrontatapojen erot kanavittain Jokelan tv-uutisissa.

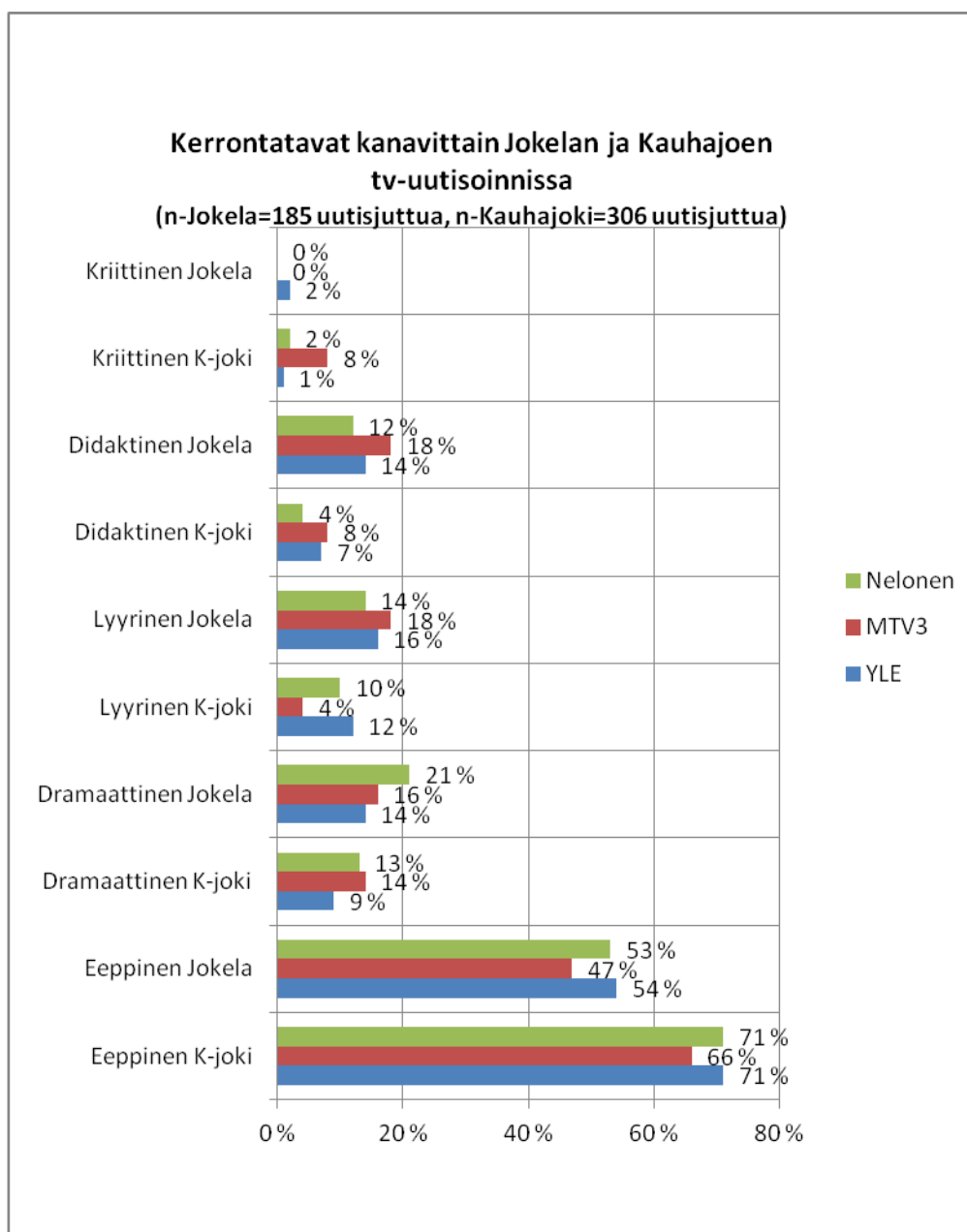
Kaavio 5.31.: Kerrontatapojen prosentuaaliset osuudet kanavittain Jokelan tv-uutisoinnissa (7.11.–13.11.2007)

YLEllä ja Nelosella nähtiin prosentuaalisesti lähes saman verran eepistä kerrontaa, MTV3-kanavalla hieman vähemmän. Dramaattista kerrontaa nähtiin eniten Nelosella ja vähiten YLEllä. MTV3-kanavalla nähtiin eniten sekä lyyristä että didaktista kerrontaa, vähiten näitä kerrontatapoja käytettiin Nelosen uutisissa. Kriittistä kerrontaa esiintyi ainoastaan YLEllä.

Kaavio 5.32.: Kerrontatapojen prosentuaaliset osuudet kanavittain Kauhajoen tv-uutisoinnissa (23.9.–29.9.2008)

Eeppistä kerrontaa esiintyi YLEllä ja Nelosella prosentuaalisesti saman verran, MTV3:lla hieman vähemmän. MTV3-kanavalla käytettiin eniten dramaattisia ja didaktisia kerrontatapoja. Dramaattista kerrontaa nähtiin kuitenkin lähes saman verran Nelosella, ja didaktista lähes saman verran YLEllä. Lyyristä kerrontaa nähtiin reilusti vähemmän MTV3:lla kuin YLEllä ja Nelosella. Sen sijaan kriittistä kerrontaa esiintyi huomattavasti enemmän MTV3:lla kuin muilla kanavilla.

Kaavio 5.33.: Kerrontatapojen prosentuaaliset osuudet kanavittain Kauhajoen tv-uutisoinnissa (23.9.–29.9.2008) ja Jokelan tv-uutisissa (7.11.–13.11.2007)

Kaikilla kanavilla kerrontatavat ovat erilaiset Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisissa. Dramaattisen kerronnan osalta muutokset ovat vähäisimpiä. MTV3-kanavalla suurin muutos on kriittisen kerronnan esiintyminen Kauhajoen uutisoinnissa, kun sitä Jokelan uutisoinnissa ei ollut lainkaan. MTV3-kanavalla kaikista viikon uutisjutuista 8 % noudatteli kriittistä kerrontaa. MTV3-kanavalla toinen suuri muutos on lyyrisen kerronnan vähäisempi osuus Kauhajoen uutisissa verrattuna aiemmin tapahtuneeseen Jokelaan.

Nelosella suurin muutos on didaktisen kerronnan lisääntyminen Kauhajoella Jokelaan verrattuna. Myös dramaattinen kerronta lisääntyi Kauhajoen uutisoinnissa, lyyrinen puolestaan väheni.

YLEn uutisissa eepistä kerrontaa lukuun ottamatta kaikkia kerronnan tyyppejä esiintyi Kauhajoen tv-uutisoinnissa vähemmän kuin Jokelan uutisoinnissa.

6. Johtopäätökset

Tässä luvussa pyrin vastaamaan kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni.

6.1. Miten koulusurmat esitetään televisiossa?

Gert Z. Nordströmin (1996) alun perin kuvien analyysiin kehittämä ja Hakalan ja Huhtalan painetun uutiskerronnan analyysiin soveltama malli soveltui myös tv-uutisten analyysiin. Analyysiä tehdessäni päädyin kuitenkin lisäämään malliin yhden luokan, kriittisen kerronnan. Vaikka kriittistä kerrontaa esiintyi määrällisesti vähän, pidän sitä riittävän oleellisena malliin lisättäväksi.

	Eepinen	Dramaattinen	LYyrinen	Didaktinen	Kriittinen
Toimittajan suhde tapahtuma-näyttämöön	Näyttämö ja toimittaja on erotettu toisistaan.	Toimittaja on tapahtuma-näyttämöllä ja persoonallaan läsnä	Toimittaja on tapahtuma-näyttämöllä ja eläytyy siellä vallitsevaan tunnelmaan	Näyttämö ja toimittaja on erotettu toisistaan.	Toimittaja on tapahtuma-paikalla aktiivisena osallistujana
Kuvitus	Graafiset kuvat, kartat ja kaaviot tapahtumista	Tuoreet kuvat, jotka ilmaisevat toimintaa, liikettä, vastakohtaisuutta ja dialogia	Kuvat ilmaisevat hiljaisuutta, yksinäisyyttä ja loukkaamattomuutta	Graafiset esitykset ja kaaviot syistä ja seurauksista	Kaaviot, kuvituskuvat, faktalaatikot
Vastaa lukijan kysymykseen	Miksi katastrofi pääsi tapahtumaan?	Mitä on tapahtunut, missä, milloin, miten ja kuka?	Miltä tuntuu?	Mitä opimme tästä?	Kuka on vastuussa tapahtuneesta?
Kerronnalle ominaista	Vaiheittaista uutiskerrontaa, uusia asioita tulee vaihteittain	Uutisoinnin alussa mustat, boldatut otsikot, televisiossa toimintakuvat. Ylimääräiset uutislähettykset, jatkuva uutisvirta.	Väljä taitto printtimediassa. TV:ssä leikkaus jättää tilaa tunteille. Rauhallinen kuvaus, runoja ja viimeisiä sanoja.	Toimittaja, asiantuntija tai haastateltava on opettaja, katsoja on oppilas	Toimittajan nonverbaali viestintä hyökkäävää. Haastattelu saattaa muistuttaa kuulustelua.

Taulukko 6.1. Kerrontatavat Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisoinnissa. Mukailtu Gert Z. Nordströmin (1996) mallin ja Huhtalan & Hakalan (2007) sovelluksen pohjalta.

Omien havaintojeni perusteella kuvailen kriittistä kerrontaa siten, että se tyypillisesti rakentuu yhteiskunnallisen epäkohdan ympärille. Kerrontaa ja epäkohdan perustelua tuetaan erilaisin kaavioin, kuvin ja faktalaatikoin sekä asiantuntijahaastatteluin siten, että toimittajalla on aiheesta vahva ja kantaaottava näkemys. Myös studiohaastattelusta muodostuva uutisjuttu voi noudattaa kriittistä kerrontaa. Tällöin studiovierasta, usein viranomaista tai poliitikkoa, haastattelevat uutisankkurit esittävät kysymyksensä hiillostavaan, jopa poliisikuulustelua muistuttavaan sävyyn. Näen kriittisen kerronnan yhtenä tavoitteena sen, että toimitus kantaa kortensa kekoon tragedioiden ennaltaehkäisyssä ja epäkohtien korjaamisessa. Medialla onkin suuri rooli ja vastuu siinä, että epäkohtiin puututaan ja ne korjataan. Median roolissa vallan vahtikoirana on kyse juuri tästä: päättäjiä ei päästetä helpolla, vaan epäkohdista meteliä pitämällä asetetaan paineita muutosten nopeaan läpiviemiseen. Medialla ja kriittisellä kerronnalla on siis tärkeä rooli toimivan yhteiskunnan yhtenä rattaanpyöränä. Toisaalta kriittinen kerronta on yksi tapa viihteellistää uutiskerrontaa. Asiantuntijoiden hiillostaminen lisää uutiskerronnan dramaattisuutta, ja siten myös kiinnostavuutta. Eri tahojen syylistäminen ja vastuun penääminen suorassa tai nauhoitetussa tv-lähetyksessä on jännittävää katsottavaa, ja sen taustalla saattaa journalistisen vallan vahtikoirana toimimisen lisäksi vaikuttaa myös tavoite suuremmista katsojaluvuista.

Kriittisessä kerronnassa on monia yhtäläisyyksiä didaktisen kerronnan kanssa. Palaan tutkielmani luotettavuutta käsittelevässä luvussa siihen, miksi mielestäni kriittinen kerronta on perustelua erottaa tässä tutkielmassa omaksi luokakseen.

Koulusurmat esitetään televisiossa siis käyttäen eepistä, dramaattista, lyyristä, didaktista ja kriittistä kerrontatapaa. Tv-uutisten kerrontatavoissa näyttäisi korostuvan eepisen kerronnan määrä. Sekä Jokelan että Kauhajoen tv-uutisoinnissa eepistä kerrontaa oli vähintään puolet kaikesta kerronnasta. Eepisen kerronnan suurta määrää voi selittää television luonne välineenä: televisiolla ominaisin kerronnan tyyppi on eepinen kerronta. Vertailtaessa tämän tutkielman tuloksia Hakalan (2009) analyysiin painetun median kerrontatavoista voidaan nähdä, että painetun median koulusurmauutisoinnin kerrontatavat jakaantuivat televisiota tasaisemmin eri luokkiin. Eepistä kerrontaa oli sielläkin eniten, mutta erot eri kerrontatapojen esiintymisen määrissä olivat huomattavasti pienemmät, kuin tv-uutisoinnissa. Näyttää siis siltä, että eepisen eli raportoivan kerronnan hallitsevuus muihin kerronnan tyyppeihin nähden on television luonteelle ominaista.

6.1.1. Miten tv-uutisten kerrontatavat eroavat Jokelan ja Kauhajoen tapahtumien osalta?

Kaikkia kerronnan tyyppejä esiintyi sekä Jokelan että Kauhajoen koulusurmien tv-uutisoinnissa. Suuruusluokat kerrontatapojen esiintymisessä Jokelan ja Kauhajoen tapahtumissa olivat suurin piirtein samat. Molemmissa tapauksissa huomattavasti eniten käytetty kerrontatapa oli eepinen kerronta. Vähiten käytetty kerrontatapa oli puolestaan kriittinen kerronta.

Eroja kuitenkin ilmeni. Yksi niistä Kauhajoen uutiskerronnassa Jokelaan verrattuna oli eepisen kerronnan lisääntyminen. Samalla sekä dramaattinen, lyyrinen että didaktinen kerronta oli vähäisempää kuin Jokelan tv-uutisoinnissa. Yksi syy eroon voi olla se, että samantyyppinen tapahtuma toistui, eikä ollut ilmiönä enää uusi. Jokelan koulusurmat oli ennennäkemätön tapahtuma, jonka luultiin olevan yksittäistapaus. Se saattoi vaikuttaa uutisointiin dramaattisen ja lyyrisen kerronnan korostumisella. Kauhajoen uutisoinnissa toki nähtiin myös dramatiikkaa ja lyyristä surukerrontaa, mutta uutuusarvo ei Jokelaan nähden enää ollut sama. Muun muassa sen vuoksi osa Jokelan uutisoinnin dramaattisesta, lyyrisestä ja didaktisesta kerronnasta on korvautunut Kauhajoen tv-uutisissa eepisellä ja raportoivalla uutiskerronnalla. Ja toisaalta, kuten Raittila (2009, 34) yms. toteavat, Kauhajoen uutisointi oli kouluammuskelun toistumisen vuoksi yhteiskuntapainotteisempaa kuin Jokelan uutisointi. Tragedian toistumisen jälkeen on luonnollista etsiä syitä yhteiskunnallisista rakenteista.

Eepisen kerronnan lisääntymiseen Kauhajoen uutisoinnissa vaikuttanee myös poliisin järjestelmällisempi tiedottaminen Jokelan tiedotukseen verrattuna. Hakalan mukaan (2009, 46–47) Kauhajoella viranomaistiedotuksen voi sanoa onnistuneen. Poliisi toimi tiedottamisessa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, ja tiedotustilaisuuksia järjestettiin. Jokelassa kriisin johtaminen ja viestintä eivät kulkeneet käsi kädessä, ja tietoa tapahtumien etenemisestä odoteltiin jopa viisi tuntia kriisin akuutissa vaiheessa. Tämän vuoksi toimittajien ainoita lähteitä ennen virallista tiedotustilaisuutta olivat uhrit. Monissa Jokelan aineiston uutisjutuissa toimittaja korostaa, että hänen saamansa tieto ei ole virallista, vaan uhreilta kuultua. Lukuisat uhrihaastattelut ovat varmasti lisänneet dramaattisen ja lyyrisen kerronnan määrää, koska uutisjuttuun välittyy raportoivan kerronnan sijaan tunteita.

Toinen merkittävä ero on kriittisen kerronnan lisääntyminen Kauhajoen uutisoinnissa Jokelaan verrattuna. Kriittiseen kerrontaan luokiteltu uutisjuttu oli usein

studiokeskustelu, jossa vieraana oli joko poliisi tai yhteiskunnallinen vaikuttaja. Tällöin toimittajat tiukkasivat haastateltavalta syitä tapahtuneelle ja sitä, kuka tapahtuneesta on vastuussa. Usein haastattelut muistuttivat sävyltään jopa poliisikuulustelua. Muutama uutisvideokin noudatti kriittistä kerrontaa. Niissä käsiteltiin usein yhteiskunnallisia epäkohtia, kuten mielenterveystyön niukkoja resursseja Suomessa. Jokelan tv-uutisoinnissa vastaavaa kerrontaa oli vähemmän. Studiohaastattelut eivät olleet yhtä tiukkasävyisiä kuin Kauhajoen uutisoinnissa, toimittajien haastattelutapa oli säyseämpi ja neutraalimpi.

Kriittisen kerronnan lisääntymiseen on varmasti vaikuttanut koulusurmien toistuminen Suomessa melko lyhyen ajan sisään. Jokelan koulusurmien jälkeen aloitettu aselakiuudistus ei ollut edennyt toimenpiteisiin saakka, minkä vuoksi sisäministeri Anne Holmlund joutui kritiikin kohteeksi. Holmlundilta penättiin vastuuta viime kädessä myös poliisin toiminnasta, kun Kauhajoen poliisin rikoskomisario ei ollut ottanut koulusurmaajalta asetta pois tavatessaan hänet päivää ennen surmatekoa. Samasta syystä myös poliisiylijohtajaa haastateltiin varsin kriittiseen sävyyn.

6.1.2. Eroavatko tv-uutisten kerrontatavat eri kanavien välillä? Jos eroavat, niin miten?

Uutiskanavien kerronnan välillä oli havaittavissa eroja sekä Jokelan että Kauhajoen uutisoinnissa. Kaikilla kanavilla esiintyi silti kaikkia kerrontatapoja Kauhajoen uutisoinnissa. Jokelan uutisoinnissa kriittistä kerrontaa käytti ainoastaan YLE.

YLEn ja Nelosen kerrontatapojen prosentuaalinen esiintyminen oli hyvin samankaltaista sekä Jokelan että Kauhajoen uutisoinnissa. Ainoa merkittävä poikkeus on Nelosen uutisten dramaattisen kerronnan suuri määrä Jokelan uutisoinnissa. Muutoin YLEllä ja Nelosella käytettiin lähes yhtä paljon kaikkia kerronnan tyyppejä. Se, miten kerronta muodostuu tietyn kerrontatavan mukaiseksi YLEllä ja Nelosella kuitenkin on erilaista. Nelosella käytetään värikästä ja kuvailevaa kieltä. Myös uutisankkurit ja toimittajat eläytyvät silminnähden voimakkaammin kuin muilla kanavilla. Nelosen uutisista ylipäänsä huokuu nuorekkaampi ja rennompi ote muihin kanaviin verrattuna. Toimittajat eivät käytä slangia, mutta värikäs kielenkäyttö sekä studiossa että suorissa lähetyksissä tapahtumapaikalta on erilaista muihin kanaviin nähden. Siten esimerkiksi raportoiva eepinen kerronta muodostuu erilaiseksi Nelosella ja YLEllä, vaikka sitä prosentuaalisesti olisikin yhtä paljon molemmilla kanavilla.

MTV3:n kerronta poikkesi YLEstä ja Nelosesta sekä Jokelan että Kauhajoen uutisoinneissa. Molemmissa tapauksissa MTV3-kanavalla käytettiin vähemmän eepistä kerrontaa kuin muilla kanavilla. Didaktista kerrontaa esiintyi MTV3:lla muita kanavia reilusti enemmän Jokelan uutisoinnissa ja hieman enemmän myös Kauhajoen uutisoinnissa. Lyyristä kerrontaa esiintyi MTV3-kanavalla muita kanavia hieman enemmän Jokelan uutisissa sekä reilusti muita kanavia vähemmän Kauhajoen uutisoinnissa. Lyyrisen ja didaktisen kerronnan vähäisyyttä Kauhajoen uutisoinnissa saattaa selittää kerronnan painottuminen kriittisyyteen. Kriittistä kerrontaa MTV3:lla oli muita kanavia huomattavasti enemmän.

Kuten luvussa 3.4 tuli esiin, Raittila yms. (2008) tutkivat teemoja Jokelan tv-uutisoinnista kanavittain. YLEn uutisoinnin pääpaino oli yhteiskunnallisessa pohdinnassa, kun MTV3 painotti uutisoinnin tunteiden kuvaamiseen. Nelosen uutisoinnissa esiintyi molempia piirteitä. Kerrontatavoissa näin suuret erot uutisaiheissa ja teemoissa eivät mielestäni selkeästi tule esiin. Kuitenkin YLEn ja Nelosen MTV3-kanavaa suurempi osuus eepisessä kerronnassa saattaa juontua uutisteemojen yhteiskunnallisuudesta. Yhteiskunnallisesta aiheesta ei kuitenkaan automaattisesti uutisoida eepistä ja raportoivaa kerrontaa noudattaen, vaan usein käytetään kriittistä tai didaktista kerrontatapaa. Suoria johtopäätöksiä uutisteemojen ja käytettyjen kerrontatapojen suhteesta ei siis voida tehdä. Jotain voidaan kuitenkin varmasti päätellä: Raittilan yms. (2009) tulos Kauhajoen tv-uutisoinnin yhteiskunnallisemmasta sävystä Jokelaan verrattuna todennäköisesti korreloi myös kriittisen kerronnan lisääntymisen kanssa.

6.2. Mitkä toimijat korostuvat tv-uutisoinnin eri kerrontatavoissa?

Kuten luvussa 3.2. käy ilmi, ampuja on keskeisin toimija painetun uutisoinnin kerrontatavoissa sekä Jokelan että Kauhajoen uutisoinnissa. Näyttää siltä, että tv-uutisissa ampujalla ei ole yhtä suurta roolia kuin painetussa mediassa. Tv-uutisissa ampuja ei ollut missään kerrontatavan luokassa keskeisin toimija. Ampujaa keskeisempiä toimijoita koulusurmautisoinnissa ovat poliisi, poliitikot sekä asiantuntijat. Näiden toimijoiden keskeisyys oli yhteistä Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien tv-uutisoinnille.

	Eepinen	Dramaattinen	Lyyrinen	Didaktinen	Kriittinen
Toimittajan suhde tapahtuma-näyttämöön	Näyttämö ja toimittaja on erotettu toisistaan.	Toimittaja on tapahtuma-näyttämöllä ja persoonallaan läsnä	Toimittaja on tapahtuma-näyttämöllä ja eläytyy siellä vallitsevaan tunnelmaan	Näyttämö ja toimittaja on erotettu toisistaan.	Toimittaja on tapahtuma-paikalla aktiivisena osallistujana
Kuvitus	Graafiset kuvat, kartat ja kaaviot tapahtumista	Tuoreet kuvat, jotka ilmaisevat toimintaa, liikettä, vastakohtaisuutta ja dialogia	Kuvat ilmaisevat hiljaisuutta, yksinäisyyttä ja loukkaamattomuutta	Graafiset esitykset ja kaaviot syistä ja seurauksista	Kaaviot, kuvituskuvat, faktalaatikot
Vastaa lukijan kysymykseen	Miksi katastrofi pääsi tapahtumaan?	Mitä on tapahtunut, missä, milloin, miten ja kuka?	Miltä tuntuu?	Mitä opimme tästä?	Kuka on vastuussa tapahtuneesta?
Kerronnalle ominaista	Vaiheittaista uutiskerrontaa, uusia asioita tulee vaihteittain	Uutisoinnin alussa mustat, boldatut otsikot, televisiossa toimintakuvat. Ylimääräiset uutislähetykset, jatkuva uutisvirta.	Väljä taitto printtimediassa. TV:ssä leikkaus jättää tilaa tunteille. Rauhallinen kuvaus, runoja ja viimeisiä sanoja.	Toimittaja, asiantuntija tai haastateltava on opettaja, katsoja on oppilas	Toimittajan nonverbaali viestintä hyökkäävää. Haastattelu saattaa muistuttaa kuulustelua.
Kolme keskeisintä toimijaa Jokelan tv-uutisoinnissa	1. Poliitikko 2. Poliisi 3. Ampuja	1. Uhrit 2. Poliisi 3. Lääkärit	1. Kyläläiset 2. Uhrit 3. Kirkko	1. Asiantuntija 2. Ampuja 3. Poliitikko	1. Asiantuntija
Kolme keskeisintä toimijaa Kauhajoen tv-uutisoinnissa	1. Poliitikko 2. Poliisi 3. Kriisityöntekijä / ampuja	1. Poliisi 2. Pelastus-työntekijät 3. Lääkärit	1. Poliitikko 2. Kyläläiset 3. Kirkko	1. Asiantuntija 2. Poliisi 3. Poliitikko	1. Asiantuntija 2. Poliisi 3. Poliitikko

Taulukko 6.2.: Keskeisimmät toimijat tv-uutisten eri kerrontatavoissa

Kuten luvussa neljä toin esiin, keskeisten toimijoiden analyysini perustuu sille, mikä on uutisjutun aihe, ketä näkyy kuvissa ja ketä haastatellaan. Jos uutisen aihe on ampujan elämäntarina, ja kuvissa näytetään ampujan lapsuudenkuvia, keskeiseksi toimijaksi on silloin määritelty ampuja. Jos uutisen aihe on uhrien lukumäärä, arviotaan on antamassa sairaalan ylilääkäri, keskeisin toimija kyseisessä uutisjutussa on lääkäri, vaikka jutussa sivuttaisiin myös ampujan päävammaa.

6.2.1. Mitä eroja toimijoiden esittämisessä on Jokelan ja Kauhajoen tapahtumien välillä?

Tyypillisimmät toimijat vaihtelevat kerrontatavoittain sekä Jokelan että Kauhajoen tv-uutisoinnissa. Toimijuuksien esittämisen kannalta Jokelan ja Kauhajoen uutisoinnissa on huomattaviakin eroja. Keskeisin eroavaisuus on se, että Jokelan tv-uutisoinnissa sekä uhrit että ampuja olivat kolmen keskeisimmän toimijan joukossa useassa kerrontatavan luokassa. Kauhajoen uutisoinnissa puolestaan uhrit eivät olleet

missään kerrontatavan luokassa kolmen keskeisimmän toimijan joukossa, ja ampujakin vain yhdessä luokassa. Karkeasti voidaan sanoa, että Jokelan uutisoinnissa toimijoina korostuivat ampuja, ja uhrit, kun taas Kauhajoella päätoimijoita olivat poliisi ja poliitikot. Näyttää siis siltä, että painettuun mediaan verrattuna televisiossa ampuja oli selvästi vähemmän esillä Kauhajoen tapahtumien jälkeisessä uutisoinnissa.

Sekä Jokelan että Kauhajoen eepsisessä kerronnassa pääasiallinen toimija on poliitikko, sen jälkeen poliisi. Jokelassa kolmanneksi keskeisin toimija on ampuja. Kauhajoella kolmanneksi keskeisimmät toimijat ovat ampuja sekä kriisityöntekijät. Eepsisen kerronnan osalta siis suurta eroa tapausten välillä ei ole.

Dramaattisessa kerronnassa tärkeä ero tapausten välillä on se, että Jokelassa uhrit olivat keskeisin toimija, ja Kauhajoella uhrit eivät olleet kolmen keskeisimmän toimijan joukossa. Uhrien sijaan Kauhajoen uutisoinnissa keskeisimpiä toimijoita olivat pelastustyöntekijät. Molemmissa tapauksissa poliisi ja lääkäri olivat kolmen keskeisimmän toimijan joukossa. Syy siihen, miksi uhrit eivät näkyneet Kauhajoen uutisissa, oli selkeä: tilanne oli Kauhajoella organisoitu poliisin toimesta siten, että toimittajat eivät päässeet haastattelemaan uhreja. Jokelassa puolestaan uhrihaastattelut olivat jopa tärkein tiedonlähde toimittajille, koska poliisin ensimmäinen virallinen tiedotustilaisuus järjestettiin vasta useita tunteja tragedian akuutin vaiheen jälkeen. Kauhajoella virallinen tiedotus käynnistettiin heti.

Uhrien läsnäolo uutisissa tekee eroa tapausten välille myös lyyrisessä kerronnassa. Jokelassa uhrit ovat keskeisimpien toimijoiden joukossa, kun Kauhajoen uutisoinnissa kolmen kärkeen ovat yltäneet poliitikot. Poliitikkoja ei Jokelan uutisoinnin lyyrisessä kerronnassa keskeisimpien toimijoiden joukossa ole. Sen sijaan kyläläiset ja kirkko ovat molemmissa tapauksissa lyyrisen kerronnan keskeisimpiä toimijoita. Poliitikkojen runsas esilläolo lyyrisessä kerronnassa saattaa johtua siitä, että Kauhajoen tapauksen uutisointi oli muutenkin Jokelaa enemmän yhteiskuntakeskeistä. Toimittajat pitivät aiheellisena näyttää valtaapitävien surua, koska heidän tuli kantaa tapahtuneesta myös vastuu. Jokelan tapausta pidettiin vielä yksittäistapauksena, jolloin pääosassa olivat yhteiskuntakriittisyyden sijaan tragedian uhrit.

Didaktisessa kerronnassa sekä Jokelan että Kauhajoen uutisoinnissa kolmen keskeisimmän toimijan joukossa olivat asiantuntijat ja poliitikot. Asiantuntijoiden

keskeisyys on ilmeistä, koska suurimassa osassa didaktisista uutisjutuista haastatellaan lisätiedon saamiseksi asiantuntijaa. Poliitikkojen keskeisyys selittynee sillä, että poliitikot ovat avainhenkilöitä taustoittamaan esimerkiksi lainsäädäntöön liittyviä asioita. Molemmissa tapauksissa, Kauhajoella tosin astetta voimakkaammin, didaktisesti kerrottiin muun muassa aselaista. Eroavaisuus Jokelan ja Kauhajoen välillä oli se, että Jokelan uutisissa ampuja nousi keskeiseksi toimijaksi, ja Kauhajoen uutisissa kolmas keskeinen toimija oli ampujan sijaan poliisi. Ampujan keskeisyys didaktisessa kerronnassa on mielestäni hieman yllättävää. Jokelan uutisoinnissa kuitenkin esitettiin uutisjuttuja, joiden aiheena olivat esimerkiksi ampujan yhteiskunta- ja ihmiskuntakriittiset ajatukset. Ampujan ideologiasta kerrottiin didaktiselle kerronnalle tyypilliseen tapaan opettavaisesti. Uutiskerrontaa oli tukemassa erilaiset tv-ruudulle ilmestyvät yhteenvetolaatikat. Kauhajoen uutisoinnissa keskeiseksi toimijaksi didaktisessa kerronnassa nousi poliisi, mikä osaltaan kertoo voimakkaasti velloneesta aselakikeskustelusta, jossa myös poliisia käytettiin asiantuntijana.

Jokelan uutisoinnin yhteensä kahdessa kriittisessä uutisjutussa keskeisin toimija oli asiantuntija. Kauhajoen kriittistä kerrontaa edustavissa uutisjutuissa keskeisin toimija oli myös asiantuntija, mutta lisäksi poliisit ja poliitikot ylsivät kolmen keskeisimmän toimijan joukkoon. Syy on ilmeinen, toimittajien kovisteltavana oli vuoroin poliitikko ja vuoroin poliisi. Poliitikkoja kovisteltiin lähinnä aselakiin liittyvistä asioista, sisäasianministeri Anne Holmlundia syytettiin hitaudesta uuden aselain eteenpäin viemisessä Jokelan tapauksen jälkeen. Holmlundia vaadittiin kantamaan vastuu myös poliisin toiminnasta Kauhajoella, kun rikoskomisario ei ollut ottanut ampujalta asetta pois haastateltuaan tätä tragediaa edeltävänä päivänä. Samasta aiheesta haastateltiin useasti myös poliisiylijohtajaa, minkä vuoksi poliisi nousi keskeiseksi toimijaksi myös kriittisessä kerronnassa Kauhajoen tv-uutisoinnissa.

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä pyrin pohtimaan sitä, mitä erot Jokelan ja Kauhajoen tragedioiden tv-uutisoinneissa heijastelevat yhteiskunnastamme yleisemmällä tasolla. Koska vastaus kysymykseen ei suoraan nouse aineistostani, en vastaa kysymykseen johtopäätös-luvussa, vaan paneudun asiaan syvemmin seuraavassa luvussa.

7. Pohdinta

Koulusurmauutisoinnissa näytettiin paljon videokuvaa suomalaisen koululaitoksen pihalta, joka vilisi aseistettuja poliiseja, itkeviä koululaisia ja ambulanssin välkkyviä valoja. Uutisointi on täynnä visuaalisia järjestyksiä, ja nämä visuaaliset järjestykset sisältävät aina kulttuurisia merkityksiä (Seppänen 2002). Yleensä turvallisena paikkana pidetty suomalainen koulu koki kolauksen koulusurmien myötä. Siten myös kouluun liitetty, *poikkeava visuaalinen järjestys*, järkytti ja hämmensi useimpia mediatapahtumaa seuranneita ihmisiä. Koulusurmaajat iskivät suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan symboliseen ytimeen, koululaitokseen, edustukselliseen ja poliittiseen johtajuuteen, tietoyhteiskuntaan sekä kirkkoon (Hakala 2009b, 19.). Näiden toimijoiden haavoittuvuus, poikkeavien visuaalisten järjestysten myötä, oli yhtäkkiä median rakentamassa katastrofissa jokaisen nähtävillä.

Kerronnan tehtävä on saada aikaan järjestystä kaaoksen keskellä (Herkman 2001, 85). Myös koulusurmien uutiskerronnan yksi tärkeä tehtävä oli saada aikaan järjestystä. Uutisgenre, ja koko uutisinstituutio tuo kansalaisille turvallisuuden tunnetta mittavan katastrofin sattuessa. Nykyään puhutaan paljon uutistuotannon murroksesta ja kansalaisjournalismin lisääntymisestä. Kansalaisjournalismin ja erityisesti sosiaalisen median rooli koulusurmien jälkeisessä tiedonjaossa olikin erittäin suuri (ks. Tikka & Sumiala 2009). Perinteisellä uutistuotannolla on yhä tärkeämpi rooli katastrofiuutisoinnissa, kun sosiaalinen media pursuaa erilaista tietoa, spekulatiota, paniikinlietsontaa ja hätää. Faktapohjainen ja yksinkertaistettu tieto lisää turvallisuuden tunnetta monimedioituneessa ja tietoa pursuavassa yhteiskunnassa. Faktapohjaisuuden ihanteen tärkeys korostuu, kun perinteinen uutistuotanto ei enää pysty kilpailemaan sosiaalisen median rinnalla ajankohtaisuudessa. Toisaalta myös uutisinstituutio on viihteellistynyt. Dramaattisuuden ja kriittisyyden lisäämisellä saatetaan myös tavoitella suurempia katsojalukuja ja siten vastata katsojien vaatimuksiin entistä kiinnostavammista uutissisällöistä. Samalla voidaan toteuttaa journalismin tehtävää vallan vahtikoirana.

Ampuja ei jäänyt Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisoinnissa huomaamattomaksi. Näyttää kuitenkin siltä, että *Kauhajoen tv-uutisoinnissa ampujaa ei Jokelan uutisoinnin tavoin ikonisoitu tai nostettu sankariksi*. Jokelan uutiskerronnan otteet sekä painetussa mediassa että televisiossa olivat hyvin dramaattiset lukuisine uhrihaastatteluineen. Kauhajoen uutisoinnissa korostui puolestaan yhteiskunnallinen pohdinta tapahtuneen syistä keskeisimpien toimijoiden ollessa valtaapitäviä tai

viranomaisia. Viimeiseen tutkimuskysymykseen vastaamalla pohdin, mitä nämä erot uutisoinnissa voivat heijastella yhteiskunnastamme.

7.1. Mitkä tekijät voivat vaikuttaa siihen, että Jokelan ja Kauhajoen tv-uutisoinnissa oli eroavaisuuksia?

Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien tv-uutisoinnissa oli eroavaisuuksia. Toimittajat representoivat tapahtumat eri tavoin. Representoiminen tarkoittaa todellisuuden jäsentämistä, rakentamista ja esittämistä (mm. Koivunen & Liljeström 1996, 51–54). Toimittajat esittivät koulusurmat eri näkökulmista. Kauhajoen tragedian representoinnissa korostui *yhteiskuntakriittisyys*. Jokelan tragedian uutisointi ei ollut samassa mittakaavassa yhteiskuntakeskeistä, vaan pääroolissa olivat *ampuja ja uhrit*.

Kauhajoen uutisoinnin yhteiskuntakeskeisyyteen vaikuttaa tapahtuman *toistuminen*. On luonnollista hakea syytä yhteiskunnallisista rakenteista, kun melko lyhyen ajan sisään tapahtuu jo toinen samankaltainen tragedia. Toisaalta *tiedottamisen huono organisointi* Jokelassa saattoi ohjata uutisointia tietynlaiseksi: kun virallista tietoa ei ollut saatavilla, uutiskuviin ja tiedonlähteiksi haalittiin uhreja. Uhrien ja ampujan vastakkainasettelu loi uutisointiin liikettä ja draamaa. Voidaan pohtia, olisiko Jokelan tapahtumat representoitu uutislähetyksissä enemmän Kauhajoen tapaan, jos tiedotus olisi organisoitu Jokelassa yhtä järjestelmällisesti kuin Kauhajoella. Toisaalta myös *paikkakunnan sijainnilla* oli vaikutusta kerrontaan. Jokela sijaitsee pääkaupunkiseudulla, jolloin toimittajat ehtivät paikalle tilanteen akuutin vaiheen ollessa yhä päällä. Kauhajoella suuri osa oppilaista oli ehditty evakuoida koulusta ennen toimittajien saapumista paikalle.

Kauhajoen uutisoinnin yhteiskuntakriittisyys heijastuu paitsi eroihin tapahtumien uutiskerronnassa, myös keskeisimmissä toimijoissa. *Jokelan uutisoinnissa kriittistä uutiskerrontaa ei ollut juuri lainkaan, Kauhajoella sitä esiintyi merkitsevästi*. Toimijoissa eroavaisuudet näkyvät siten, että Kauhajoen uutisoinnissa poliitikot ovat nousseet jopa neljässä kerronnan luokassa kolmen keskeisimmän toimijan joukkoon. Dramaattinen, tapahtumapaikkaan keskittyvä, kerronta on ainoa kerrontatapa, jossa poliitikot eivät ole keskeisiä toimijoita. Jokelan uutisoinnissa poliitikot ovat kolmen keskeisimmän toimijan joukossa vain kahdessa kerrontatavassa: eeppisessä ja didaktisessa kerronnassa.

Journalismin tärkeä tehtävä on toimia osana yhteiskunnallista koneistoa, jossa valtaapitävät saavat näkemyksiään esille, mutta myös valtaapitävien päätöksentekoa

ja toimintaa valvotaan. Journalismi tukee päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja journalismin toimiessa vallanpidon vahtikoirana se kantaa kortensa kekoon yhteiskunnallisen koneiston pyörittämiseen. Samalla se vahvistaa kansalaisten luottamusta yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Tältä kannalta pohdittaessa olisi merkillistä, jos Jokelan ja Kauhajoen tragediaista uutisointi olisi ollut yhdenmukaista. Journalismi vaali omaa asemaansa osana suurta koneistoa kyseenalaistamalla yhteiskunnallisia rakenteita koulusurmien toistuessa Kauhajoella.

Kerronnan ohjautumista yhteiskuntakriittisempään suuntaan Kauhajoen uutisoinnissa selittää siis tapahtuman toistuminen, tiedotuksen organisointi sekä paikkakunnan sijainti. Neljäs selittävä tekijä saattaa olla osittainen *murros journalistisessa työtavassa*, ja *oppiminen* Jokelan tapahtumien kritiikkiä herättäneestä uhrijournalismista. Raittila ja Koljonen (2009) pitivät Kauhajoen uutisointia hienotunteisena ja pohtivat samalla, onko kyseessä vain yksittäinen poikkeus vai uusi toimitustyötä ohjaava eettinen normi. Jokelan nuorten jättämä adressi toimittajien epäasiallisesta käytöksestä koulusurman yhteydessä oli osaltaan vaikuttamassa siihen, että Kauhajoella toimittajat käyttäytyivät uhrihaastatteluiden suhteen varovaisesti ja halusivat välttyä Jokelan tapahtumien jälkeiseltä mediakritiikiltä. Hienotunteisuus Kauhajoella uhreja kohtaan näkyi myös tässä tutkielmassa: uhrin ja ampujien eivät olleet televisiouutisoinnissa keskeisimpiä toimijoita. Kerronta ei kuitenkaan ollut hienotunteista joka suuntaan, kriittisessä kerronnassa kovistelu kohdistui valtiovaltaan ja poliisiin. *Hienotunteisuus uhreja ja omaisia kohtaan saattaaakin näyttäytyä yhteiskuntakriittisyyden lisääntymisenä*. Aika ja tutkimukset näyttävät, millaiseksi toimitustyön eettiset normit katastrofiuutisoinnissa kehittyvät, ja onko normien tiukentumisella todellinen vaikutus yhteiskuntakriittisemmän lähestymistavan lisääntymiseen.

Kriittisen kerronnan korostuminen Kauhajoen uutisoinnissa saattaa kertoa myös toimittajien motiivista tuottaa *dramaattisempaa ja siten katsojia houkuttelevampaa* sisältöä. Koska Kauhajoelta ei saatu välitettyä koskettavia uhrinäkökulmia kotikatsomoihin, dramaattisuutta haettiin toisesta suunnasta, valtiovallalta. Kuten mm. Pantti ja Sumiala (2009, 123) ovat todenneet, toimittajilla on mahdollisuus käyttää valtaa tapahtumia dramatisoidessaan. Samalla dramatiikkaan liitetään erilaista symboliikkaa, joilla rakennetaan tarinoille merkityksiä. Toimitustyön luonne on muuttunut yhä tarinallisempaan suuntaan (mm. Koljonen & Raittila 2009, Tuchman 1978 ja Zelizer 1993), mistä dramatiikan rakentaminen on yksi muoto.

Tulevaisuus näyttää, lisääntyykö dramaattisuus entisestään ja leviääkö se yhä laajemmalle mediaan. Tähän saakka erityisesti iltapäivälehtiä on pidetty korostetun dramaattisen sisällön tuottajina.

Mediayhteiskunnan katastrofeja kutsutaan mediakatastrofeiksi. Kuten on tullut esiin, olennaista mediakatastrofille on *pelon lietsonta* ja *pelon kulttuurin luominen*. Myös koulusurmaajat käyttivät mediaa hyväkseen. Ampujilla oli taitava viestinnällinen strategia, joka siinä mielessä onnistui, että ampujien ideologiaa ja ajatuksia teon taustalla käsiteltiin sekä Jokelan että Kauhajoen koulusurmien jälkeen mediassa laajasti. Nykyajan mediayhteiskunnassa olisi mahdotonta jättää ampuja ideologioineen vähälle huomiolle, sillä joka tapauksessa ainakin sosiaalinen media levittäisi sanomaa. Sopii kuitenkin pohtia, onko pelon lietsonta perinteisen journalismin piirissä asia, johon tulisi jatkossa kiinnittää yhä enemmän huomiota. Kenties yhteiskunnan raaistuessa entisestään journalisminkin on muututtava palvelemaan entistä paremmin ja jopa suojelemaan kuulijoitaan ja lukijoitaan. Journalismiin olisi tarvittaessa myös ryhdyttävä vastataistoon, jotta väkivallan ja pelon sana ei automaattisesti ylitä uutiskynnystä.

Koulusurmat ja katastrofit ylipäänsä vaativat uutistoimituksilta venymistä. Resursseja käytetään normaalia uutispäivää enemmän. Koulusurmat ovat esimerkki traumaattisista mediatapahtumista, joihin ei toimituksessa ole voitu etukäteen varautua. Päätöksiä on tehtävä nopeasti, ja nopealla päätöksenteolla saattaa olla vaikutusta muun muassa *eettisiin valintoihin*. Esimerkiksi Jokelan uutisoinnissa päätös haastatella uhreja osoittautui jälkikäteen eettisesti huonoksi. Kiireessä tehdyt näkökulmavalinnat saattavat myös jälkikäteen pohdittuna sotia journalistisia arvoja vastaan tai esimerkiksi lietsoa pelon kulttuuria. Ampujan näyttäminen ase kädessä televisioruudulla on esimerkki *journalistisesta valinnasta*. Jos toimituksessa olisi ollut enemmän aikaa pohtia, halutaanko olla mukana tekemässä ampujasta ikonia ja sankaria, kuvat olisi ehkä valittu toisin.

Ampujan ikonisoiminen koulusurmauutisoinnissa on ongelmallista, kuten Mariam G. Müller toi esiin Helsingin yliopiston järjestämässä seminaarissa (2009). Erityisesti lööppijournalismilla ja online-medialla on hänen mukaansa taipumus ikonisoida väkivallantekijöistä sankareita, mikä on riski mallin ottamiseen ja siten ilmiön laajenemiseen. Tämän tutkielman perusteella näyttää siltä, että televisiossa ampujaa ei ikonisoitu yhtä voimakkaasti kuin lööppijournalismissa. Provosoivaa

kuvamateriaalia ei juurikaan näytetty. Lööppijournalismissa kerrontaan voi vaikuttaa raflaavien otsikkojen ja kohahduttavien kuvien lisäksi paljon myös taitolla ja typografialla. Televisiouutisointi on siinä mielessä paljaampaa, koska dramaattiseen kerrontaan liittyvissä suorissa lähetyksissä toimittajat ja kotikatsomon yleisö tietävät tilanteesta lähes saman verran samaan aikaan. Tai ainakin heille halutaan välittää vaikutelma reaaliaikaisuudesta. Dramaattinen kerronta televisiossa liittyy kriisin akuuttiin vaiheeseen, jolloin videokuvissa näytetään liikettä onnettomuuspaikalta. Painetussa mediassa dramaattinen kerronta on lööpeissä vasta seuraavana päivänä. Toimituksissa on ehditty siten dramatisoida myös lehden taitto: dramaattisissa lööpeissä ja artikkeleissa tyypillisiä ovat paksulla mustalla fontilla painetut otsikot, joihin on todennäköisesti metaforien avulla saatu lisäksi vahva tunnelataus. Siksi voidaan päätellä, että *televisio välineenä ei tue pelon kulttuurin lietsomista yhtä vahvasti kuin esimerkiksi painettu media*.

Kun pohditaan televisiota välineenä kerrontatapojen näkökulmasta laajemmin, voidaan miettiä onko televisio esimerkiksi painettua mediaa *otollisempi väline raportoivalle kerronnalle*. Olihan television uutiskerronta koulusurmatragedioiden osalta pääosin eepistä. Painetussa mediassa eepistä kerrontaa oli huomattavasti vähemmän, jolloin tunteisiin vetoavaa lyyristä ja dramaattista kerrontaa ilmeni vastaavasti enemmän. Televisiouutisten kerronta ainakin koulusurmien osalta oli kauttaaltaan tasaisempaa ja vähemmän dramaattista, erityisesti jos suoraa kuvamateriaalia ei ollut saatavilla. Jokelassa evakuointitilanne saatiin tallennettua videolle ja lähetettyä uutisten välityksellä kotikatsomoihin, mutta silti eepisen kerronnan osuus kaikesta uutiskerronnasta on huomattavasti suurempi kuin painetussa mediassa. Dramaattinen kerronta näyttäytyy televisiossa esimerkiksi liikkeenä, kuten juoksevina pelastustyöntekijöinä tai ambulanssin vilkkuvina valoina. Jos tapahtumapaikalla on hiljaista, kerrontaan on vaikea saada dramatiikkaa. Painetussa mediassa dramatiikkaa voidaan lisätä typografialla. Paksut ja mustat otsikkokirjaimet tuovat draamaa, vaikka valokuvassa näkyisi pelkkä koulurakennus. Lyyrisen kerronnan rakentaminen lienee dramaattista kerrontaa helpompaa audiovisuaalisesti, koska symbolien esittäminen ei ole riippuvaista käsillä olevasta tilanteesta. Tuulessa huojuvan vaahteranlehden tai puolitangossa hiljaa riippuvan suomen lipun esittäminen surusymboleina on toteutettavissa helposti. Aivan kuten painetussa mediassa väljä taitto ja kursiivilla painetut sitaatit kynttilämerikuvia kehystämässä ovat helposti toteutettavia keinoja kerronnan rakentamisessa.

Erilaisten rituaalien esittäminen on yksi tapa herättää tunteita uutisyleisössä. *Sururituaalit* ovat mielestäni yksi tekijä, millä tavoin voi tunnistaa tietyn uutisjutun esimerkiksi lyyriseksi. Myös koulusurmauutisoinnissa käytettiin runsaasti sururitualeja. Kynttilämeret toistuivat uutiskuvituksissa yhtenä. Samoin vakavaimet muistotilaisuuksiin osallistuneet valtion virkamiehet sekä puolitangoissa riippuneet suomenliput representoivat symbolisesti yhteisesti jaettua surua. Medialla on paljon valtaa siinä, miten rituaaleja näytetään. Media voi vaikuttaa paitsi siihen, miten rituaali esitetään, myös siihen, miten katsojat sen kokevat (Bell 1997, 242). *Sururitualien esittämisen voidaan katsoa tukevan eettistä ja hyvää journalismia*, koska symbolien avulla voidaan luoda yhteisöllisyyden tunnetta hädän keskellä ja korostaa uhrinäkökulmaa ampujan ikonisoimisen sijaan.

Jotta yhteiskunta ei seisahtuisi järkyttyneenä median esittämän katastrofin kuvauksen eteen (Borradori 2003; Kellner 2007), tarvitaan katastrofin korvaavia tekoja, kuten juuri *turvallisuutta luovia symboleja*. Katastrofista selviytymiseen tarvitaan myös henkistä, hengellistä ja poliittista johtajuutta, koska turvallisuuden tunne rakentuu luottamuksen varaan. Reaaliaikainen uutisointi suoraan katastrofipaikalta vaatii viranomaisia ja muita johtajia astumaan heti julkisuuteen. (Hakala 2009, 20, media ja viestintä.) Medialla on suuri rooli katastrofisperäkkelin luomisessa. Tämän tutkielman kannalta olennaista on, että se voi myös itse korjata omaa toimintaansa tuomalla uutiskerrontaan turvallisuutta luovia symboleja ja johtajuutta.

7.2. Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa tulosten toistettavuutta, eli kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Reliabiliteetti voidaan todeta esimerkiksi siten, että esimerkiksi kaksi tutkijaa päätyy samanlaiseen tulokseen. Validius puolestaan tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri haluttua asiaa. Hirsijärven yms. mukaan termit ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä, ja niiden käyttö laadullisen tutkimuksen arvioinnissa ei ole yhtä selkeää. Kuitenkin laadullistakin tutkimusta tulee voida arvioida. Erityisen tärkeää laadullisessa tutkimuksessa onkin avata lukijalle, mitä tutkimuksessa on tehty ja miten tuloksiin on päästy. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen eri vaiheista, ja myös esimerkiksi aineiston tuottamisen olosuhteista. (Hirsijärvi et al. 2000, 213–214.)

Olen pyrkinyt tutkimuksessani läpinäkyvyyteen kertomalla avoimesti tutkimuksen eri vaiheista ja päättelyn logiikasta. Tutkimuksessa oleellista oli laajan aineiston

analyysi, ja jokaisen uutisjutun sijoittaminen omaan kerrontatavan luokkaansa. Pyrin luvussa neljä kertomaan, mitkä tekijät vaikuttavat päätökseeni sijoittaa uutisjuttu tiettyyn kerronnan luokkaan. Vaikka jokaisella kerrontatavalla on omat erityispiirteensä, luokittelu ei aina ollut yksiselitteistä. Painetun median analyysiä varten rakennettu malli ei sellaisenaan heti sopinut tv-aineiston analyysiin. Joku toinen tutkija olisi kenties päätenyt erilaiseen ratkaisuun tiettyjen uutisjuttujen luokittelussa ja analyysimallin soveltamisessa, mutta pyrin perustelemaan omat valintani mahdollisimman läpinäkyvästi. Myös suorat sitaatit tulos-luvussa palvelevat tätä tarkoitusta tuoden esimerkkien kautta läpinäkyvyyttä luokitteluvalinnoilleni.

Analyysimallin soveltamisen lisäksi haasteita asetti aineiston laajuus. Koko aineiston käsittely oli hyvin työlästä ja vaati aikaa. Sen vuoksi on todettava, että aiemmassa vaiheessa katsomani uutisjutut vaikuttivat päätöksiini luokitella myöhemmin vastaan tulevia uutisjuttuja. Analyysin alussa luokittelussa oli vedettävä selkeät suuntaviivat, joita pyrin noudattamaan koko analyysin ajan. Objektiivisuus luokitteluun liittyvissä valinnoissa oli silti haasteellista. On mahdollista, että saattaisin tehdä toisenlaisia ratkaisuja, jos aloittaisin luokittelun nyt uudestaan alusta.

Koska käytin analyysissäni painetun median analyysiin sovellettua mallia, otin riskin mallin soveltuvuuden suhteen. Yhtäältä halusin metodologiselta kannalta testata, miten mallia voi soveltaa tv-uutisten tarkasteluun. Toisaalta näin mallissa potentiaalia sen selkeyden vuoksi. Tuloksista ilmenee, että eeppisen kerronnan määrä sekä Jokelan että Kauhajoen uutisoinnissa on hyvin suuri. Työn teoriaosuudessa ilmenee, että painetussa mediassa eeppistä kerrontaa ei ollut muihin kerrontatavan luokkiin suhteutettuna yhtä paljon. Kuten aiemmin totesin, tämä voi johtua television luonteesta välineenä. Kiintoisa jatkotutkimuksen aihe metodologiselta kannalta olisi löytää televisiouutisten representaatioanalyysiin vielä paremmin palveleva malli.

Luotettavuuden kannalta olisi ollut ihanteellista, jos Jokelan ja Kauhajoen aineistot olisivat olleet yhtä kattavat. Jokelan tv-uutisten kerrontatapojen prosentuaalisiin osuuksiin saattoi vaikuttaa se, että uutisjuttuja viikon loppupuolelta oli käsittelyssä suhteellisesti vähemmän kuin Kauhajoen uutisoinnista. Tärkeää tutkimuksen onnistumisen kannalta oli kuitenkin se, että aineistossa oli Jokelan uutisoinnin osalta pääuutislähetykset, joten kerrontatapojen ja toimijuuksien vertailu Kauhajoen uutisaineistoon oli mahdollista.

Työn luotettavuuden kannalta on tärkeää käsitellä sitä, minkä vuoksi päätin lisätä kriittisen kerronnan luokan analyysimalliini, ja oliko luokan lisääminen perusteltua. Jokelan uutisoinnissa kriittiseksi luokiteltavissa olevaa kerrontaa ei esiintynyt. Kauhajoen uutisoinnissa sitä esiintyi huomattavasti eniten MTV3-kanavalla, neljänä ensimmäisenä uutispäivänä tapahtuman jälkeen. Nelosella ja Ylellä kriittistä kerrontaa esiintyi vain ensimmäisenä uutispäivänä. Kriittinen kerronta olikin ominaisinta nimenomaan MTV3-kanavalle. Valitsemani pilottiuutispäivä, jonka osalta testasin analyysimallini toimivuutta, osui juuri MTV3-kanavan uutispäivään. Se saattoi osaltaan ohjata päätöstäni lisätä malliin kriittisen kerronnan luokka. Kriittisen kerronnan esiintyminen oli Kauhajoen ja Jokelan uutisointien välillä kuitenkin merkittävä erottava tekijä. Jo sen vuoksi luokan erottaminen omakseen oli relevanttia ja on yksi tämän tutkielman olennaisista löydöksistä. Prosentuaalisesti kriittistä kerrontaa esiintyi uutisissa kaiken kaikkiaan vähän. Prosenttiosuus johtaa kuitenkin sikäli harhaan, että kriittistä kerrontaa esiintyi moninkertaisesti eniten yhdellä kanavalla, ja vain toisen koulusurmatapauksen yhteydessä. Mikäli en olisi päättänyt erottamaan kriittistä kerrontaa omaksi luokakseen, olisin luokitellut kriittisen tyypin uutisjutut didaktiseksi kerronnaksi. En kuitenkaan usko, että kriittiselle kerronnalle tyypilliset ominaisuudet olisivat silloin saaneet riittävää painoarvoa tutkielmassa.

Tässä tutkielmassa on ollut tarkoitus ymmärtää tyypillisiä kerrontatapoja katastrofin jälkeisessä tv-uutisoinnissa ja samalla hahmottaa laajemmin katastrofiuutisoinnin piirteitä yhteiskunnassamme. Aineisto on käsitelty hyvin yksityiskohtaisesti siihen nähden, että tuloksissa pyrittiin suuriin kokonaisuuksiin ja kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen. Uutisoinnissa tapahtumien ja kanavien välillä oli eroja. Yksityiskohtainen representaatioanalyysi toi nämä erot esiin. Käytössä ollut laaja aineisto mahdollisti tutkimuksen monesta näkökulmasta. Myös tutkimuskysymyksissä oli siksi laajuutta. Aihetta lähestyttiin vertailemalla kahden koulusurmatapauksen uutisointeja sekä kokonaisuuksina että eri kanavien välillä. Analyysi antoi mahdollisuuden vertailla tapausten välillä myös keskeisimpiä toimijoita. Tulosten vertailu eri näkökulmista toi esiin kiinnostavia tuloksia, jotka täydentävät Helsingin ja Tampereen yliopistossa tehtyä mediatutkimusta koulusurmiin liittyen.

Lähteet

- Alasuutari, P. (1999): Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere.
- Bell, C. 1992: *Ritual Theory, Ritual Practice*. Oxford University Press, 1992, New York.
- Bell, C. 1997: *Ritual: Perspectives and Dimensions*. Oxford University Press, 1992, New York.
- Berger, P. & Luckmann T. 1994: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma*. Jälkisanat Tapio Aittola, Vesa Raiskila. Suomentanut ja toimittanut Vesa Raiskila. Gaudeamus, Helsinki.
- Borradori, G. (2003): *Philosophy in a time of terror: Dialogues with Jürgen Habermas and Jacques Derrida*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Bourdieu, P. (1999): *Televisiosta*. Suom. Kauppi, Niilo. Otava, Keuruu.
- Cho, J. & Boyle, M. & Keum, H., & Shevy, M., McLeod, D. & Shah et al. (2003): *Media, Terrorism and Emotionality: Emotional Differences in Media Content and Public Reactions to the September 11th Terrorist Attacks*. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 47(3): 309-27.
- Cottle, S. (2006): *Mediatized rituals: Beyond Manufacturing Consent*. *Media, Culture and Society* 28(3): 411-32.
- Couldry, N. (2003): *Media Rituals: A critical Approach*. London Routledge.
- Dayan, D. & Katz, E. (1992): *Media Events: The Live Broadcasting of History*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Fairclough, N. (1997): *Miten media puhuu*. Vastapaino, Tampere.
- Fiske, J. (1987): *Television Culture*. Routledge, London & New York.
- Hakala, S. (2008) *Jokelan kouluammuskelu tiedottajan silmin. Kuka johtikaan kriisin viestintää? Artikkelit Journalismikritiikin vuosikirja 2008/Tiedotustutkimus* 31: 2, 17–25.

Hakala, S. (2009): Koulusurmat verkostoyhteiskunnassa: Analyysi Jokelan ja Kauhajoen kriisien viestinnästä. Helsinki: Helsingin yliopisto, CRC/Viestinnän laitos.

Hakala, S. (2009b): Symbolisen johtajuuden kriisi - koulusurmat ravisuttavat verkostoyhteiskuntaa. Media & Viestintä: kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen lehti / Tiedotusopillinen yhdistys, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. Vsk. 32, nro 2, 2009.

Hakala, S. & Huhtala, H (2007): Kriisi ja viestintä. Gaudeamus Kirja / Oy Yliopistokustannus University Press Finland, Helsinki.

Hakala, S. & Seeck, H. (2009) Crisis and web-enabled agency in practice: Cases sukellus.fi and thairy.net. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija & Lars Nordin (toim.) After tsunami. Göteborg: NordiCom.

Hakala, S. & Sumiala, J. (2009) Media tekee ampujasta kuolemattoman. Artikkeliteoksessa Hoikkala, Tommi & Leena Suurpää (toim.) Kauhajoen jälkipaini. Nuorisotutkijoiden ja ammattilaisten puheenvuoroja. Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisusarja 25. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Hakala, S. & Pedak, M. (2009) Crisis Management, Symbolic Leadership and Ongoing Crisis Communication: Victim-centred View of School Shooting. Violence and network Society -conference, Helsinki 6.-7.11.2009.

Hall, S. (1997): Representation. Cultural representations and Signifying Practices. Sage & The Open University, London.

Heikkinen, H. L. T. (2000): Tarinan mahti: narratiivisuuden teemoja ja muunnelmia. Tiedepolitiikka 4/2000. Helsinki: Edistyksellinen tiedeliitto.

Herkman, J. (2001): Audiovisuaalinen mediakulttuuri. Vastapaino, Tampere.

Hirsijärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. (2000): Tutki ja kirjoita. Tammi, Helsinki.

Hoskins, A. & O'Loughlin, B. (2007): Television and terror: conflicting times and the crisis of news discourse / Andrew Hoskins and Ben O'Loughlin. Palgrave Macmillan, New York.

Huhtala, H. & Hakala, S. (2007): Kriisi ja viestintä. Gaudeamus, Helsinki.

- Jacobs, R. N. (1996): Producing the news, producing the crisis: narrativity, television and news work. *Media, Culture & Society* 1996, Vol. 18: 373-397. SAGE, London, Thousand Oaks and New Delhi.
- Katz, E & Liebes T (2007): "No more peace!" How Disaster, Terror and War Have Upstaged Media Events. *International Journal of Communication* 1: 157-66.
- Kellner, D. (2007): *Guys and guns amok: Domestic terrorism and school shootings from the Oklahoma city bombing to the Virginia Tech massacre*. Boulder & London: Paradigm Publishers.
- Koivunen, A. & Liljeström, M. (1996): *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere.
- Kunelius, R. (2003): *Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin*. WSOY, Helsinki.
- Lavento, H. (2009) Nokian vesikriisi yllätti: Vaaran merkkejä ei havaittu. *Media & Viestintä. Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen lehti* 32: 2, 82 – 96.
- Liebes, T. (1998): *Television's Disaster Marathons: A Danger for Democratic Processes?* Artikkelikirjassa *Media Ritual and Identity* (toim. T. Liebes & J. Curran). London: Routledge.
- Liebes, Tamar & Blondheim, Menahem (2005). *Myths to the rescue: How live television intervenes in history*. Teoksessa Rothenbuhler, Eric & Coman, Mihai (toim.) *Media anthropology*. Thousand Oaks & London: Sage, ss. 188–198.
- Nordström, G. Z. (1996): *Tidningssidans dramaturgi*. *Nordicom Information* 1, 23-38.
- Ojajärvi, S. (1998): Sukupuolten representaatiot parisuhdevisailussa. Artikkelikirjasta *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Toim. Kantola, Anu, Moring, Inka & Väliaverronen, Esa. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Pantti, M. & Sumiala, J. (2009): Till death do us join. Mourning rituals and the sacred centre of the society. *Media, Culture & Society* 2009, Vol. 31: 119 - 135. SAGE Publications (Los Angeles, London, New Delhi and Singapore).

- Pedak, M. (2009) Uhrien ja omaisten tukikeskuksen johtaminen kriisissä. Media & Viestintä. Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen lehti 32: 2, 97 – 109.
- Pekonen, K. (1991): Symbolinen modernissa politiikassa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Perko, T. (2001): Terrori-iskusta mediadraamaksi. Artikkelikirjasta Mediatesti. Syyskyyntä yhdestoista (toim. Uskali, Turo). Mediainstituutti, Jyväskylä.
- Pietilä, V. (1998): Tv-uutisista hyvää iltaa. Vastapaino, Tampere.
- Pietilä, A.-P. (2007): Uutisista viihdettä, viihteestä uutisia. Median muodonmuutos. ArtHouse, Helsinki.
- Pulkkinen, H. (2008): Uutisten arkkitehtuuri. Sanomalehden ulkoasun rakenteiden järjestys ja jousto. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Raittila, P. (1996): Uutinen Estonia: kriisiviestintä ja journalismin etiikka koetuksella. Tampere University Press, Tampere.
- Raittila, P. & Koljonen, K. (2009): Kriisijournalismia ennen ja nyt. Media & Viestintä: kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen lehti / Tiedotusopillinen yhdistys, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. Vsk. 32, nro 2, 2009.
- Raittila, P. & Haara, P. & Kangasluoma, L. & Koljonen, K. & Kumpu, V. & Väliaverronen, J. (2009): Kauhajoen koulusurmat mediassa. Tampere: Journalismien tutkimusyksikkö, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.
- Raittila, P. & Johansson, K. & Juntunen, L. & Koljonen, K. & Kumpu, V. & Väliaverronen, J. (2008): Jokelan koulusurmat mediassa. Tampere: Journalismien tutkimusyksikkö, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.
- Seeck, H. & Lavento, H. & Hakala, S. (2008) Kriisijohtaminen ja viestintä. Tapaus Nokian vesikriisi. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Seppänen, J. (2002): Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa. Vastapaino, Tampere.
- Seppänen, J. (2005): Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Vastapaino, Tampere.

Stam, R. & Burgoyne R. & Flitterman-Lewis S. (1992): New vocabularies in film semiotics. Routledge, London & New York.

Steinbock, D. (1985): Television ohjelmakieli tekstinä. Teoreettinen tutkimus (1). Oy Yleisradio Ab, Suunnittelu- ja tutkimusosasto, Helsinki.

Sumiala, J. (2010) School Massacre as a Media Event? The Case of the Jokela School Shooting in Finland.

Sumiala, J. & Hakala, S. & Tikka, M. (2010): "Web First to Death". The Media Logic of the School Shootings in the Network Society. Crime, Media, Culture.

Sumiala, J. & Tikka, M. (2009): Netti edellä kuolemaan – koulusurmat viestinnällisenä ilmiönä. Media & Viestintä, vol. 32, no 2.

Särkelä, J. (2008): Koulumurhat. WSOY, Helsinki.

Tuchman, G. (1978): Making news: a study in the construction of reality. Free Press, New York.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Turnock, R. (2000): Interpreting Diana: Television audiences and the death of a Princess. London: BFI.

Valaskivi, K. (2008): Translokaali televisio. Televisiotutkimus globaalia ja konvergenssia hahmottamassa. Artikkelikirjasta Radio- ja televisiotutkimuksen metodologiaa. Näkökulmia sähköisen viestinnän tutkimiseen. Toim. Keinonen, Heidi; Ala-Fossi, Marko & Herkman, Juha. Tampere University Press, Tampere.

Zelizer, B. (1993): Has communication explained journalism? Journal of Communication 43 (4): p. 20-30. Oxford University Press, New York.

Suulliset:

Kellner, D. (2009): Seminaari 6.11.2009 Helsingin yliopistossa, Violence and Network Society -konferenssissa.

Müller, M. G. (2009): Seminaari 6.11.2009 Helsingin yliopistossa, Violence and Network Society -konferenssissa.

Sähköiset:

Suomen Journalistiliitto, journalistin ohjeet (käyty 2.5.2009):

<https://www.journalistiliitto.fi/Resource.phx/sivut/sivut-journalistiliitto/pelisaannot/journalistinhjeet/uudet.htx>

Liitteet

	Kohtaus	Kohtaus	Kohtaus	Kohtaus	Kohtaus
Perusasetelma (uutisen aihe, studiossa/ videokuvaa)					
Näyttämölle pano (mitä/ketä kuvissa (raportin analyysikehikon mukaan). leikkaus, mitä lukee ruudulla)					
Toimittajan puheen sisältö (toiminnan kuvaukset, ilmaukset),					
Kuka puhuu (ketä haastatellaan?)					
Toimittajan etäisyys/läheisyys. Puhetyyli ja nonverbaali viestintä					
Kerrontatapa, yhteenvedo					

